

Ministarstvo
finansija

PROGRAM EKONOMSKIH REFORMI CRNE GORE 2026 - 2028

Podgorica, decembar 2025. godine

Lista skraćenica

AFD	Francuska razvojna agencija	PFM program	Program reforme upravljanja javnim finansijama
BDP	Bruto domaći proizvod	NPL	Koeficijent nekvalitetnih kredita
BIS	Banka za međunarodna poravnanja	NCTS	Novi kompjuterizovani tranzitni sistem
BRRD 2	Direktiva za oporavak i sanaciju banaka		
CBCG	Centralna banka Crne Gore	PIMA	Procjena upravljanja javnim investicijama
CRD	Direktiva o zahtjevima za kapitalom	PDV	Porez na dodatu vrijednost
CET1	Koeficijent redovnog osnovnog kapitala	PER	Program ekonomskih reformi
CGES	Crnogorski elektroprenosni sistem AD Podgorica	PPEKS	Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa
EK	Evropska komisija	PBG	Garancija Svjetske banke zasnovana na razvojnoj politici
ECB	Evropska centralna banka	PIO	Penzijsko invalidsko osiguranje
EUREP	Repo olakšice eurosistema za centralne banke	ROA	Prinos na prosječnu aktivu
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj	ROE SDI	Prinos na prosječni kapital Strane direktne investicije
IRMS	Integrirani sistem upravljanja prihodima	SEPA ULC	Jedinstvenoa evropska zona plaćanja Jedinična cijena rada
MMF	Međunarodni monetarni fond		
MIP	Međunarodna investiciona pozicija		

Sadržaj

LISTA SKRAĆENICA	2
1. OPŠTI OKVIR I CILJEVI POLITIKE	4
2. IMPLEMENTACIJA PREPORUKA SA MINISTARSKOG DIJALOGA	6
3. MAKROEKONOMSKI OKVIR.....	12
3.1. NAJNOVIJA EKONOMSKA KRETANJA	13
3.1.1. Bruto domaći proizvod	13
3.1.2. Inflacija.....	14
3.1.3. Zaposlenost i zarade	15
3.1.4 Kreditna aktivnost banaka	15
3.1.5 Finansijski sektor.....	18
3.1.6 Eksterni sektor	20
3.2. SREDNJOROČNI MAKROEKONOMSKI SCENARIO	24
3.2.1. Osnovni makroekonomski scenario 2025-2028.....	24
3.2.2 Potencijalni rast	29
3.2.3. Eksterni sektor i njegova srednjoročna održivost	30
3.3. ALTERNATIVNI SCENARIO	31
3.3.1. Makroekonomski i fiskalni scenario nižeg rasta 2026-2028 (stres test scenario)	31
4. FISKALNI OKVIR.....	33
4.1. STRATEGIJA POLITIKE I SREDNJOROČNI CILJEVI.....	33
4.2. IZVRŠENJE BUDŽETA U 2025. GODINI	34
4.3. BUDŽETSKI PLANOWI ZA 2026. GODINU	35
4.4. SREDNJOROČNI BUDŽETSKI IZGLEDI I POLITIKE PODRŠKE.....	38
4.5. STRUKTURNI BILANS (CIKLIČNA KOMPONENTA DEFICITA, JEDNOKRATNE I PRIVREMENE MJERE, FISKALNI STAV).....	41
4.6. NIVOI I TRENDOWI ZADUŽIVANJA, ANALIZA OPERACIJA "ISPOD CRTE" I PRILAGOĐAVANJA TOKOVA STANJA	43
4.6.1. Državni i javni dug tokom 2025. godine.....	43
4.6.2. Upravljanje dugom tokom 2025. godine.....	47
4.6.3. Projekcije kretanja državnog i javnog duga u periodu 2025-2028. godine	49
4.6.4. Scenario nižeg rasta	52
4.6.5. Kretanje državnih garancija do 30. septembra 2025. godine.....	52
4.6.6. Kreditni rejting Crne Gore	53
4.7. ANALIZA OSJETLJIVOSTI I POREĐENJE S PRETHODNIM PROGRAMOM.....	54
4.7.1. Osjetljivost projekcija javnih finansija na alternativne scenarije rizika	54
4.7.2. Upoređivanje sa prethodnim programom	55
4.8. KVALITET JAVNIH FINANSIJA	56
4.9. FISKALNO UPRAVLJANJE I BUDŽETSKI OKVIR.....	60
4.10. ODRŽIVOST JAVNIH FINANSIJA.....	63
5. REFORMSKA AGENDA CRNE GORE I UVEZANOST SA MAKROEKONOMSKIM OKVIROM	65
5.1. UVOD	65
5.2 CILJEVI REFORMSKE AGENDE	65
5.2.1. Sprovođenje Reformske agende tokom 2025. godine	67
5.3. PROCJENA UTICAJA PLANA RASTA EU NA MAKROEKONOMSKA I FISKALNA KRETANJA	69
6. INSTITUCIONALNA PITANJA I UČEŠĆE ZAINTERESOVANIH STRANA.....	71
PRILOG 1: TABELE SADRŽANE U PROGRAMIMA EKONOMSKIH REFORMI I NJIHOVO AŽURIRANJE	72
PRILOG 2: SPOLJNI DOPRINOS PER-U ZA PERIOD 2026-2028. GODINE	87

1. OPŠTI OKVIR I CILJEVI POLITIKE

Strateški cilj ekonomske politike Crne Gore u periodu 2026-2028. godine ostaje čvrsto usmjeren ka ostvarivanju pametnog, održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta, sa jasnom ambicijom da se kontinuirano unaprjeđuje kvalitet života svih građana. Ekonomska politika u mandatu 44. Vlade fokusirana je na snaženje životnog standarda, povećanje produktivnosti i konkurentnosti privrede, te daljem jačanju stabilnog, predvidivog i podsticajnog investicionog okruženja. Time se stvaraju uslovi za brži rast zaposlenosti, privlačenje domaćih i stranih investicija i ubrzanje ekonomske konvergencije ka prosjeku Evropske unije u pogledu nivoa dohotka i BDP-a po stanovniku.

Crna Gora je danas u jednoj od svojih najvažnijih faza kada je u pitanju savremeni politički i ekonomski razvoj i u tom smislu ostaje dosljedno posvećena evropskoj perspektivi i jasno definisanom cilju a to je punopravno članstvo u Evropskoj uniji do 2028. godine. Navedeno predstavlja temeljnu razvojnu strategiju koja će osigurati dugoročnu stabilnost, održiv rast i jačanje kvaliteta života svih građana.

Svi reformski procesi koji se sprovode i koji će se sprovoditi u srednjem roku zasnovani su na principima vladavine prava, transparentnosti i modernizacije institucija. Posebna pažnja posvećena je oblastima od ključnog značaja za EU agendu - jačanju pravosudnog sistema, borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, unaprjeđenju administrativnih kapaciteta i harmonizaciji sa evropskim standardima.

Takođe, Crna Gora u kontinuitetu realizuje aktivnosti kako bi bila partner koji aktivno doprinosi evropskoj zajednici, kako svojim geografskim položajem, političkom stabilnošću i multikulturalnim karakterom, tako i ulogom konstruktivnog faktora na Zapadnom Balkanu. U tom kontekstu strateški cilj je jasan: do 2028. godine Crna Gora će privesti kraju sve ključne obaveze iz procesa pregovora i time se pripremiti za punu integraciju u Evropsku uniju. Crna Gora je tokom 2025. godine zatvorila Poglavlje 5 – Javne nabavke, pri čemu se do kraja 2025. godine očekuje i privremeno zatvaranje poglavlja 3 (Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga), 4 (Sloboda kretanja kapitala), 6 (Privredno pravo), 11 (Poljoprivreda i ruralni razvoj) i 13 (Ribarstvo).

U oblasti ekonomske politike u narednom srednjoročnom periodu, Crna Gora će nastaviti sa dosljednom realizacijom mjera definisanih Fiskalnom strategijom, usmjeravajući se na dalje jačanje kontrole i racionalizaciju javne potrošnje, kao i na unaprjeđenje naplate prihoda kroz modernizaciju poreske administracije i intenziviranje aktivnosti usmjerenih na suzbijanje neformalne ekonomije. Poseban akcenat biće stavljen na pažljivo upravljanje javnim dugom, uključujući refinansiranje postojećih obaveza pod povoljnijim uslovima, čime se doprinosi fiskalnoj stabilnosti i optimizaciji troškova zaduživanja.

Shodno osnovnom makroekonomskom scenariju, crnogorska ekonomija će u srednjem roku ostvariti prosječan godišnji rast od 3,2%, odnosno po godinama 3,2% u 2026, 3,1% i 3,2% u

2027. i 2028. godini, respektivno. U pogledu cjenovne stabilnosti, nakon očekivane stope inflacije od 3,8% u 2025. godini, projektovan je jasan silazni trend koji stopu inflacije na kraju projektovanog horizonta dovodi do 2,0%.

Makroekonomske projekcije za naredni srednjoročni period zasnovane su na aktuelnim privrednim trendovima i očekivanju nastavka zdrave i uravnotežene dinamike rasta, pri čemu ključne pretpostavke uključuju snažnu domaću tražnju, dalji rast zaposlenosti i zarada, povećanje investicija u prioritetnim sektorima, te jačanje konkurentnosti i modernizaciju domaće privrede, uz relevantne prognoze ekonomske aktivnosti i inflacije u Evropi.

U istom periodu javni prihodi nastavljaju rastući trend i kreću se u rasponu od 3.506,1 miliona € (40,9% BDP-a) u 2026. godini do 3.727, 0 miliona € (39,7% BDP-a) u 2028. godini, što potvrđuje stabilnost i održivost fiskalnog okvira. Uprkos smanjenju poreskog opterećenja na zarade, kroz umanjeње stope doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, bilježi se kontinuiran rast javnih prihoda. Ovaj rast je rezultat povećane naplate ključnih kategorija poreza, uključujući poreza na dodatu vrijednost, akciza, poreza na dohodak i poreza na dobit, kao i ostalih budžetskih prihoda.

Fiskalna strategija usvojena je u decembru 2024. godine i nakon više od godinu dana implementacije ovog krovnog strateškog dokumenta, možemo istaknuti najvažnije postignute rezultate implementiranih mjera:

- Stopa nezaposlenosti po prvi put jednocifrena i na istorijskom minimumu;
- Poboľšan životni standard i kvalitet života građana kroz uvećane penzije i zarade implementacijom programa Evropa sad 2;
- Snažan rast prihoda budžeta u odnosu na 2024. godinu;
- Umanjeni prihodi po osnovu doprinosa u potpunosti kompenzovani rastom prihoda budžeta po osnovu indirektnih poreskih kategorija;
- Prihodi budžeta po osnovu poreza na dobit pravnih lica u septembru 2025. godine premašili godišnji plan, što ukazuje na snažnu privrednu aktivnost i rast investicija;
- Dodatno unaprijeđena fiskalna disciplina;
- Blagovremeno izvršene obaveze prema privredi;
- Značajne reforme u poreskom sektoru rezultirale su unaprijeđenjem fiskalne discipline, a od 2026. godine Poreska uprava će u potpunosti implementirati novi Integrisani sistem upravljanja prihodima, čime će zastarjeli informacioni sistemi biti zamijenjeni modernom i efikasnom digitalnom infrastrukturom;
- Ostvareni suficit tekuće potrošnje kao indikator da se sve tekuće obaveze pokrivaju iz tekućih prihoda, odnosno da se država zaduživala isključivo za vraćanje starih dugova i ulaganje u infrastrukturne i razvojne projekte.

Period 2026-2028. godine obilježiće intenzivan investicioni ciklus koji će biti realizovan kako kroz Kapitalni budžet, tako i uz značajna EU sredstva obezbijeđena Planom rasta, uključujući projekte izgradnje ključne putne i željezničke infrastrukture. Paralelno, u okviru Plana rasta za

Zapadni Balkan, Crnoj Gori ostaju dostupna značajna sredstva za sprovođenje strukturnih reformi i infrastrukturnih ulaganja. Preostala sredstva za realizaciju ambicioznog investicionog plana obezbjeđivaće se kroz povoljno zaduživanje, uz balansirano upravljanje rizicima i troškovima.

Kroz fiskalnu disciplinu, odgovorno upravljanje javnim dugom i fokus na strateške infrastrukturne investicije, Crna Gora zadržava posvećenost stabilnom i održivom ekonomskom rastu. Sve mjere ekonomske i fiskalne politike za period 2026-2028, uključujući mjere za unaprjeđenje konkurentnosti privrede, poslovnog okruženja i životnog standarda, u potpunosti su usklađene sa zajedničkim zaključcima EU i Crne Gore sa Ministarskog ekonomskog i finansijskog dijaloga iz maja 2025. godine i detaljno su predstavljene u narednim poglavljima Programa ekonomskih reformi.

2. IMPLEMENTACIJA PREPORUKA SA MINISTARSKOG DIJALOGA

U ovom poglavlju je prikazan odgovor Crne Gore na zajedničke zaključke sa ministarskog sastanka iz maja 2025. godine, u okviru ekonomskog i finansijskog dijaloga EU sa zemljama Zapadnog Balkana, Turskom, Republikom Moldavijom i Ukrajinom. Naredna tabela prikazuje pregled aktivnosti u odgovoru na navedene preporuke EU sa ministarskog sastanka 2025. godine.

Tabela 2.1: Preporuke EU Crnoj Gori za PER 2026-2028. i odgovor na preporuke

Preporuka 1. Ograničiti tekuću potrošnju, dok svaki višak prihoda i uštede ostvarene neizvršenjem kapitalne potrošnje koristiti za smanjenje deficita i akumulaciju depozita države. Osnovati i učiniti funkcionalnim Fiskalni savjet na vrijeme, kako bi mogao razmatrati predlog budžeta za 2026. godinu. Preispitati funkcionisanje postojećih fiskalnih pravila i pripremiti i dostaviti Komisiji dokument sa opcijama za njihovo moguće jačanje.

U periodu januar-septembar 2025. godine, budžet je zabilježio deficit od 88,4 miliona €, što predstavlja 1,1% BDP-a, što je bolji rezultat od planiranog. Istovremeno, ostvaren je suficit tekućih rashoda od 99,8 miliona €, što potvrđuje kontinuitet u provođenju mjera fiskalne discipline i ograničavanju tekućih rashoda. Ukupni budžetski prihodi iznosili su 2.099,9 miliona €, što predstavlja 99% plana i povećanje od 24 miliona € (1,2%) u odnosu na isti period prethodne godine. Rast je uglavnom zabilježen kod PDV-a (14,3%), poreza na dohodak fizičkih lica (31%), poreza na dobit preduzeća (8,9%) i akciza (7,8%), čime je kompenziran pad prihoda od doprinosa za penzijsko osiguranje.

Ovi rezultati ukazuju na stabilnu i održivu naplatu javnih prihoda, uz postepenu normalizaciju trendova doprinosa u drugoj polovini godine. Na strani rashoda, ukupni rashodi iznosili su 2.188,2 miliona € (27,6% BDP-a), u skladu s planiranom dinamikom potrošnje. Tekući rashodi izvršeni su na 91,9% plana, uz uštede uočene u većini kategorija - posebno kod ostalih rashoda i subvencija, gdje je realizacija bila znatno ispod plana zbog racionalizacije i poboljšane kontrole preuzetih obaveza potrošnje. Bruto plate i doprinosi poslodavaca ostvareni su na

97,5% plana, kao rezultat ograničenja zapošljavanja i odlaganja povećanja plata javnih službenika. Kapitalni rashodi iznosili su 188,2 miliona €, ili 95,3% plana, što je u skladu s planiranim rasporedom implementacije i višim nivoom realizacije projekata u odnosu na prethodnu godinu (37,2%). Kumulativno, mjere kontrole rashoda, poboljšani prihodni rezultati i ograničenja tekuće potrošnje omogućili su da deficit ostane ispod plana, dok su državni depoziti dodatno ojačani, potvrđujući nastavak odgovorne fiskalne politike.

Fiskalna strategija za period 2024–2027. usvojena je u decembru 2024. godine. Fiskalna strategija je ključni razvojni dokument za vremenski okvir mandata Vlade, u kojem se definišu ključne mjere ekonomske i fiskalne politike, kao i druge reforme u oblasti poslovnog okruženja. Samo postojanje Fiskalne strategije omogućava predvidljivost politika i vizije Vlade, kako za privredu i investitore, tako i za građane. Glavni cilj u oblasti fiskalne politike je stvaranje preduslova za sveobuhvatnu reformu poreskog sistema s ciljem proširenja poreske osnovice, a time i stvaranja novih izvora prihoda, mijenjanje daljnjih propisa u skladu sa zakonodavstvom EU, kao i poboljšanje konkurentnosti smanjenjem poreskog opterećenja na rad, što će Crnu Goru svrstati među zemlje sa najnižim nametima na zarade zaposlenih u Evropi. U sinergiji sa brojnim drugim mjerama za poboljšanje poslovnog okruženja, cilj je stvaranje predvidljivog okvira poreske politike, koji će biti okosnica održivog poslovanja i konkurentnosti crnogorske ekonomije u godinama koje dolaze.

Sa pravnog stanovišta, u cilju formiranja Fiskalnog savjeta, utvrđeno je da izmjene Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti predstavljaju najsvrsishodnije rješenje u odnosu na norme usmjerene na formiranje Fiskalnog savjeta. Navedene norme stupile su na snagu 16. marta 2023. godine, čime je po prvi put u Crnoj Gori stvorena institucija koja će davati nezavisna mišljenja, ocjene, analize i preporuke u vezi sa konzistentnošću, usklađenošću i održivošću fiskalne politike sa kriterijima fiskalne odgovornosti.

Skupština Crne Gore do sada je objavila tri javna poziva za izbor članova Fiskalnog savjeta, od kojih su dva bila neuspješna, dok je treći trenutno u toku. U okviru trećeg poziva, od tri kandidata, jedan je odbijen, a očekuje se da će do kraja redovnog skupštinskog zasjedanja, do kraja 2025. godine, poslanici odlučiti o preostala dva kandidata.

Za izradu procedura i propisa koji će omogućiti optimalno funkcionisanje Fiskalnog savjeta planirana je značajna podrška Svjetske banke, koja će biti realizovana nakon uspostavljanja Fiskalnog savjeta.

U narednom periodu planirana je saradnja sa MMF-om s ciljem pripreme dokumenta koji će uključivati opcije za unapređenje postojećih fiskalnih pravila. Na osnovu zahtjeva Ministarstva finansija, MMF je potvrdio svoju podršku i tehničku pomoć koja će biti pružena u narednom periodu za realizaciju ove aktivnosti.

Preporuka 2. Na osnovu analize ekonomskih i fiskalnih efekata svih poreskih izuzeća, sprovesti budžetske mjere za povećanje javnih prihoda. Pripremiti i dostaviti Komisiji sveobuhvatnu izjavu o fiskalnim rizicima i dodatno ojačati analizu fiskalnih rizika koji potiču

od javnih preduzeća. Sprovesti preporuke iz procjene upravljanja javnim investicijama (PIMA), dajući prioritet ključnim projektima javne infrastrukture u okviru raspoloživog fiskalnog prostora i obezbijediti izradu analize troškova i koristi za investicione projekte, uključujući i projekte javno-privatnog partnerstva.

U 2025. godini, izvršeno je ažuriranje izvještaja o poreskim rashodima, koji obuhvata sva poreska izuzeća, oslobođenja, snižene stope, povrate i dr. Izvještaj uključuje podatke za 2024. godinu, u kojoj je usvojena legislativa kojom se umanjuju ukupni poreski rashodi, dominantno u dijelu poreza na dodatu vrijednost (PDV) kroz uvođenje treće snižene stope na sektor hotelijerstva i ugostiteljstva sa snažnim procijenjenim fiskalnim uticajem od oko 55 miliona € (procjene Ministarstva finansija). Zbog nedostatka javnih podataka o procijenjenom stvarnom obimu pojedinih poreskih izdataka, nije moguće precizno utvrditi njihovu ukupnu vrijednost.

U toku je izrada informacije i za 2025. godinu, koja će uzeti u obzir inovirane podatke, kao i značajno unaprijeđenu metodologiju, uz korišćenje nekoliko modela za procjenu poreskih izdataka kod različitih segmenata prihodnih kategorija. Na bazi konkretnih podataka i na bazi prioriteta Vlade, kao i shodno potencijalnom fiskalnom uticaju, informacija može sadržati i određene preporuke u pravcu umanjenja poreskih izdataka.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 19. decembra 2024. godine razmotrila i usvojila Agregatnu analizu finansijskog poslovanja sektora državnih preduzeća za 2023. godinu sa Izjavom o fiskalnim rizicima i donijela Zaključke broj 10-430/24-7059/2. Ministarstvo finansija nastavlja da u kontinuitetu procjenjuje i prati fiskalne rizike sektora državnih preduzeća. Tokom 2025. godine su sprovedene analize poslovanja i procjena finansijskog stanja za sva državna preduzeća na centralnom nivou i proces pripreme/izrade Agregatnog izvještaja (analize) o finansijskom poslovanju sektora državnih preduzeća za 2024. godinu sa izjavom o fiskalnim rizicima je u finalnoj fazi tako da će do kraja godine biti usvojena od strane Vlade i javno objavljena.

Istovremeno, Ministarstvo finansija radi na jačanju kapaciteta tako da su tokom 2025. godine zaposleni iz Direkcije za praćenje fiskalnih rizika privrednih društava u državnom vlasništvu imali više obuka za procjenu, praćenje i izvještavanje o fiskalnim rizicima. Tokom 2025. godine smo već imali 3 misije MMF-a tokom kojih su zaposleni imali priliku da se dodatno obučavaju za obavljanje svojih poslova i nadograde svoje znanje i analitičke kapacitete u cilju unapređenja sprovođenja analiza i procjene finansijskog stanja i fiskalnih rizika državnih preduzeća.

Ministarstvo finansija je u proteklom periodu preduzelo aktivnosti na unapređenju regulatornog i strateškog okvira za upravljanje i nadzor nad sektorom državnih preduzeća. Pripremljen je Nacrt zakona o upravljanju privrednim društvima u državnoj svojini, čime se formalizuje kontinuirano praćenje državnih preduzeća i fiskalnih rizika koji proizilaze iz njihovog poslovanja, kroz uvođenje koordinisanog centralizovanog upravljačkog mehanizma. Novim zakonom, po prvi put se uvode kriterijumi za osnivanje novih državnih preduzeća, kriterijumi za izbor članova organa upravljanja i drugi mehanizmi koji treba da omoguće permanentan nadzor i obezbijede rana upozorenja u dijelu fiskalnih i finansijskih rizika. Takođe,

jasno se prepoznaje uloga Ministarstva finansija kao nadležnog organa preko kojeg se sprovodi koordinisano upravljanje i koje, između ostalog, vrši poslove: sprovođenja analiza finansijskog stanja društava u državnoj svojini; utvrđivanje i razvijanje metodologije za procjenu fiskalnih rizika društava u državnoj svojini; procjenu, praćenje i izvještavanje o finansijskim i fiskalnim rizicima društava u državnoj svojini i razvijanje i unaprjeđenje odgovarajućih alata za te svrhe; pripremanje izjave o fiskalnim rizicima društava u državnoj svojini; priprema sveobuhvatne strategije vršenja državnog vlasništva u društvima u državnoj svojini sa akcionim planom kao i sprovođenje periodične analize cjelokupnog portfolija državnih preduzeća u smislu ocjene ispunjenosti uslova za vlasništvo države u tim društvima.

Ministarstvo finansija, uz tehničku ekspertsku podršku, uveliko radi na reformi u dijelu planiranja javnih investicija, utvrđenih Akcionim planom za PFM, a jedna od najznačajnijih biće izrada Master plana infrastrukturnog razvoja Crne Gore, čiji se završetak i usvajanje očekuje u četvrtom kvartalu 2025. godine. Ovaj dokument će obuhvatiti sve velike infrastrukturne projekte (iznad 5 miliona €) sa fokusom na pet najznačajnijih oblasti (saobraćaj, prosvjeta, zdrastvo, ekologija i energetika) u narednom petogodišnjem periodu. Predmetni akt se priprema u saradnji sa linijskim ministarstvima, uz mentorsku podršku CEF Facility projekta u Crnoj Gori, finansiranog iz IPA fondova.

Takođe, u skladu sa preporukama PIMA izvještaja i usvojenim Akcionim planom za upravljanje javnim investicijama za period 2025-2026, u toku su intezivne aktivnosti i na izradi još dva bitna strateška dokumenta. Jedan od njih je Priručnik za kapitalno budžetiranje, za koji Ministarstvo finansija ima tehničku podršku kroz projekat IPA EU4PFM.

Dodatno, uz tehničku pomoć eksternih eksperata, finansiranih od strane donacije Svjetske banke, u toku je izrada Metodoloških smjernica za procjenu projekata (uključujući CBA, CEA i MCA), kao i dokumenta „Minimalni zahtjevi u pogledu sadržaja studije izvodljivosti“, a čiji završetak takođe očekujemo do kraja 2025. godine.

Takođe, planirana je i izrada tehničke specifikacije za izradu novog modula u okviru BMIS-a, u skladu sa PIMA preporukama.

Na kraju, u pripremi su i izmjene Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti i Odluke o izradi kapitalnog budžeta, koje će unaprijediti upravljanje javnim investicijama, ali i omogućiti izradu inoviranih podzakonskih akata u oblasti javnih investicija.

U januaru 2026. godine, predviđeno je održavanje obuke za službenike Direkcije za upravljanje javnim investicijama, kao i za predstavnike linijskih ministarstava, kako bi se detaljnije upoznali sa novim metodološkim smjernicama usmjerenim na unapređenje upravljanja javnim investicijama. Takođe, u saradnji sa Upravom za upravljanje ljudskim resursima biće organizovana obuka trenera, kako bi u okviru sistema obuka koje Uprava sprovodi bili angažovani sertifikovani treneri koji imaju znanje, vještine i alate za samostalno sprovođenje obuka za upravljanje javnim investicijama.

Jačanje mehanizama za upravljanje javnim investicijama jedna je od prioriteta aktivnosti Ministarstva finansija, čemu govori u prilog sljedeće:

- u okviru Ministarstva finansija formiran je Direktorat za upravljanje javnim investicijama i politiku javnih nabavki, čija se oblast rada fokusira na planiranje i praćenje javnih investicija čije se finansiranje vrši kroz kapitalni budžet (kroz dvije implementacione jedinice – Ministarstvo javnih radova i Upravu za saobraćaj) i realizaciju javnih ugovora;
- Cijeneći sistemski pristup upravljanju javnim investicijama, Ministarstvo finansija je pripremilo izmjene i dopune Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, kako bi sistemski uspostavilo mehanizme upravljanja javnim investicijama i stvorilo zakonske osnove za unapređenje planiranja i implementacije kapitalnih projekata. Navedeno se odnosi ne samo na projekte kapitalnog budžeta na centralnom nivou, već i na javne investicije lokalnih samouprava i privrednih subjekata u većinskom državnom vlasništvu;
- U toku su aktivnosti na kreiranju e-registra javnih investicija Crne Gore.

Na ovaj način stvaraju se novi institucionalni okviri za unapređenje javnih investicija, efikasniju koordinaciju i realizaciju aktivnosti u dijelu kapitalnih projekata i drugih projekata infrastrukturnog razvoja. Poseban akcenat u narednom periodu biće na pokretanju novih infrastrukturnih projekata u sektoru saobraćaja i stvaranja preduslova za dalji ekonomski razvoj Crne Gore.

Osim dosadašnjeg modela po kojem je država kroz kapitalni budžet finansirala izgradnju infrastrukture kao jedini investitor, preduzimaju se aktivnosti u dijelu kreiranja prostora za nove investicione forme koje kombinuju autoritet javnih institucija i ekspertizu privatnog sektora, ostvarive kroz javno-privatno partnerstvo.

Preporuka 3. Nastaviti sa temeljnom analizom kretanja cijena i mogućih sekundarnih efekata i iskoristiti ograničene instrumente dostupne u okviru izabranog monetarnog okvira radi obezbjeđivanja stabilnosti cijena. U skladu sa principima nezavisnosti Centralne banke, obezbijediti transparentan izbor članova Savjeta, uključujući viceguvernere, na osnovu kompetencija kandidata i kroz postupak u skladu sa zakonom o Centralnoj banci. Obezbijediti da Razvojna banka posluje u skladu sa najboljom praksom u oblasti upravljanja, kao i da bude podložna odgovarajućem nadzoru i regulativi koja se primjenjuje na druge institucije koje primaju depozite, kako bi se obezbijedila transparentnost, održive kreditne prakse, odgovarajuća zaštita depozita i ravnopravnost na bankarskom tržištu.

Centralna banka, prateći kretanja cijena i sekundarne efekte, dodatno je povećala kontraciklični bafer kapitala sa 0,5% na 1% u decembru 2024. godine i produžila ograničenje za gotovinske kredite za još jednu godinu. Ove mjere, iako ograničene u efektivnosti kada je nivo cijena u pitanju, doprinose smanjenju kreditne aktivnosti i, posljedično, potrošnje, čime se smanjuju pritisci na cijene na malo u okruženju rastuće tražnje. Pored toga, Centralna banka je doprinijela snižavanju cijena kroz smanjenje troškova platnih transakcija, uzimajući u obzir

članstvo u SEPA, kao i kroz regulatorne reforme, odnosno postizanje ekvivalencije sa EU pravnim okvirom u bankarskom sektoru, što je uticalo na kamatne stope i, posljedično, na operativne troškove, odnosno indirektno na cijene roba i usluga u Crnoj Gori.

Skupština Crne Gore je, na sjednici održanoj 18. novembra 2025. godine, izabrala dva viceguvernera Centralne banke Crne Gore. Tokom jesenjeg zasjedanja biće imenovani i članovi Savjeta CBCG, nakon sprovedenog postupka od strane Odboru za ekonomiju, budžet i finansije, koji je završio intervju sa kandidatima iz užeg izbora.

Postupak imenovanja se sprovodi u potpunosti u skladu sa članom 50 Zakona o Centralnoj banci, koji propisuje da viceguvernere imenuje Skupština na predlog guvernera, a četiri člana Savjeta koji nijesu zaposleni u Centralnoj banci – na predlog nadležnog skupštinskog odbora.

Ovi procesi potvrđuju opredijeljenost nadležnih institucija da obezbijede blagovremeno, transparentno i zakonito imenovanje na ključne funkcije u CBCG, u skladu sa zahtjevima institucionalne nezavisnosti i najboljim praksama EU.

U skladu sa preporukama Evropske komisije u vezi sa Zakonom o razvojnoj banci, Crna Gora je pripremila hitne izmjene Zakona. U cilju usklađivanja sa pravnom tekovinom EU u poglavljima 4 i 9, predložen je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Razvojnoj banci, kojim se isključuju primanje depozita i pružanje platnih usluga iz djelokruga aktivnosti Banke. Takođe, predložene su i izmjene i dopune Zakona o platnom prometu, sa ciljem usklađivanja sa predloženim izmjenama Zakona o Razvojnoj banci, odnosno brisanja izuzetka u smislu da Razvojna banka pruža platne usluge u skladu sa Zakonom o Razvojnoj banci Crne Gore.

Skupštinska dva Odbora, Zakonodavni odbor i Odbor za ekonomiju, finansije i budžet, na sjednicama od 6. novembra 2025. godine, dali su saglasnost za usvajanje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Razvojnoj banci Crne Gore i Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o platnom prometu.

Na plenarnom zasijedanju Skupštine Crne Gore, održanom 18. novembra 2025, poslanici su podržali usvajanje ovih zakona, a 25. novembra izglasali predložene zakone, nakon čega će biti objavljeni u Službenom listu Crne Gore.

Ovim koracima, Crna Gora potvrđuje svoju snažnu političku posvećenost procesu evropskih integracija.

Centralna banka Crne Gore (CBCG) vrši nadzor nad Razvojnou bankom Crne Gore (RBCG). U skladu sa Zakonom o Razvojnoj banci, CBCG je u avgustu 2025. godine donijela set regulatornih akata koji uređuju kapitalnu adekvatnost, upravljanje rizicima, klasifikaciju aktive, velike izloženosti i obaveze izvještavanja RBCG. Usvojeni akti uključuju:

- Odluku o adekvatnosti kapitala;
- Odluku o kriterijumima i načinu klasifikacije aktive i obračunu rezervisanja;
- Odluku o minimalnim standardima upravljanja rizicima;
- Odluku o velikim izloženostima;
- Odluku o izvještajima koje RBCG dostavlja CBCG.

RBCG je jedna od najstrože nadziranih institucija u finansijskom sistemu Crne Gore. Pored direktnog nadzora CBCG, nadzor nad radom Banke vrše i Ministarstvo finansija, Državna revizorska institucija, eksterni i interni mehanizmi kontrole, kao i javnost i civilni sektor u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama.

3. MAKROEKONOMSKI OKVIR

Svjetska ekonomija u 2025. godini bila je obilježena nestabilnošću i neizvjesnostima, prvenstveno usljed redefinisavanja ekonomskih i trgovinskih politika vodećih svjetskih ekonomija. Uprkos tim izazovima, globalna ekonomija pokazala je značajnu otpornost, djelimično zahvaljujući činjenici da su trgovinski šokovi bili manjeg intenziteta od prvobitnih očekivanja. Prema projekcijama Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), globalni ekonomski rast će ostati stabilan, uz blago usporavanje sa 3,3% u 2024. godini, na 3,2% u 2025. i 3,1% u 2026. godini.¹

Na bazi ekonomskog rasta Eurozone u prvih devet mjeseci 2025. godine, evidentno je da je rast realnog BDP-a u 2025. nadmašio očekivanja prolječnih projekcija. Uprkos eksternom okruženju i trgovinskim neizvjesnostima, jača globalna aktivnost od očekivane, stabilna inflacija i otporno tržište rada čine ključne osnove projekcija, koje ukazuju na nastavak pozitivnog momentuma privrednog rasta u godinama koje slijede. Prema jesenjim projekcijama Evropske komisije, očekuje se da će u 2025. godini realni rast BDP-a iznositi 1,4% u EU i 1,3% u Eurozoni, pri čemu obje projekcije predstavljaju reviziju naviše u odnosu na prolječno izdanje. Sa druge strane, najveća evropska ekonomija, Njemačka, u 2025. godini će zabilježiti vrlo umjeren ekonomski rast (0,2%), sa promjenom trenda i realizacijom ekonomskog rasta od 1,2% u 2026. godini. Posljednja inflaciona očekivanja ukazuju na održavanje niske i stabilne stope inflacije u Eurozoni, oko ciljanog targeta Evropske centralne banke (ECB) od 2% u okviru cijelog projektovanog horizonta.²

Prema projekcijama Redovnog ekonomskog izvještaja Svjetske banke za zemlje Zapadnog Balkana³, očekuje se da će rast BDP-a Zapadnog Balkana u 2025. godini u prosjeku iznositi 3,0%, što predstavlja blago usporavanje u odnosu na prethodni period. Umjereni oporavak Eurozone će doprinijeti i rastu na Zapadnom Balkanu kroz podsticanje investicija i izvoza, pa se projektuje da će ekonomski rast regiona biti dinamičniji u naredne dvije godine – 3,1% i 3,6% u 2026. i 2027. godini, respektivno, prema procjenama Svjetske banke.

¹ [World Economic Outlook, October 2025: Global Economy In Flux, Prospects Remain Dim \(imf.org\)](https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2025/01/14/world-economic-outlook-october-2025)

² [Autumn 2025 Economic Forecast: Continued growth despite challenging environment - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/autumn-2025-economic-forecast)

³ [Western Balkans Regular Economic Report, Fall 2025 \(worldbank.org\)](https://www.worldbank.org/en/publications/wb-reports/western-balkans-regular-economic-report)

Tabela 3.1: Projekcije rasta BDP-a za Crnu Goru i zemlje Zapadnog Balkana

Realni rast BDP-a, u %	Svjetska banka		MMF		Evropska komisija	
	2025	2026	2025	2026	2025	2026
Crna Gora	3.3	3.2	3.2	3.2	3.0	3.1
Srbija	2.8	3.0	2.4	3.6	2.2	3.3
Bosna i Hercegovina	2.6	3.0	2.4	2.7	1.8	2.2
Kosovo	3.8	3.8	3.9	4.0	n/p	n/p
Albanija	3.7	3.5	3.4	3.6	3.6	3.5
Sjeverna Makedonija	3.1	3.0	3.4	3.2	3.2	3.3

Izvori: Svjetska banka – Redovni ekonomski izvještaj za zemlje Zapadnog Balkana, jesen 2025; MMF – Svjetski ekonomski izgledi, oktobar 2025; Evropska komisija – Ekonomski izgledi, jesen 2025.

Međunarodne organizacije projektuju sličan trend ekonomskog rasta Crne Gore u narednoj godini: Svjetska banka i MMF očekuju da će crnogorska ekonomija u 2026. godini rasti po realnoj stopi od 3,2%, dok Evropska komisija prognozira rast od 3,1%.

3.1. Najnovija ekonomska kretanja

3.1.1. Bruto domaći proizvod

Nakon ekonomskog rasta od 3,2% u 2024. godini, u Crnoj Gori se povoljni makroekonomski trendovi nastavljaju i tokom 2025. godine. U prvoj polovini 2025. godine, realni ekonomski rast Crne Gore iznosio je 3,2%, pri čemu je ključni generator rasta bila privatna potrošnja, sa doprinosom od 5,4 procentnih poena. U prvoj polovini 2025. godine, najveći rast su zabilježile investicije (7,4%) i privatna potrošnja (6,4%). Analiza rasta domaće ekonomije po kvartalima ukazuje da je u prvom kvartalu ostvaren rast od 2,8%, dok je u istom periodu godišnji rast ekonomije EU(27) iznosio 1,7%. U drugom kvartalu, bruto domaći proizvod (BDP) Crne Gore porastao je za 3,5%, pozicionirajući Crnu Goru među zemlje sa najvišom stopom ekonomskog rasta u Evropi i istovremeno ponovo iznad prosjeka Evropske unije (1,6%).

Indikatori ekonomske aktivnosti za prvih devet mjeseci 2025. pokazuju rast vrijednosti izvršenih građevinskih radova za 4,0% na godišnjem nivou. Promet u maloprodaji je tokom prva tri kvartala porastao za 7,6%, dok je indeks prometa u uslugama u trećem kvartalu zabilježio godišnji rast od 7,3%. Sektor turizma tokom 2025. godine karakteriše rast, kako po broju turista, tako i po prihodima. Broj dolazaka domaćih i stranih gostiju u kolektivnom smještaju ostvario je godišnji rast od 4,5% u prvih devet mjeseci 2025. godine, dok je promet putnika na crnogorskim aerodromima porastao za 8,2%. **Prihodi od turizma su, prema preliminarnim podacima Centralne banke Crne Gore, u prva tri kvartala 2025. godine iznosili 1,33 milijarde € i bilježe godišnji rast od 1,3%.** Samo u trećem kvartalu 2025, prihodi u turizmu dostigli su iznos od 900,6 mil.€ i veći su 2,7% u odnosu na isti kvartal 2024. Industrijska proizvodnja je u prvih devet mjeseci 2025, niža na godišnjem nivou za 3,7%, dominantno pod uticajem pada proizvodnje električne energije od 30,6% usljed privremenog zatvaranja Termoelektrane Pljevlja zbog ekološke rekonstrukcije, ali i pada sektora vađenja rude i kamena za 18,4%. Sa druge strane, sektor prerađivačke industrije ostvario je godišnji rast od 17,2%.

U narednoj tabeli prikazana je razlika između projekcija iz prošlogodišnjeg i novog PER-a.

Tabela 3.1.1: Razlika između prošlogodišnjeg PER-a i najnovijih procjena za 2025. godinu

Realni rast u 2025, u %	PER 2025-2027	PER 2026-2028	Razlika (u p.p)
Realni rast BDP-a	4.8	3.3	-1.5
Potrošnja domaćinstava	7.2	5.7	-1.5
Potrošnja države	2.7	2.7	0.0
Bruto investicije	4.7	5.7	1.0
Izvoz roba i usluga	2.7	-0.8	-3.5
Uvoz roba i usluga	5.3	4.1	-1.2

Izvor: Projekcije Ministarstva finansija

Uporedni prikaz projekcija za 2025. godinu ukazuje na umjerena odstupanja u dinamici pojedinih komponenti bruto domaćeg proizvoda, pri čemu se ukupna slika zadržava u okvirima stabilnog rasta. Revidirane projekcije ukazuju na blago usporavanje realnog rasta BDP-a, dominantno kao rezultat korigovanih očekivanja u pogledu ekonomskih tokova na evropskoj i globalnoj sceni, u uslovima pojačanih trgovinskih ograničenja i restriktivnijeg međunarodnog okruženja. Istovremeno, očekivanja u pogledu državne potrošnje ostala su nepromijenjena, dok su investicije revidirane naviše, što potvrđuje kontinuitet pozitivnih ulaganja i njihovu rastuću ulogu u ekonomskoj aktivnosti. Sveukupno, revidirana kretanja ukazuju na prilagođavanje makroekonomskih pretpostavki aktuelnim trendovima, uz očuvanje stabilnosti srednjoročnih očekivanja.

3.1.2. Inflacija

Inflatorni tokovi u posljednje tri godine, kretali su se od rekordno visoke stope od 17,5% krajem 2022. godine, na preko 8% prosječno u 2023, do pada na nivo od 3,3% u 2024. godini. Rastući inflatorni pritisci dominantno su rezultat eksternih kretanja, izmijenjenih lanaca snabdijevanja, kao i energetske krize u Evropi, posljedično nakon invazije Ruske Federacije na Ukrajinu početkom 2022. Crna Gora kao mala uvozna ekonomija, ne može uticati na rastuće uvozne cijene, koje se reflektuju na potrošačke cijene u privredi. Takođe, visoku zavisnost od spoljnih kretanja opredjeljuje i visoki uvoz hrane i prehrambenih proizvoda, kao komponenta koja čini veliki dio u prosječnoj potrošačkoj korpi domaćinstava.

Tokom 2024. godine, došlo je do stabilizacije cijena, pa je krajem godine godišnja inflacija bila na nivou nižem od prosjeka EU, dok je mjesečna inflacija zabilježila pad. Ovo je direktni rezultat sprovedenih mjera Vlade koje su se odnosile na limitiranje cijena u velikim maloprodajnim objektima, što je dovelo do pada cijena hrane na kraju godine. Akcija je nekoliko puta sprovedena i nastavljena i u drugoj polovini 2025. godine.

Ipak, tokom 2025. godine, inflacija je u regionu Zapadnog Balkana intenzivirana, pri čemu je kod nekih država regiona u kontinuitetu tokom godine bila na nivou 4-5%. U Crnoj Gori, za period januar-oktobar, potrošačke cijene su porasle u prosjeku za 3,9% u poređenju sa istim periodom godinu ranije. Najveći doprinos rastu potrošačkih cijena za prvih deset mjeseci,

pružile su cijene hrane i bezalkoholnih pića (uticaj 1,32 procentna poena) i kategorija 'Stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva' (uticaj 0,90 procentnih poena).

U 2025. godini je došlo do blagog pada cijena industrijskih proizvoda za izvoz od 1,7% u trećem kvartalu u odnosu na isti kvartal 2024, usljed pada cijena u sektoru vađenja ruda i kamena i u prerađivačkoj industriji (pad cijena proizvodnje osnovnih metala). Sa druge strane, uvozne cijene industrijskih dobara su stabilizovane i bilježe blagi godišnji rast od 0,6% u trećem kvartalu 2025.

3.1.3. Zaposlenost i zarade

Na tržištu rada zabilježen je nastavak pozitivnih trendova uz stabilan rast zaposlenosti, podstaknut sprovedenim fiskalnim reformama koje se odnose na povećanje minimalne i prosječne zarade, ali i unaprjeđenjem privredne dinamike i većom formalizacijom radnih odnosa. U prvih devet mjeseci 2025. godine, zaposlenost je porasla na 269,7 hiljada, što predstavlja rast od 4,8% u odnosu na isti period 2024. godine. Registrovana stopa nezaposlenosti je u aprilu 2025. godine prvi put bila jednocifrena, dok je u nastavku godine nastavila opadajući trend da bi u avgustu dostigla istorijski minimum od 8,93% (pad od 2,03 procentnih poena u odnosu na isti period prethodne godine). Prosječna neto zarada u prvih devet mjeseci 2025. iznosila je 1011€ i povećana je za 20,4% u odnosu na isti period prošle godine. Trend rasta primjetan je i kod penzija – prosječna penzija je u septembru iznosila 555€, što je godišnji rast od 6,6%, usljed rasta zarada i usklađivanja u skladu sa zakonom.

3.1.4 Kreditna aktivnost banaka

Bankarski sektor je u 2025. godini zadržao stabilnost i visoku likvidnost, očuvao profitabilnost i dobru kapitalizovanost. Sve ključne bilansne pozicije na godišnjem nivou ostvaruju rast, i to: aktiva 10,90%, krediti 16,28%, depoziti 7,67% i kapital od 12,33%. Na kraju septembra 2025. godine, novčana sredstva bankarskog sektora iznose 926,2 mil.€ i predstavljaju 11,97% ukupne aktive. Koeficijent nekvalitetnih kredita (NPL) koji na 30.09.2025. godine iznosi 2,82%, nastavlja trend pada i bilježi istorijski minimalne vrijednosti.

Kreditni **fizičkim licima iznose 2.336,4 mil.€ ili 43,62% ukupnih kredita, dok krediti pravnim licima iznose 3.020,1 mil.€ ili 56,38% ukupnih kredita.** Ovaj procentualni odnos je približno konstantan u posmatranom jednogodišnjem periodu. U istom periodu, krediti odobreni fizičkim licima bilježe rast od 20,25%, kao i krediti odobreni pravnim licima od 13,38%. U strukturi kredita po ključnim nosiocima, nakon kredita fizičkim licima koji su dominantni sa 43,62%, slijede krediti privredi sa 33,23%, krediti Vladi Crne Gore sa 3,03%, plasmani bankama sa 16,82% i ostali krediti sa 3,31% učešća u ukupnim kreditima. Krediti privredi (privredna društva u privatnom i državnom vlasništvu) iznose 1.780,2 mil.€ i bilježe rast od 23,62% na godišnjem nivou. Krediti u drugim valutama čine 2,82% ukupnih kredita, dok krediti nerezidentima učestvuju sa 19,73% u ukupnim kreditima i navedeno se u najvećoj mjeri odnosi na sredstva na korespondentskim računima ino banaka. Dugoročni krediti, koji čine 77,72% svih kredita u sistemu, su dominantno finansirani iz stabilnih kratkoročnih depozita,

koji čine 91,96% ukupnih depozita u sistemu. Na kraju septembra 2025. godine, prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa (**PPEKS**) na ukupne kredite iznosila je **6,25%** i niža je za **0,34 p.p** u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Tokom devet mjeseci 2025. godine, pravnim licima je odobreno 879,1 mil.€ novih kredita i ovi krediti ostvaruju rast od 29,69% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je fizičkim licima odobreno 773,5 mil.€, što je za oko 29,77% više u odnosu na isti period 2024. godine. PPEKS na novoodobrene kredite iznosi 6,23% i u odnosu na septembar 2024. godine ostvaruje pad od 0,41 p.p. Krediti pravnim licima odobravani su po PPEKS od 5,48% što je niže za 0,32 p.p u odnosu na septembar 2024. godine, a fizičkim licima po stopi od 6,91% što je za 0,64 p.p niže u odnosu na isti period prethodne godine.

Ukupni depoziti na kraju septembra 2025. godine iznosili su 6.099,7 mil.€. U jednogodišnjem uporednom periodu, ukupni depoziti bilježe rast od 434,3 mil. € ili 7,67%. Na kraju septembra 2025. godine, u strukturi ukupnih depozita na depozite fizičkih lica se odnosilo 3.070,4 mil.€ ili 50,34%, dok se na depozite pravnih lica odnosilo 3.029,3 mil.€ ili 49,66%. Posmatrano u jednogodišnjem uporednom periodu, depoziti fizičkih lica ostvaruju rast od 200,5 mil. € ili 6,99%, dok depoziti pravnih lica ostvaruju rast od 233,8 mil. € ili 8,36%. Depoziti po viđenju su dominantni sa 85,17% u ukupnim depozitima. U bankarskom sistemu i dalje je prisutna ročna neusklađenost depozitnog potencijala. Učešće nerezidentnih depozita je značajno i iznosi 18,71%, dok depoziti u drugim valutama čine 4,74% ukupnih depozita.

U septembru 2025. godine, pasivna PPEKS iznosila je 0,26% i u poređenju sa istim periodom prethodne godine bilježi rast od 0,01 p.p.

Vrijednost koeficijenta kredita i potraživanja u odnosu na depozite iznosi 87,82%, što znači da je u sistemu 743,2 mil.€ više depozitnog potencijala u odnosu na potraživanja po osnovu odobrenih kredita.

Regulatorne aktivnosti

CBCG u kontinuitetu sprovodi intenzivne aktivnosti usmjerene kako na unaprjeđenje zakona iz oblasti supervizije i sanacije kreditnih institucija, tako i na izradu podzakonske regulative za njihovo sprovođenje.

CBCG je u cilju potpunog uklađivanja sa BRRD2 zahtjevima pripremila predloge izmjena i dopuna Zakona o sanaciji kreditnih institucija i Zakona o stečaju i likvidaciji banaka, koje je usvojila Skupština Crne Gore 19.11.2024. godine. Takođe, na sjednici Skupštine Crne Gore od 28. februara 2025. godine usvojen je i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama, kojim je izvršeno finalno usklađivanje sa zahtjevima CRD5/CRR2, kao i Zakon o finansijskim konglomeratima kojim je izvršeno usklađivanje sa Direktivom 2002/87/EZ o dodatnom nadzoru kreditnih institucija, društava za osiguranje i investicionih društava u finansijskom konglomeratu. Dodatno, na sjednici Skupštine Crne Gore od 31. jula 2025. godine, usvojene su izmjene i dopune Zakona o stečaju i likvidaciji banaka, čime je omogućeno

konačno usklađivanje sa Direktivom 2001/24/EZ o reorganizaciji i likvidaciji kreditnih institucija, a koje se u većem dijelu odnosi na prenošenje odredbi o postupku likvidacije sa međunarodnim elementom.

U okviru ovih aktivnosti, pripremljen je i usaglašen značajan broj podzakonskih propisa koji proizilazi iz pomenutih zakona, čime je osigurano potpuno usklađivanje sa evropskim standardima i praksama.

Naime, u oblasti supervizije kreditnih institucija, Savjet CBCG je početkom juna 2025. godine donio novu Odluku o adekvatnosti kapitala kreditnih institucija („Sl. list Crne Gore“ broj 65/25), čime je ostvareno potpuno usklađivanje sa zahtjevima CRR III regulative koji su u EU u primjeni od januara 2025. godine. Nadalje, u julu i septembru 2025. godine usvojen je paket od 13 podzakonskih propisa kojim se vrši dalje usklađivanje sa EU standardima.

Kako bi održala dinamično tempo harmonizacije domaćeg pravnog okvira sa propisima EU, CBCG je na sjednici Savjeta od 30. septembra 2025. godine utvrdila Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama. Njime su obuhvaćeni finalni standardi u vezi sa zahtjevima za kapital i upravljanje rizicima (CRD 6/CRR 3 paket) koji će u EU početi sa primjenom od januara 2026. godine, kao i zahtjevi iz oblasti digitalne otpornosti finansijskog tržišta (DORA paket) i novog okvira za regulisanje kriptoomovine (MiCA regulativa) u obimu u kojem se mijenja CRD. Javna rasprava za ovaj propis je okončana 5. novembra 2025. godine i trenutno je u fazi međuresornog usaglašavanja, sa planom da se donese u najkraćem roku.

Takođe, u oblasti **sanacije** kreditnih institucija, u toku marta i aprila 2025. godine donijet je set od 10 podzakonskih propisa za sprovođenje Zakona o sanaciji kreditnih institucija, kojim je izvršeno dalje usklađivanje sa EU regulativom. Takođe, na sjednici održanoj 10.11.2025. godine, Savjet CBCG utvrdio je Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sanaciji kreditnim institucijama, kojim se dodatno unaprjeđuje postupak sanacije i vrši njegovo prilagođavanje savremenim evropskim standardima, naročito u kontekstu uvođenja jasnog regulatornog tretmana za subjekte za koje je planom sanacije predviđen isključivo stečaj, a ne sanacija.

Na kraju, u okviru projekta unaprjeđenja regulatornog okvira kojim se reguliše poslovanje pružaoca finansijskih usluga, zasnovan na Zakonu o finansijskom lizingu, faktoringu, otkupu potraživanja, mikrokreditiranju i kreditno-garantnim poslovima, CBCG je pripremila i prosljedila u dalju proceduru za usvajanje u septembru 2024. godine konačnu verziju predloga izmjena i dopuna pomenutog zakona, koji je i dalje u proceduri međuresornog usaglašavanja.

U skladu sa odredbama Zakona o Razvojnoj banci Crne Gore („Sl. list Crne Gore“ br. 99/24) usvojenim u oktobru 2024. godine, a koje su u vezi sa obavezom izvještavanja i kontrolom poslovanja Razvojne banke, Savjet CBCG je, na sjednici od 25. jula 2025. godine, donio sljedeće propise:

- Odluku o adekvatnosti kapitala Razvojne banke Crne Gore („Sl. list Crne Gore“ br. 94/25);

- Odluku o izvještajima koje Razvojna banka Crne Gore dostavlja Centralnoj banci Crne Gore („Sl. list Crne Gore“ br. 94/25);
- Odluku o kriterijumima i načinu klasifikacije aktive i obračunavanju rezervacija za potencijalne kreditne gubitke Razvojne banke Crne Gore („Sl. list Crne Gore“ br. 94/25);
- Odluku o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u Razvojnoj banci Crne Gore („Sl. list Crne Gore“ br. 94/25);
- Odluku o velikim izloženostima Razvojne banke Crne Gore („Sl. list Crne Gore“ br. 94/25).

Centralna banka u kontinuitetu ostvaruje komunikaciju sa kreditnim institucijama i drugim subjektima supervizije, u cilju pružanja podrške i neophodne pomoći tim institucijama u primjeni svih postojećih zakonskih i podzakonskih propisa.

Svojim regulativnim aktivnostima, odnosno unaprjeđenjem sistemskih zakona i pratećeg regulatornog okvira, CBCG dodatno jača otpornost i stabilnost bankarskog sektora, podstiče usklađenost sa najvišim evropskim standardima i doprinosi jačanju povjerenja građana, investitora i međunarodnih partnera u finansijski sistem Crne Gore. Istovremeno, u kontekstu aktivnosti za pristupanje Crne Gore EU, CBCG daje jasan signal institucionalne i regulatorne spremnosti za dalji napredak u pregovaranju u integraciju u EU.

3.1.5 Finansijski sektor

Finansijski sektor na **kraju trećeg kvartala 2025. godine karakteriše stabilnost, uz umjereni nivo izloženosti sistemskim rizicima. Rizici ciklične prirode** se primarno ogledaju u **povišenom kreditnom rastu i povišenim cijenama nekretnina**. U strukturi, kreditni rast je vođen gotovinskim, ali i stambenim kreditima stanovništva, s tim da je i rast kredita privrede bio izražen.

Stopa kontracikličnog bafera kapitala od 1%, sa primjenom 1. januara 2026. godine (povećanje sa 0,5% na 1% je najavljeno krajem 2024. godine), stoga je i dalje primjerena, a u slučaju nastavka prekomjernog kreditnog rasta ili rasta cijena nekretnina, CBCG će djelovati dodatnim podizanjem stope bafera, a po potrebi i drugim instrumentima. U fokusu CBCG u narednom periodu će biti i praćenje zaduženosti fizičkih lica kroz praćenje racija zaduženosti po pojedinačnim kreditnim partijama, uz eventualno uvođenje limita na pomenuta racija (tzv. mjere orijentisane prema dužnicima – „borrower-based“ mjere). Važenje makroprudencijalnih mjera koje se odnose na neobezbijedene gotovinske kredite fizičkih lica najvjerovatnije će biti produženo do kraja 2026. godine.

Pretežno zbog strukturnih makroekonomskih neravnoteža, na snazi je i dalje **bafer za strukturni sistemski rizik, na nivou od 1,5%, uveden 2022. godine**. Pored kontracikličnog bafera i bafera za strukturni sistemski rizik, u primjeni su i **bafer za ostale sistemski važne (OSV) kreditne institucije, kao i bafer za očuvanje kapitala, koji je 1. januara 2025. godine dostigao krajnjih 2,5%**. Sveukupno, na kraju septembra 2025. godine zahtjev za sve kapitalne bafere kretao se od 4,4% do 5% ukupnog iznosa izloženosti riziku, u vidu najkvalitentijeg, redovnog osnovnog kapitala (CET1). Usljed izmjena i dopuna Zakona o kreditnim institucijama (CRD V), počev od 2026. godine počće obavezno sabiranje bafera za strukturni sistemski rizik

i bafera za OSV kreditne institucije, pri čemu CBCG neće snižavati nijedan od tih bafera, tako da će kapitalna pozicija banaka biti dodatno osnažena.

Ostali segmenti finansijskog sistema, uglavnom zbog manjeg značaja u odnosu na banke, ne predstavljaju prijetnju finansijskoj stabilnosti. Naime, finansijski sektor na kraju septembra 2025. godine je imao vrijednost aktive oko 8,36 mlrd. €, koja je u odnosu na BDP iznosila 105,6%. Aktiva bankarskog sektora čini 92,6% aktive finansijskog sektora, sektor osiguranja 4,3%, a svi ostali finansijski posrednici čine 3,1% aktive finansijskog sektora.

Tokom prvih devet mjeseci 2025. godine, na Montenegroberzi ostvareno je svega 80,8 mil. € prometa, što je višestruko više od prometa ostvarenog u istom periodu prethodne godine, mada iznosi svega 1% prognozanog godišnjeg BDP-a za 2025. godinu.

Bankarski sektor je pod kontinuiranim nadzorom Centralne banke, likvidan, solventan i sa koeficijentom nekvalitetnih kredita koji dostižu istorijski minimalne vrijednosti. Na godišnjem nivou svi parametri kvaliteta aktive bilježe poboljšanje. Bruto nekvalitetna aktiva (C, D i E) na nivou bankarskog sistema na dan 30.09.2025. godine iznosi 213,3 mil. €, što predstavlja 2,69% ukupne aktive. U odnosu na isti period prethodne godine bilježi pad od 16,46%. Bruto nekvalitetni krediti i potraživanja (C, D i E) iznose 151,1 mil. € i u odnosu na uporedni period prethodne godine bilježe pad od 17,20%.

Koeficijent nekvalitetnih kredita i potraživanja (NPL) na 30.09.2025. godine iznosi 2,82% i na godišnjem nivou bilježi pad od 1,14 p.p. (na 31.12.2023. godine iznosio je 5,02%, na 31.12.2024. godine je iznosio 3,51%), što ukazuje na poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija banaka. Pokrivenost NPL-a isprawkama vrijednosti iznosi 91,59%, dok je njihova pokrivenost regulatornim rezervama 91,32%.

Likvidnost banaka je na visokom nivou. Likvidna aktiva banaka iznosi 1.580,1 mil.€ i čini 20,42% ukupne aktive na kraju septembra 2025. godine. U strukturi likvidne aktive najveće učešće imaju: sredstva kod ino banaka (depoziti po viđenju) od 50,47% ukupne likvidne aktive, zatim gotovina i gotovinski ekvivalenti od 37,91% ukupne likvidne aktive, sredstva kod domaćih banaka (po viđenju) od 1,26% ukupne likvidne aktive, dok dio obavezne rezerve čini 10,36% ukupne likvidne aktive.

Na kraju septembra 2025. godine, značajan dio likvidnosti banke su držale u hartijama od vrijednosti (1.337,6 mil. € odnosno 17,28% ukupne aktive), od kojih je nešto više od polovine bilo usmjereno ka inostranstvu (714,6 mil. €), pri čemu uglavnom u kratkoročne hartije investicionog kreditnog rejtinga, emitovane od strane zemalja članica Eurozone. Svakako, struktura inostranih hartija od vrijednosti predmet je kontinuirane pažnje CBCG, uključujući i eventualni pad prihoda koji po tom osnovu može proizaći u okruženju opadajućih prinosa na državni dug. Hartije od vrijednosti predstavljaju rezervu likvidnosti banaka.

Stabilnost bankarskog sektora podržana je adekvatnom kapitalizacijom, tako da i agregatni (19,39%) i individualni koeficijenti adekvatnosti kapitala kod svih banaka u sistemu (koji se kreću u rasponu od 14,97% do 25,35%) na 30.09.2025. godine su značajno iznad zakonskog minimuma. Pozitivan finansijski rezultat na nivou sistema na kraju septembra 2025. godine

iznosi 112,5 mil.€, dok je u istom periodu prethodne godine iznosio 136,3 mil.€. Prinos na prosječnu aktivu (ROA) je na kraju septembra 2025. godine iznosio 2,03%, dok je prinos na prosječni kapital (ROE) iznosio 15,85%. U odnosu na isti period prethodne godine, prinos na prosječnu aktivu (ROA) i prinos na prosječni kapital (ROE) bilježe pad.

Za slučaj hitne podrške za likvidnost bankama u slučaju nepredviđenih okolnosti, u cilju očuvanja finansijske stabilnosti, **Upravni savjet Evropske centralne banke (ECB) donio je odluku da CBCG produži rok za istek korišćenja EUREP (Eurosystem repo facility for central banks) linije do 31. januara 2027. godine** pod istim uslovima. EUREP je instrument ECB-a uspostavljen u junu 2020. godine, koji omogućava CBCG da **u slučaju potrebe u najkraćem roku obezbijedi sredstva za podršku sistemskoj likvidnosti u iznosu do 250 mil. €**. U pitanju je dodatna mjera predostrožnosti i njeno produženje potvrđuje blisku saradnju i podršku ECB i nacionalnih banaka zemalja koje nijesu dio eurosistema. CBCG je obezbijedila **od Banke za međunarodna poravnanja (BIS) 100 mil. € REPO liniju za istu namjenu**. Linija se obnavlja godišnje, a postojeća je aktuelna do 02. juna 2026. godine.

3.1.6 Eksterni sektor

3.1.6.1 Tekući račun

U periodu **januar-septembar 2025. godine** deficit tekućeg računa iznosio je 909,08 miliona € i bio je **veći za 16,35%** u odnosu na isti period 2024. godine, što je posljedica rasta deficita na računu roba, kao i pada suficita na računu sekundarnog dohotka. Ukupan izvoz roba iznosio je 424,66 miliona € ili 8,43% manje u odnosu na isti period prethodne godine, čemu je najviše doprinio pad izvoza ostalih transportnih sredstava i obojenih metala. Ukupan uvoz roba iznosio je 3.187,30 miliona € i bio je za 7,66% veći u odnosu na uporedni period, što je rezultat rasta uvoza električne energije i drumskih vozila. Deficit na računu roba iznosio je 2.762,65 miliona €, što predstavlja povećanje od 10,65% u odnosu na isti period 2024. godine. Na računu usluga zabilježen je suficit u iznosu od 1.442,74 miliona €, što je za 1,91% više u odnosu na isti period prethodne godine i u najvećoj mjeri rezultat je povećanja prihoda od usluga transporta. Ukupni prihodi od usluga iznosili su 2.231,02 miliona € ili 2,08% više u odnosu na posmatrani period prethodne godine, dok su evidentirani rashodi iznosili 788,29 miliona € (rast od 2,40%). Na računu primarnih dohodaka, zabilježen je suficit u iznosu od 106,07 miliona €, dok je u uporednom periodu na ovom računu zabilježen deficit u iznosu od 18,58 miliona €. Prihodi po osnovu primarnih dohodaka iznosili su 419,10 miliona € (rast od 21,36%). Rashodi po ovom osnovu iznosili su 313,03 miliona € i bili su za 13,98% manji u odnosu na posmatrani period. Na računu sekundarnih dohodaka, zabilježen je suficit u iznosu od 304,76 miliona €, što je za 4,24% manje u odnosu na posmatrani period 2024. godine. Ukupan priliv transfera u Crnu Goru je bio manji za 1,40%, i iznosio je 416,20 miliona €, od čega najveći dio čine lični transferi iz inostranstva u iznosu od 313,77 miliona € i bili su za 1,53% veći u poređenju sa istim periodom prethodne godine. U istom periodu, ukupan odliv po osnovu transfera u inostranstvo iznosio je 111,45 miliona € (rast od 7,30%).

3.1.6.2 Finansijski račun

Na računu portfolio investicija zabilježen je neto priliv u iznosu od 184,66 miliona €, dok je na računu ostalih investicija neto priliv iznosio 153,99 miliona €. U posmatranom periodu, zabilježeno je povećanje kreditnih obaveza banaka, države i ostalih sektora u odnosu na isti period 2024 godine. Prema preliminarnim podacima, neto priliv stranih direktnih investicija u periodu januar-septembar 2025. godine iznosio je 366,13 miliona €, što predstavlja pad od 1,69% u odnosu na isti period 2024. godine. Ukupan priliv SDI iznosio je 701,89 miliona €, što je za 6,65% više u odnosu na uporedni period. U ukupnoj strukturi priliva, vlasnička ulaganja su iznosila 448,11 miliona € (rast od 6,62%), dok je priliv u formi interkompanijskog duga iznosio 221,68 miliona € i bilježi rast od 2,22% u odnosu na isti period prethodne godine. U strukturi vlasničkih ulaganja investicije u kompanije i banke iznosile su 86,33 miliona € (pad od 13,71%), dok su ulaganja u nekretnine iznosile 361,78 miliona € (rast od 12,97%). Priliv po osnovu povlačenja ulaganja iz inostranstva iznosio je 32,10 miliona €. Gledano prema strukturi ukupnog priliva SDI, učešće po osnovu ulaganja u nekretnine iznosilo je 51,54%, zatim slijedi interkompanijski dug 31,58%, i investicije u kompanije i banke 12,30%. Ukupan odliv SDI u posmatranom periodu iznosio je 335,76 miliona €, što je 17,50% više nego u uporednom periodu. Odliv po osnovu ulaganja rezidenata u inostranstvo iznosio je 80,15 miliona €, dok su povlačenja sredstava nerezidenata investiranih u našu zemlju iznosila 255,61 milion €.

Tabela 3.1.6.2: Platni bilans Crne Gore, u 000 €

R.br.	Naziv stavke	Jan - Sept 2024	Jan - Sept 2025*	Promjena u %
1	TEKUĆI RAČUN	-781,342	-909,081	16.3
1.A	SALDO ROBA I USLUGA	-1,080,997	-1,319,908	22.1
1.A.a	Robe	-2,496,743	-2,762,646	10.7
1.A.a.1	Izvoz, f.o.b.	463,756	424,657	-8.4
1.A.a.2	Uvoz, f.o.b.	2,960,499	3,187,304	7.7
1.A.b	Usluge	1,415,746	1,442,739	1.9
1.A.b.1	Prihodi	2,185,580	2,231,024	2.1
1.A.b.2	Rashodi	769,834	788,285	2.4
1.B	Primarni dohodak	-18,583	106,071	
1.B.1	Prihodi	345,327	419,104	21.4
1.B.2	Rashodi	363,910	313,032	-14.0
1.C	Sekundarni dohodak	318,239	304,756	-4.2
1.C.1	Prihodi	422,103	416,204	-1.4
1.C.2	Rashodi	103,865	111,449	7.3
2	KAPITALNI RAČUN	-14	-1,120	8,132.3
2.A	Prihodi	0	0	
2.B	Rashodi	14	1,120	8,132.3
	SALDO TEKUĆEG I KAPITALNOG RAČUNA	-781,356	-910,201	16.5
3	FINANSIJSKI RAČUN, neto	-668,040	-798,427	19.5
3.A	Neto povećanje finansijske aktive	114,607	-226,063	
3.B	Neto povećanje obaveza	782,646	572,364	-26.9
3.1	Direktne investicije, neto	-372,409	-366,131	-1.7

godina

3.2	Portfolio investicije, neto	-406,601	-184,659	-54.6
3.3	Finansijski derivati, neto	-18,131	-14,385	-20.7
3.4	Ostale investicije, neto	-92,563	-153,985	66.4
3.5	Rezerve CBCG (promjene)	221,663	-79,265	
4	NETO GREŠKE I OMAŠKE (3-2-1)	113,316	111,774	-1.4

*Preliminarni podaci

Izvor: CBCG

3.1.6.3 Međunarodna investiciona pozicija

Na kraju 2024. godine, neto međunarodna investiciona pozicija (MIP) Crne Gore iznosila je - 7.976,96 miliona € ili 104,35% BDP i u poređenju sa 2023. godinom povećana je za 596,74 miliona €. Ukupna potraživanja rezidenata prema inostranstvu iznosila su 5.840,03 miliona €, a obaveze 13.816,99 miliona €. Posmatrajući neto pozicije po investicionim instrumentima (sredstva minus obaveze), preliminarni podaci pokazuju da je u odnosu na isti period prethodne godine, zabilježeno povećanje kod stranih direktnih investicija za 555,68 miliona € i portfolio investicija za 389,35 miliona €, dok je kod ostalih investicija zabilježeno smanjenje od 104,46 miliona €.

Na kraju drugog kvartala 2025. godine, neto međunarodna investiciona pozicija (MIP) Crne Gore iznosila je -8.612,38 miliona €. Ukupna potraživanja rezidenata prema inostranstvu iznosila su 5.675,01 miliona €, a obaveze 14.287,39 miliona €.

U poređenju sa krajem 2024. godine, negativna neto međunarodna investiciona pozicija povećana je za 635,42 miliona €, najvećim dijelom zbog povećanja finansijskih obaveza (za 470,40 miliona €). Posmatrajući neto pozicije po investicionim instrumentima (sredstva minus obaveze), preliminarni podaci pokazuju da je u odnosu na isti period prethodne godine zabilježeno povećanje kod portfolio investicija za 311,93 miliona €, takođe je zabilježeno povećanje kod stranih direktnih investicija za 88,75 miliona € i ostalih investicija za 100,50 miliona €.

Tabela 3.1.6.3: Struktura međunarodne investicione pozicije Crne Gore, u milionima €

	2023	2024	Q2-2025	Promjena u % 2024/2023	Promjena u % Q2 2025/2024
1. Međunarodna investiciona pozicija, neto	-7.380,23	-7.976,96	-8.612,38	8,09%	7,97%
2. Sredstva	5.156,86	5.840,03	5.675,01	13,25%	-2,83%
2.1. Direktno investicije	257,97	305,71	342,06	18,51%	11,89%
2.2. Portfolio investicije	1.200,28	1.468,98	1.507,13	22,39%	2,60%
2.3. Finansijski derivati	0,04	0,03	0,00	-19,44%	-86,21%
2.4. Ostale investicije	2.273,58	2.396,42	2.291,25	5,40%	-4,39%

godina

2.5. Rezerve CBCG	1.424,99	1.668,88	1.534,56	17,12%	-8,05%
3. Obaveze	12.537,09	13.816,99	14.287,39	10,21%	3,40%
3.1. Direktne investicije	5.713,98	6.317,40	6.442,50	10,56%	1,98%
3.2. Portfolio investicije	1.784,15	2.442,21	2.792,28	36,88%	14,33%
3.3. Finansijski derivati	2,41	2,46	2,36	2,07%	-4,07%
3.4. Ostale investicije	5.036,55	5.054,92	5.050,25	0,36%	-0,09%

Izvor: CBCG

3.1.6.4 Spoljni dug

Ukupan spoljni dug Crne Gore na kraju 2024. godine iznosio je 9.678,88 miliona € i u odnosu na kraj decembra 2023. godine povećan je za 618,22 miliona €. Učešće ukupnog spoljnog duga u BDP-u na kraju 2024. godine iznosilo je 126,61% što predstavlja pad od 1,57 p.p na godišnjem nivou. U strukturi spoljnog duga Crne Gore, na kraju 2024. godine 44,31% ili 4.288,64 miliona € odnosilo se na dug javnog sektora, dok se 55,69% ili 5.390,23 miliona € odnosilo na dug privatnog sektora.

Prema preliminarnim podacima, ukupan spoljni dug Crne Gore na kraju drugog kvartala 2025. godine iznosio je 9.935,34 miliona €. U odnosu na kraj decembra prethodne godine, ovaj dug uvećan je za 256,46 miliona €, usljed većeg povećanja duga zabilježenog kod javnog sektora u odnosu na privatni sektor. U strukturi spoljnog duga Crne Gore na kraju drugog kvartala 2025. godine, 45,86% odnosilo se na dug javnog sektora, dok se 54,14% odnosilo na dug privatnog sektora. Spoljni dug javnog sektora iznosio je 4.556,56 milion €, što predstavlja povećanje od 267,91 milion € u odnosu na kraj prethodne godine. Ovaj rast rezultat je povećanja obaveza po osnovu emitovanih obveznica na inostranom tržištu. Spoljni dug privatnog sektora na kraju drugog kvartala 2025. godine iznosio je 5.378,78 miliona €, ili 11,46 miliona € manje u odnosu na kraj prethodne godine. Posmatrano po vrstama finansijskih instrumenata, najveći dio duga privatnog sektora (77,35%) u iznosu od 4.160,28 miliona € odnosio se na kredite, dok se preostalih 31,41% odnosilo najvećim dijelom na gotovinu i depozite i dužničke hartije od vrijednosti.

U valutnoj strukturi ukupnog spoljnog duga, na kraju drugog kvartala 2025. godine dominira euro sa oko 95% učešća, što rizik zemlje čini relativno niskim imajući u vidu da je euro u Crnoj Gori zvanično sredstvo plaćanja.

Tabela 3.1.6.4: Struktura spoljnog duga Crne Gore, u milionima €

Sektor	2023	2024	Q2-2025	Promjena u % 2024/2023	Promjena u % Q2 2025/2024
1. Opšta država	3.517,29	4.183,48	4.458,30	18,94%	6,57%
2. Centralna banka	102,04	105,17	98,25	3,06%	-6,57%
3. Depozitne institucije, osim centralne banke	1.434,80	1.539,86	4.556,56	7,32%	3,67%
4. Ostali sektori	1.736,72	1.668,63	1.596,41	-3,92%	1,25%
5. Direktne investicije: Interkompanijske pozajmice	2.269,81	2.181,75	1.689,56	-3,88%	-4,08%
Ukupan spoljni dug	9.060,66	9.678,88	9.935,34	6,82%	2,65%

Izvor: CBCG

3.2. Srednjoročni makroekonomski scenario

Crnogorska ekonomija je u proteklom periodu zabilježila stabilan i održiv rast, vođen povećanjem privatne potrošnje i investicija, kao i rastom raspoloživog dohotka i zaposlenosti.

Makroekonomske projekcije za period 2025-2028 temelje se na očekivanju uravnotežene ekonomske ekspanzije, uz dominantan doprinos domaće tražnje i planiranih investicija u prioritetne sektore. Makroekonomski izgledi u srednjoročnom periodu oslanjaju se i na jačanje konkurentnosti domaće privrede, diversifikaciju ekonomskih aktivnosti i modernizaciju infrastrukture, dok će povećanje zaposlenosti i zarada nastaviti da doprinosi poboljšanju životnog standarda građana. Fiskalna disciplina, stabilnost javnih finansija i povoljan ambijent za domaće i strane investicije dodatno podupiru održivi ekonomski razvoj, stvarajući temelje za dugoročnu prosperitetnu dinamiku. Projekcije se zasnivaju na detaljnoj analizi domaćih ekonomskih kretanja, oslanjajući se na raspoložive statističke podatke i očekivanja u pogledu globalnih inflatornih i cikličnih kretanja. U nastavku poglavlja, dat je pregled srednjoročnih makroekonomskih prognoza, identifikovanih makrofinansijskih rizika, kao i alternativnog, tzv. stres test scenarija, koji simulira moguću materijalizaciju seta različitih potencijalnih rizika i izazova.

3.2.1. Osnovni makroekonomski scenario 2025-2028

Crna Gora je u prethodnom periodu zadržala stabilne stope ekonomskog rasta, koje nadmašuju evropski prosjek, uprkos brojnim izazovima prisutnim na globalnoj sceni, uključujući pojačane trgovinske tenzije, geopolitičke nesigurnosti, uporne inflatorne pritiske i klimatske rizike. Makroekonomske projekcije za naredni srednjoročni period bazirane su na aktuelnim privrednim trendovima i nastavku zdrave i uravnotežene dinamike rasta, zasnovane na snažnoj domaćoj tražnji, daljem jačanju tržišta rada i rastu investicija u ključnim sektorima domaće privrede.

Tokom 2025. godine, u sektoru turizma je zabilježen rast broja dolazaka turista u kolektivnom smještaju od 4,5%, kao i rast prihoda od turizma od 1,3% na godišnjem nivou. Sektorski indikatori, uključujući sektore trgovine, građevinarstva i saobraćaja bilježe pozitivna kretanja, sa izuzetkom industrijske proizvodnje koja bilježi pad, pod uticajem ekološke rekonstrukcije Termoelektrane Pljevlja i posljedično niže proizvodnje električne energije. Tržište rada nastavlja da pokazuje izuzetno snažne performanse, sa rastom zaposlenosti, povećanjem prosječnih neto zarada i kontinuiranim i značajnim smanjenjem stope nezaposlenosti. Bankarski sektor takođe karakterišu povoljni parametri – snažan porast novoodobrenih kredita (27,1% na godišnjem nivou u prvih deset mjeseci) i rasta ukupnih depozita (6,9% na godišnjem nivou), uz postepeni pad kamatnih stopa. Spoljnotrgovinska pozicija Crne Gore i dalje odražava slične trendove trgovinskog deficita kao u prethodnom periodu, što je rezultat smanjenog izvoza roba u 2025. godini i rasta uvoza, prvenstveno podstaknutog snažnom domaćom potražnjom. Inflacija je u 2025. zabilježila blagi rast u odnosu na prethodnu godinu, ali ostaje

stabilna na nivou od 3,9% u prvih deset mjeseci, uz očekivano dalje smanjenje i stabilizaciju u srednjoročnom periodu. Priliv stranih direktnih investicija u prvih devet mjeseci bilježi vrijednost od preko 700 mil.€ i godišnji rast od 6,6% u odnosu na 2024. godinu. **Na osnovu svih navedenih makroekonomskih kretanja, prognozirani rast crnogorske ekonomije u 2025. godini iznosi 3,3%.**

Prema preliminarnim projekcijama Ministarstva finansija, crnogorska ekonomija će u srednjem roku ostvariti prosječan godišnji rast od 3,2%, odnosno po godinama 3,2% u 2026, 3,1% i 3,2% u 2027. i 2028. godini. Uzimajući u obzir stopu ekonomskog rasta u 2024. godini u kontekstu složenog evropskog i globalnog ambijenta, prognoze za naredni period oslanjaju se na nastavak trenda rasta potrošnje, održavanja stabilne i opadajuće stope inflacije, intenziviranje investicionog ciklusa i dosljedno sprovođenje politika usmjerenih na ekonomsku konvergenciju ka prosjeku EU. Period 2025-2028. godine takođe će karakterisati i intenzivni investicioni ciklus kroz ulaganja kako kroz Kapitalni budžet tako i kroz grantove obezbijedene od strane Evropske unije, od kojih su najznačajniji za izgradnju druge dionice Autoputa i rekonstrukciju željezničke infrastrukture. Uporedo, kroz Plan rasta za Zapadni Balkan, Crnoj Gori će na raspolaganju biti 383,5 mil. € u periodu 2025-2028. godine za sprovođenje strukturnih reformi i ulaganje u infrastrukturu.

U narednim godinama, očekuje se da će glavni oslonac rasta u srednjem roku biti domaća tražnja, sa projektovanim realnim rastom od 5,2% u 2025. godini i 2,8% prosječno godišnje u srednjem roku. Privatna potrošnja zadržaće snažan zamah zahvaljujući rastu zaposlenosti, zarada i povoljnoj kreditnoj aktivnosti. Nakon ostvarenog rasta privatne potrošnje od 10,5% u 2024. godini, zahvaljujući reformama poreske i fiskalne politike i mjerama povećanja minimalne i prosječne zarade i minimalne penzije koje su povećale kupovnu moć stanovništva, projektuje se rast privatne potrošnje od 5,7% u 2025. godini i stabilan prosječni godišnji rast od 2,4% u periodu 2026-2028. Istovremeno, visoka stopa rasta novoodobrenih kredita i kontinuirani priliv doznaka iz inostranstva nastaviće da podržavaju domaću potrošnju. Projekcije javne potrošnje, zasnovane na visokoj tekućoj budžetskoj potrošnji i ulaganjima iz kapitalnog budžeta, ukazuju na prosječan godišnji rast potrošnje države od 2,2% u srednjem roku. Srednjoročni ekonomski rast dodatno je podržan sprovođenjem Reformske agende, koja obuhvata ključne mjere u oblastima unaprjeđenja poslovnog ambijenta, tržišta rada i ljudskog kapitala, kao i digitalne i zelene tranzicije, u skladu s prioritetima definisanim u Planu rasta Evropske unije, koji kroz dostupne finansijske instrumente pruža snažan podsticaj sprovođenju reformi i unaprjeđenju ukupne ekonomske otpornosti Crne Gore.

U pogledu cjenovne stabilnosti, nakon očekivane prosječne stope inflacije od 3,8% u 2025. godini, projektovan je jasan silazni trend koji stopu inflacije na kraju projektovanog horizonta dovodi do 2,0%. Na osnovu ublažavanja inflatornih pritisaka koji su bili prisutni na evropskom i globalnom nivou, inflacija u Crnoj Gori će, prema makroekonomskim prognozama, prosječno iznositi 2,5% u narednom trogodišnjem periodu.

Tržište rada pratiće rast ekonomije, uz prosječan rast zaposlenosti od oko 2% godišnje. Zahvaljujući politikama i programima zapošljavanja koji su doprinijeli većoj inkluzivnosti na

tržištu rada, stopa nezaposlenosti je smanjena bržom dinamikom od očekivane tokom 2024. i 2025. godine, pri čemu se očekuje nastavak ovog trenda i stopa nezaposlenosti na nivou od 8,1% na kraju projektovanog perioda, odnosno u 2028. godini. Istovremeno, nakon snažnog rasta zarada u 2024, odnosno 2025. godini, shodno reformama, očekuje se nastavak umjerenog rasta zarada u narednom periodu, što će, u kombinaciji sa opadajućom inflacijom, dovesti do očekivanog rasta realnih primanja i životnog standarda.

Projektuje se da će u periodu 2026-2028, na bazi relevantnih investicionih planova u oblasti turizma, obnovljivih izvora i energetske efikasnosti, doći do rasta ulaganja i investicione aktivnosti, rezultirajući neto stranim direktnim investicijama koje će iznositi oko 6,3% BDP-a. Novi instrument u ubrzanju konvergencije ka evropskom razvojnem prosjeku, Plan rasta EU, obezbijediće dodatna finansijska sredstva za finansiranje kapitalnih projekata i planiranih strukturnih reformi u ekonomiji, što će, posljedično, imati dodatan pozitivan uticaj na intenziviranje investicione aktivnosti. Investicije u osnovna sredstva će predstavljati važan faktor ekonomskog rasta u srednjem roku, sa projektovanim rastom od oko 6% prosječno godišnje i doprinosom BDP-u od 1,2 procentna poena u svakoj godini srednjeg roka.

Prospekti srednjoročnog ekonomskog rasta podržani su strateškim prioritetom zatvaranja svih pregovaračkih poglavlja do kraja 2026. godine, kako bi Crna Gora postala punopravna članica Evropske unije 2028. godine. Poseban naglasak stavljen je na društveno-ekonomske i temeljne reforme u okviru Reformske agende i Plana rasta EU, koji intenzivno doprinose podsticanju rasta i bržoj konvergenciji ka Evropskoj uniji. Crna Gora ostaje čvrsto posvećena unaprjeđenju ekonomskog okvira i jačanju institucionalne stabilnosti, sa krajnjim ciljem stvaranja boljih uslova za građane i privredu i jačanja stabilnosti i konkurentnosti domaće ekonomije.

Makroekonomske prognoze 2026-2028. imaju sljedeće komponente sa potrošne strane:

- Dinamiku rasta ekonomije Crne Gore u srednjem roku, dominantno će opredijeliti snažna domaća potražnja (uticaj 3,5 p.p), sa privatnom potrošnjom (uticaj 1,9 p.p) i investicijama (uticaj 1,2 p.p) kao pokretačima privredne aktivnosti. Lična potrošnja domaćinstava biće dominantno podstaknuta rastom zaposlenosti i zarada, kreditne aktivnosti i doznaka iz inostranstva. Nakon projektovanog rasta od 5,7% u 2025. godini, privatna potrošnja će zadržati stabilan rast od oko 2,4% u narednom srednjoročnom periodu, dok je za potrošnju države projektovan prosječan godišnji rast od 2,2%, usljed visoke tekuće potrošnje i planiranih kapitalnih ulaganja finansiranih iz javnih izvora. Rast investicija temelji se na dvostrukim osnovama – finansijskoj podršci Plana rasta EU, koji obezbjeđuje finansijska sredstva za realizaciju kapitalnih projekata i sprovođenje strukturnih reformi, i strateškim ulaganjima u prioritetne sektore. Ulaganja u infrastrukturu, kao i investicioni planovi u sektorima turizma, energetike, digitalizacije, obrazovanja i zdravstva, u skladu sa srednjoročnim makroekonomskim okvirom, očekuje se da će ostvariti prosječnu godišnju stopu rasta investicija od oko 6%.

- Neto izvoz će imati marginalni negativni efekat na privredni rast u narednim godinama, zbog rasta uvoza za potrebe lične i investicione potrošnje. Međutim, na kraju projektovanog

horizonta, odnosno u 2028. godini, očekuje se da će se ovaj trend preokrenuti, pri čemu će neto izvoz imati blagi pozitivan efekat na ekonomski rast (0,1 p.p). U skladu sa povećanjem potrošnje i investicija, očekuje se rast uvoza od 3,1% godišnje u periodu 2026-2028, uz istovremeni rast izvoza od prosječno 4,0%. Izvoz će biti vođen daljim rastom prihoda u turizmu i oporavkom izvoza roba kroz povećanje izvoza električne energije.

Tabela 3.2.1: Crna Gora: Makroekonomske projekcije 2025-2028, osnovni scenario

CG: Makroekonomske projekcije, 2025-2028 - Osnovni scenario					
	2024	2025	2026	2027	2028
Nominalni BDP u mil.€	7644.5	8124.7	8564.6	8973.5	9389.5
Nominalni rast	8.1	6.3	5.4	4.8	4.6
Realni rast	3.2	3.3	3.2	3.1	3.2
Inflacija (prosjeak)	3.3	3.8	2.9	2.5	2.0
Deficit tekućeg računa, % BDP	-16.5	-17.8	-17.1	-16.0	-14.6
	(realne stope rasta u %)				
Realni rast BDP-a	3.2	3.3	3.2	3.1	3.2
Domaća tražnja	7.6	5.2	3.3	2.7	2.6
Potrošnja domaćinstava	10.5	5.7	2.9	2.3	2.1
Potrošnja države	3.0	2.7	2.5	2.5	1.5
Bruto investicije u osnovna sredstva	10.2	7.0	6.0	5.0	6.0
Izvoz roba i usluga	-4.0	-0.8	3.1	3.9	5.2
Uvoz roba i usluga	5.7	4.1	3.2	2.8	3.3
	rast u procentima ako nije naznačeno drugačije				
Makroekonomski indikatori:					
Rast zaposlenosti	1.5	2.6	2.1	2.0	1.7
Rast zarada (bruto)	9.7	8.0	4.0	4.0	5.0
Stopa nezaposlenosti (ARS)	11.5	10.5	9.8	9.0	8.1
Neto SDI, %BDP	6.4	6.8	6.4	6.1	6.4
Novoodobreni krediti	23.4	20.0	5.0	5.0	6.0

Izvor: Projekcije Ministarstva finansija

Makroekonomski indikatori:

- Prema projekcijama, stopa inflacije će se u narednom srednjoročnom periodu smanjiti sa 3,8% u 2025. godini, na nivo od 2,0% na kraju projektovanog perioda (2028), što je istovremeno na nivou targetirane inflacije Evropske centralne banke (ECB) za Eurozonu;
- Zaposlenost će u periodu 2026-2028 bilježiti umjeren i održiv rast, uz prosječnu godišnju stopu od oko 2%. Stopa nezaposlenosti će se prema projekcijama, spustiti na prosječno 8,1% u 2028. godini (prema Anketi o radnoj snazi);
- Učešće neto stranih direktnih investicija (neto SDI) projektovano je na oko 6,3% BDP-a u periodu 2026-2028;

godina

- Kao rezultat predviđene dinamike uvoza i izvoza, deficit tekućeg računa platnog bilansa će se spustiti sa procijenjenih 17,8% BDP-a u 2025, na 14,6% BDP-a u 2028. godini, uz povećanje suficita na računima usluga, kao i primarnog i sekundarnog dohotka.

Gledajući sa proizvodne strane, rast crnogorske ekonomije u srednjem roku će dominantno opredjeljivati sektori turizma, građevinarstva, uz dalji oporavak i rast poljoprivredne proizvodnje. Uslužne djelatnosti kao dominantne u ekonomiji, tokom 2025. godine bilježe snažan porast, pa se očekuje njihov dalji rast u srednjem roku, a naročito kada je u pitanju rast saobraćaja i trgovine.

U sljedećoj tabeli dat je pregled indikatora po proizvodnim sektorima:

	realne stope rasta, u %				učešće u rastu BDP-u, %				učešće u BDV, u %			
Sektori	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
Poljoprivreda	1,0	3,0	3,0	7,0	0,0	0,1	0,1	0,2	4,3	4,3	4,3	4,4
Industrijska proizvodnja	-6,1	6,5	5,7	4,6	-0,5	0,5	0,4	0,4	9,6	9,8	10,0	10,1
Građevinarstvo	3,0	4,0	2,0	4,0	0,1	0,2	0,1	0,2	4,9	4,9	4,8	4,8
Uslužne djelatnosti	3,7	3,4	3,5	3,5	2,4	2,2	2,2	2,3	81,2	81,0	80,9	80,6
-od čega usluge smještaja i ishrane	7,5	7,0	7,0	7,0	0,6	0,6	0,6	0,6	10,1	10,4	10,8	11,1
BDV (bruto dodata vrijednost)	-3,2	2,2	2,1	2,2	2,0	3,0	2,9	3,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Porezi minus subvencije	6,5	1,0	1,0	1,0	1,3	0,2	0,2	0,2	N/A	N/A	N/A	N/A
BDP	3,3	3,2	3,1	3,2	3,3	3,2	3,1	3,2	N/A	N/A	N/A	N/A

Izvor: Projekcije Ministarstva finansija

Planirano ostvarenje makroekonomskih i fiskalnih pokazatelja u srednjem roku zasniva se na važećim politikama i planskim dokumentima, kao i na pretpostavkama o kretanjima privrednog ciklusa u EU, uz sprovođenje predviđenih reformskih mjera koje podržavaju realizaciju osnovnog scenarija projekcija. Ipak, imajući u vidu postojanje određene neizvjesnosti u domaćem i eksternom okruženju, projektovani pokazatelji ostaju podložni određenim odstupanjima, u skladu sa identifikovanim rizicima po makroekonomsku i finansijsku stabilnost.

Ključni rizici koji bi mogli uticati na prospekte rasta u narednom periodu su dati u nastavku:

- Usporavanje evropske ekonomije i rastući inflatorni pritisci, s obzirom da se efekti značajnijih promjena u privrednim trendovima EU direktno prelivaju na crnogorsku ekonomiju;
- Sporija dinamika implementacije investicionih planova i strukturnih reformi u ekonomiji;

- Neizvjesnosti u međunarodnoj trgovinskoj politici u kontekstu povećanja carina od strane SAD-a prema ključnim partnerima, pri čemu bi indirektni uticaji bili izraženi usljed usporavanja ekonomskog rasta u državama regiona i EU, koje predstavljaju ključna tržišta za turizam, investicije i spoljnu trgovinu Crne Gore;
- Klimatske promjene mogu imati efekte po dinamiku rasta ekonomije u srednjem roku, usljed uticaja na sektore turizma, poljoprivrede i energetike.

3.2.2 Potencijalni rast

Crnogorska ekonomija nakon nekoliko godina snažnog oporavka i visokih stopa rasta vođenih snažnom potražnjom, rastom potrošnje i mjerama reformi, ulazi u ciklus približavanja svom potencijalnom rastu. U periodu prije projektovanog makroekonomskog perioda, odnosno u periodu 2007-2024, procijenjeno je da je rast crnogorske privrede prosječno iznosio 2,7% i da je bio oko ili nešto iznad procijenjenog potencijala za ovaj period, pri čemu je rast dominantno opredjeljivao kapital kao faktor proizvodnje.

Za period 2025-2028. godine, izvršena je nova procjena kategorija rasta crnogorske ekonomije, njenog potencijalnog rasta, kao i jaza između dvije kategorije (*output gap*). Analiza

Grafik 1 Output gap 2007-2028

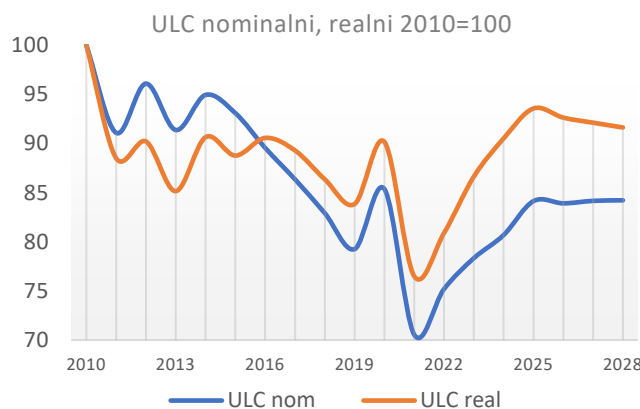
je izvršena koristeći makroekonomski model u Ministarstvu finansija, dobijen kao rezultat IPA projekta, kao i pomoću novouspostavljenog modela od strane Svjetske banke kroz projekat jačanja fiskalnog upravljanja, finansiran od strane Evropske unije. Sama analiza zasnovana je na metodi proizvodnih faktora i njihovom doprinosu rastu ekonomije i procijenjeno je da će u srednjem roku crnogorska ekonomija prosječno rasti godišnje na nivou svog potencijala od oko 3,2%, uz dodatni doprinos radne snage kao faktora

proizvodnje i marginalni doprinos ukupnog tehnološkog razvoja iskazan kroz ukupnu faktorsku produktivnost.

Jaz u ostvarenju realizovane stope i potencijala (*output gap*) se sužava u srednjem roku, nakon 2025. godine, budući da crnogorska ekonomija ulazi u zreliju fazu biznis ciklusa, pa je predviđen pozitivan *output gap* koji se zatvara u srednjem roku sa konvergencijom ka potencijalnom rastu. U 2025. godini, jaz između potencijalnog i realno projektovanog BDP-a je nešto veći i pozitivan je, usljed uticaja mjera reformi poreske i fiskalne politike i povećanja raspoloživog dohotka kroz rast minimalne i prosječne zarade. Konvergenciju u narednim godinama će, pored reformi u fiskalnoj politici, voditi najavljene strukturne reforme na putu EU integracija, kojima se stvaraju regulatorne pretpostavke za održivi i stabilan rast ekonomije i rast konkurentnosti i produktivnosti.

3.2.3. Eksterni sektor i njegova srednjoročna održivost

Crnogorska ekonomija uz nedovoljnu diversifikovanost i izražene fluktuacije u izvozu usljed visoke koncentracije i učešća sektora električne energije i metalske industrije, odnosno aluminijuma, uslovlila je visoki spoljnotrgovinski deficit. Procjenjuje se da će negativni trgovinski bilans kao razlika između izvoza i uvoza roba, porasti sa 44,3% BDP-a u 2025. godini, na 44,5% BDP-a u 2028. godini. Ovim trendovima u najvećoj mjeri doprinosi rekonstrukcija Termoelektrane Pljevlja, privremena obustava rada ovog postrojenja, što dovodi do visoke potrebe uvoza električne energije u 2025. godini. Predviđanja su, da će rastući deficit u trgovini robom, opredijeliti rast deficita tekućeg računa sa 17,1% BDP-a u 2024, na 17,8% BDP-a u 2025. godini.

Nakon 2025, u srednjem roku se očekuje postepeni silazni trend deficita tekućeg računa, sa porastom suficita na računima usluga (rast turizma), primarnog i sekundarnog dohotka (kompenzacije zaposlenima, međunarodne doznake i dr). Održivi privredni rast, dalji rast turizma i snaženje kapaciteta za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, uz rast pomenutog suficita na drugim računima, opredijeliće pad deficita tekućeg računa na 14,6% BDP-a u

srednjem roku. Deficit tekućeg računa će biti finansiran stranim direktnim investicijama i drugim spoljnim izvorima finansiranja.

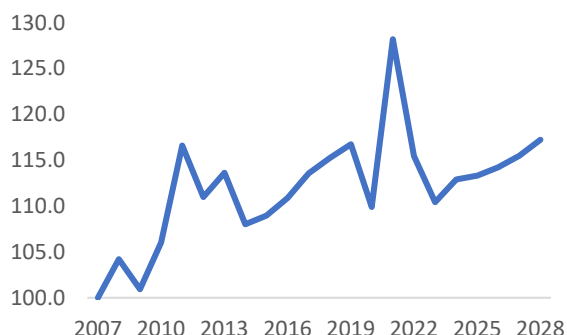
Grafik 2 Jedinični troškovi rada 2010-2028

Analiza konkurentnosti koja je urađena na osnovu **jedinične cijene rada (ULC)**, odnosno koliko su realni troškovi rada

porasli u odnosu na porast ekonomske aktivnosti, pokazuje da je cjenovna konkurentnost značajno rasla u periodu 2010-2019, kao posljedica dinamike rasta zarada, zaposlenosti i BDP-a. Cjenovna konkurentnost rada je u 2020. smanjena, dok je u 2021. poboljšana kao direktna posljedica korona krize i oporavka nakon nje. Trend pada konkurentnosti cijene rada je primjetan tokom proteklih nekoliko godina, usljed bržeg rasta troškova fonda zarada u ekonomiji od porasta ekonomske aktivnosti. U 2025. godini je došlo do snažnog povećanja minimalne zarade u ekonomiji, pri čemu je reformom dio uvećanih troškova kompenzovan kroz umanjeње stope doprinosa za penzijsko invalidsko osiguranje na teret poslodavaca. Odnosno, povećanje minimalne i prosječne zarade praćeno je smanjenjem poreskog opterećenja na rad. Takođe, imajući u vidu izraženu sivu ekonomiju na tržištu rada (isplata zarada na ruke i/ili rad na crno), reforme Vlade omogućile su značajno smanjenje neformalne ekonomije na tržištu rada, čemu svjedoči značajan rast broja zaposlenih nakon implementacije reformi. Samim tim, može se izvući zaključak da je značajan dio formalnog porasta troškova

rada zapravo rezultat preusmjeravanja troškova iz neformalnih u formalne tokove. U prilog ovoj tvrdnji govore i rekordno naplaćeni prihodi od dobiti privrednih društava.

Grafik 3 Produktivnost, 2007-2028

U periodu 2026-2028, očekuje se postepeno poboljšanje cjenovne konkurentnosti rada u domaćoj ekonomiji, budući da će realni fond zarada (ukupni troškovi rada u ekonomiji korigovani za inflaciju) usljed projektovanih stopa inflacije i rasta zaposlenosti, biti manji od povećanja BDP-a. Pretpostavka modelske analize zasnovana je na prosječnom

nominalnom godišnjem rastu zarada u privredi od oko 4% u srednjem roku i uz nepromijenenu poresku politiku odnosno poreskih stopa u oblasti rada (porezi i doprinosi na zarade).

Procijenjena **produktivnost rada**, kao odnos realnog BDP-a i broja zaposlenih na nivou ekonomije, fluktuirala tokom godina i porasla je oko 1% u periodu 2008-2025. U periodu 2026-2028. godine, projektovan je porast produktivnosti rada od oko 1,2% prosječno godišnje, usljed predviđenog bržeg rasta realnog BDP-a i novostvorene vrijednosti u ekonomiji od povećanja broja zaposlenih, imajući u vidu da će porast investicioni ciklus na bazi reforme poreske i fiskalne politike, dovesti do većih privatnih ulaganja domaćih i stranih investitora, uz snažan kapitalni budžet države, kao i pretpostavke dostizanja stabilnih i održivih stopa rasta zaposlenosti na tržištu rada, shodno domaćim potencijalima.

3.3. Alternativni scenario

Uzimajući u obzir izraženu neizvjesnost makroekonomskih kretanja u kratkoročnom periodu, kao i njihovu osjetljivost na česte promjene, Ministarstvo finansija je pristupilo izradi alternativnog scenarija. Ovaj scenario omogućava procjenu mogućih uticaja materijalizacije identificiranih rizika i izazova na srednjoročni ekonomski rast. Utvrđeni rizici obuhvataju faktore iz domaćeg i međunarodnog okruženja, čija bi realizacija mogla rezultirati nižom stopom privrednog rasta, padom potrošnje te smanjenjem investicione aktivnosti u odnosu na prvobitno projektovane vrijednosti. U cilju detaljne analize scenarija nižeg rasta i sprovođenja testa otpornosti makroekonomskog sistema, Ministarstvo finansija je primijenilo Makrofiskalni Model.

3.3.1. Makroekonomski i fiskalni scenario nižeg rasta 2026-2028 (stres test scenario)

Ključne pretpostavke alternativnog scenarija podrazumijevaju slabiju dinamiku rasta privatne potrošnje i niže kapitalne investicije. Usporavanje ekonomske aktivnosti dodatno bi proizvelo niže prihode od turizma zbog ograničene avio-dostupnosti destinacije. Usklađivanje Crne Gore sa spoljno-bezbjednosnom politikom Evropske unije zahtijeva uvođenje viza državljanima 12 država, od kojih mnoge predstavljaju važna turistička tržišta. Takva mjera može uzrokovati pad broja turista i manji investicioni priliv iz pomenutih država, naročito u sektoru nekretnina.

Dalji faktori rizika su globalne i regionalne nestabilnosti koje mogu izazvati dodatni rast inflacije, pri čemu je domaći proizvodni sektor nedovoljno razvijen za apsorpciju eksternih šokova. Predviđa se umjeren pad potražnje, uz zadržavanje visokih referentnih kamatnih stopa i prisutne geopolitičke neizvjesnosti, što bi uticalo na niži nivo investicija i zaposlenosti, uz nastavak povišene inflacije. Ukupno gledano, svi navedeni efekti bi usporili ekonomski rast u narednom periodu.

Tabela 3.3.1 Crna Gora: Makroekonomske projekcije, scenario nižeg rasta – stres test scenario

Makroekonomske projekcije, 2026-2028 – scenario nižeg rasta (stres test)			
	2026	2027	2028
Nominalni BDP u mil. €	8434,1	8756,3	9049,1
Nominalni rast (%)	3,8	3,8	3,3
Realni rast (%)	1,6	2,1	2,0
Inflacija (prosjeak)	3,4	2,7	2,6
Privatna potrošnja, realni rast u %	1,6	1,8	1,6
Investicije, realni rast u %	5,0	4,4	4,5
Zaposlenost, rast u %	0,3	0,2	0,2
Stopa nezaposlenosti u %	10,6	10,4	10,3

Izvor: Projekcije Ministarstva finansija

Kombinacija potencijalnih rizika po makrofinansijsku stabilnost mogla bi da uslovi prosječan ekonomski rast u srednjem roku od 1,8%, što je oko 1,4 procentnih poena niže od osnovnog scenarija projekcija. Umjereniji rast investicija, djelimični odlazak stranih radnika i slabiji rast prihoda od turizma reflektovali bi se na značajno usporavanje rasta zaposlenosti u srednjem roku. Nepovoljne makroekonomske performanse rezultirale bi slabijim punjenjem budžetskih prihoda, što bi se prenijelo i na smanjenu potrošnju domaćinstava.

Sveukupno, makroekonomski izgledi bi i dalje bili pozitivni, ali bi odražavali izmijenjeno međunarodno okruženje i veće eksterne rizike. Prema navedenoj simulaciji, rast ekonomije u 2026. godini bi bio ispod očekivanog nivoa, dok bi u 2027. i 2028. godini došlo do oporavka uslijed integracije sa tržištem Evropske unije, diversifikacije privrede i preusmjeravanja turističkih tržišta sa Istočne Evrope i Centralne Azije prema zapadnoevropskim državama. Očekivana integracija bi dala pozitivna očekivanja u pogledu rasta prosječnih zarada i stabilizacije investicionog ambijenta, određujući makroekonomska kretanja u srednjem roku. S obzirom na intenzitet šokova koji je tretiran u alternativnom makroekonomskom stres test scenariju, ovakvi trendovi odrazili bi se na dinamiku naplate prihoda budžeta i posljedično niže potencijalno ostvarenje u odnosu na osnovni scenario. Prema modelskim procjenama, fiskalni efekti na prihodnoj strani bi značili niže prihode za preko 70 miliona € prosječno godišnje u srednjem roku. Kako se efekat akumulira tokom godina, najveći efekat je u 2028. godini na nivou od oko 115 miliona € manjih prihoda od procijenjenog osnovnog scenarija, što je na nivou od oko 1,2% BDP-a. Najveći pojedinačni efekat odrazio bi se na slabije punjenje poreza na dodatu vrijednost (PDV), doprinosa na zarade, kao i poreza na dohodak fizičkih lica. Dakle, simulirani scenario pogodio bi i indirektno, ali i direktne poreze i doprinose, budući da bi alternativni scenario uključio znatno niži ekonomski rast, odnosno potrošnje i investicija, kao i stagnaciju zaposlenosti i zarada na tržištu rada.

Tabela 3.3.2 Crna Gora: Projekcije prihoda budžeta, scenario nižeg rasta – stres test scenario

BDP u mil.€	8434,1		8756,3		9049,1	
	2026		2027		2028	
Naziv	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP
Izvorni prihodi	3043,1	35,5	3113,4	34,7	3166,4	33,7
Porezi	2332,6	27,2	2402,2	26,8	2469,1	26,3
Doprinosi	440,0	5,1	447,2	5,0	451,0	4,8

4. FISKALNI OKVIR

4.1. Strategija politike i srednjoročni ciljevi

Cilj fiskalne politike tokom mandata 44. Vlade Crne Gore jeste dalja implementacija predvidive i podsticajne fiskalne strategije koja će dodatno olakšati privlačnost države kao investicione destinacije i u skladu sa kojom će se realizovati dalje aktivnosti na unaprjeđenju konkurentnosti privrede i poslovnog ambijenta. Fokus je na obezbjeđenju novih i diverzifikovanih izvora ekonomskog rasta, otvaranju radnih mjesta i bržoj konvergenciji ka razvojnem prosjeku EU.

U tom kontekstu, sve planirane mjere fiskalne politike u srednjem roku usmjerene su na poboljšanje poslovnog okruženja i jačanje konkurentnosti privrede, kao i na unaprjeđenje životnog standarda građana, uz dosljedno očuvanje makroekonomske i fiskalne stabilnosti. Osim toga, Crna Gora će do kraja 2026. godine zatvoriti sva pregovaračka poglavlja, što nedvosmisleno stavlja akcenat na kvalitet i uspješnost kvaliteta reformi u narednom periodu.

U skladu sa fiskalnim okvirom za period 2026–2028. godine, projektovani javni prihodi kreću se od 3.506,1 miliona € (40.9% BDP-a) u 2026. godini do 3.727 miliona € (39.7% BDP-a) u 2028. godini. Očekivani rast javnih prihoda rezultat je povećane potrošnje, jačanja ekonomske aktivnosti i smanjenja obima sive ekonomije. Ovi trendovi su dodatno podstaknuti rastom minimalne i prosječne zarade, uvođenjem treće stope poreza na dodatu vrijednost od 15%, kao i proširenjem poreske baze na nove proizvode, uključujući negazirana pića sa dodatkom šećera i “mirna” vina. Održivost javnih prihoda biće postignuta kombinacijom sveobuhvatnih fiskalnih reformi i stabilnog, povoljnog makroekonomskog okruženja.

U narednom srednjoročnom periodu, Crna Gora će nastaviti sa sprovođenjem mjera iz Fiskalne strategije, fokusirajući se na: dalje jačanje kontrole i racionalizaciju javne potrošnje; unaprjeđenje naplate prihoda kroz modernizaciju poreske administracije i borbu protiv neformalne ekonomije; pažljivo upravljanje i refinansiranje javnog duga; davanje prioriteta kapitalnim investicijama u projekte koji podstiču rast; kao i dalju konsolidaciju fiskalne discipline, koja je već značajno unaprijeđena u odnosu na period prije velikih poreskih reformi. Dosljedna implementacija sprovedenih reformi pruža snažnu osnovu za održavanje budžetskog deficita unutar granica utvrđenih budžetom, uz očuvanje stabilnosti i povjerenja građana i investitora. Poreska uprava će u potpunosti preći na novi Integrirani sistem upravljanja prihodima od 2026. godine, zamjenjujući sve zastarjele informacione sisteme,

čime će se olakšati usklađivanje i povećati dobrovoljna poreska usklađenost. Ovo je značajan korak ka smanjenju poslovnih barijera i povećanju transparentnosti naplate budžetskih prihoda.

4.2. Izvršenje budžeta u 2025. godini

Izvorni prihodi u 2025. godini procijenjeni su na 2.886,1 miliona € ili 35,5% procijenjenog bruto domaćeg proizvoda (8.124,7 miliona €) i na nivou su planiranih u skladu sa Zakonom o budžetu za 2025. godinu. U poređenju sa ostvarenjem u 2024. godini, budžetski prihodi su veći za 130,4 miliona €, odnosno za 4,7%.

Tokom 2025. godine, fiskalna stabilnost je očuvana zahvaljujući dosljednoj primjeni mjera ekonomske politike. Efekti sprovedene fiskalne strategije premašili su očekivanja, čime su ostvareni prihodi iznad planiranih ciljeva. Unaprijeđena fiskalna disciplina i efikasno upravljanje javnim finansijama stvorili su dodatni prostor za planiranje održivog budžeta u 2026. godini. Pozitivna makroekonomska kretanja i uspješna realizacija reformskih mjera omogućili su da prihodna strana budžeta za naredni period bude zasnovana na realnim i održivim pretpostavkama.

Prema procjenama do kraja 2025. godine, najznačajniji rast u odnosu na 2024. godinu ostvaren je kod sljedećih kategorija budžetskih prihoda: **poreza na dodatu vrijednost** za 150,0 miliona € ili 12,3%; **poreza na dobit pravnih lica** za 5,9 miliona € ili 2,8%; **akciza** za 34,9 miliona € ili 9,5% i **poreza na dohodak fizičkih lica** za 20,2 miliona € ili 22,9%. Takođe, rast prihoda po osnovu indirektnih poreza shodno dostupnim podacima kompenzuje pad prihoda po osnovu doprinosa za PIO, potvrđujući stabilnost fiskalnog sistema.

Sa druge strane, Zakonom o izmjenama Zakona o budžetu za 2025. godinu, izdaci budžeta utvrđeni su u iznosu od 3.164,2 mil. € što predstavlja 38,9% procijenjenog BDP-a.

U odnosu na 2024. godinu najznačajnije uvećanje utvrđeno je kod izdvajanja za mandatnu potrošnju i infrastrukturne projekte i to u sljedećim oblastima: Socijalno staranje 51 mil. €, Saobraćaj 44 mil. €, Zdravstvo 32 mil. €, Obrazovanje, nauka i sport 18 mil. €, Prostorno planiranje i zaštita životne sredine 14 mil. € itd.

U oblasti **Socijalnog staranja** planiran je iznos na nivou od 1.040,5 mil. €, odnosno 26 % ukupnih izdataka budžeta i ovaj sektor čini najvećim sektorom u sktrukturi budžetske potrošnje (izuzimajući servisiranje duga). U okviru ove oblasti, za potrebe Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja su obučena 3 redovna usklađivanja u toku 2025. godine.

Za potrebe oblasti **Zdravstva**, opredjeljena su sredstva u iznosu od 474,4 mil. €, što predstavlja uvećanje od 31,9 mil. €, a u odnosu na 2024. godinu, a koje se dominantno odnosi na potrebe Fonda za zdravstveno osiguranje i finansiranja javnih zdravstvenih ustanova.

Kapitalni budžet, kao razvojna komponenta, u 2025. godini planiran je na nivou i 280 mil. €, što predstavlja uvećanje za 43 mil. € u odnosu na 2024. godinu. Planirana sredstva Zakonom o izmjenama Zakona o budžetu Crne Gore za 2025. godinu su opredijeljena za realizaciju

kapitalnih projekta kod Uprave za saobraćaj u iznosu od 165 mil. € i kod Ministarstva javnih radova u iznosu od 97 mil. €.

Shodno procijenjenim nivoima prihoda i planiranim nivoima rashoda budžeta u 2025. godini, deficit budžeta države je planiran na nivou od 278,1 mil. € ili 3,4% revidiranog procijenjenog BDP-a za 2025. godinu.

4.3. Budžetski planovi za 2026. godinu

U decembru 2024. usvojena je Fiskalna strategija kao krovni strateški dokument za period mandata Vlade, koja definiše srednjoročni fiskalni okvir i reforme koje treba sprovesti, zajedno sa očekivanim efektima. U tom smislu, makroekonomski okvir je u značajnoj mjeri unaprijed određen postavljenim strateškim ciljevima, uz dodatna ažuriranja koja proističu iz najava novih kapitalnih investicionih projekata, reformskih aktivnosti u okviru Reformske agende i drugih međunarodno preuzetih obaveza. Pored toga, projekcije su ove godine dodatno ojačane implementacijom novih modela za makro-fiskalno planiranje, koji su razvijenu uz tehničku podršku Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) kao i Svjetske banke uz finansiranje EU.

Primarna osnova za planiranje Budžeta za 2026. uključuje:

- Projekcije makroekonomskih indikatora koji utiču na kretanje budžetskih prihoda, zasnovane na osnovnom makroekonomskom scenariju;
- Postojeća zakonska rješenja, uključujući poresko zakonodavstvo i regulativu u vezi sa javnim finansijama;
- Mjere poreske politike usmjerene na unaprjeđenje naplate prihoda i obezbjeđivanje fiskalne održivosti.

Ovi elementi zajedno osiguravaju da Budžet za 2026. bude zasnovan na realnim ekonomskim pretpostavkama, u skladu sa pravnim okvirom i usklađen sa strateškim fiskalnim ciljevima.

Planirani fiskalni okvir za 2026. godinu potvrđuje održivost javnih finansija, uz istovremeno jačanje fiskalne discipline. Rast prihoda zasnovan je na realnim ekonomskim pretpostavkama i predstavlja važan temelj za dalju realizaciju ekonomskih reformi.

Izvorni prihodi budžeta u 2026. godini planirani su u iznosu od 3.084,4 mil.€ ili 36% procijenjenog BDP-a (8.564,6 mil.€), što je u odnosu na plan za 2025. godinu veće za 198,4 mil.€ ili 6,9%.

Uprkos smanjenju poreskog opterećenja na zarade, kroz umanjenje stope doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, bilježi se kontinuirani rast javnih prihoda. Ovaj rast je rezultat povećane naplate ključnih kategorija poreza, uključujući porez na dodatu vrijednost, akcize, porez na dohodak i porez na dobit, kao i ostale budžetske prihode.

Projektovani rast prihoda u 2026. godini zasniva se na sljedećim ekonomskim i fiskalnim indikatorima:

- Rastu ekonomske aktivnosti u skladu sa osnovnim makroekonomskim okvirom;
- Daljem povećanju lične potrošnje i investicionom ciklusu shodno očekivanim projektima;
- Širenju osnovice za obračun poreza na dohodak fizičkih lica, uz očekivano smanjenje obima sive ekonomije na tržištu rada i rast zaposlenosti i zarada u srednjem roku;
- Proširenju poreskog obuhvata, uključujući negazirana pića sa dodatkom šećera i akcize na "mirna" vina;
- Oporezivanju dobitaka od igara na sreću i primjena novog zakonskog rješenja u oblasti priređivanja igara na sreću;
- Implementaciju Programa za suzbijanje sive ekonomije, sa ciljem smanjenja neformalnog sektora.

Važno je naglasiti da Fiskalna strategija, pored sveobuhvatne reforme poreske i fiskalne politike, obuhvata i niz sektorskih mjera usmjerenih na unaprjeđenje investicionog okruženja i jačanje ukupnog poslovnog ambijenta u zemlji. Ove mjere imaju za cilj stvaranje stabilnog i predvidivog ekonomskog sistema, koji će podsticati održivi rast i povećati konkurentnost privrede.

Objašnjenje po glavnim kategorijama javnih prihoda

Ukupni javni prihodi u 2026. godini planirani su u iznosu od 3.506,1 mil. € ili 40,9% BDP-a. U 2026. godini, planirane vrijednosti glavnih kategorija javnih prihoda ukazuju na nastavak pozitivnih fiskalnih trendova, uz oslonac na ekonomski rast, reforme poreske politike i unaprjeđenje fiskalne discipline.

Porez na dohodak u 2026. godini planiran je u ukupnom iznosu od 214,2 mil.€ ili 2,5% projektovanog BDP-a. Očekivani rast ove kategorije prihoda u srednjem roku zasniva se na sljedećim faktorima: kontinuiranom rastu zaposlenosti i zarada, proširenju poreske osnovice usljed povećanja minimalne i prosječne zarade, rekordno niskoj stopi nezaposlenosti zabilježenoj tokom 2025. godine i efektima fiskalne strategije koji su premašili početne projekcije.

Doprinosi u 2026. godini planirani su u ukupnom iznosu od 456,0 mil.€ ili 5,3% projektovanog BDP-a. Kretanje ove kategorije prihoda oblikovano je reformom sistema PIO doprinosa, kojom su smanjene stope na teret zaposlenog sa 15% na 10% i na teret poslodavca sa 5,5% na 0%. Ova mjera, primijenjena od kraja 2024. godine, ima snažan stimulativni efekat na formalno zapošljavanje, povećanje neto zarada i smanjenje troškova rada, čime se dodatno unaprjeđuje konkurentnost poslovnog ambijenta. Uprkos smanjenju stopa, očekuje se rast prihoda od doprinosa, prvenstveno zahvaljujući rastu zaposlenosti, zarada i smanjenju obima sive ekonomije.

Porez na dobit pravnih lica u 2026. godini planiran je u iznosu od 243,7 mil.€ ili 2,8% BDP-a. Ovaj rezultat odražava visoku efikasnost naplate, podstaknutu snažnim ekonomskim rastom u 2024. godini, povećanom profitabilnošću privrednih subjekata i unaprjeđenjem poreske discipline. Porez na dobit potvrđuje se kao sve značajniji izvor budžetskih prihoda u srednjem roku.

Porez na dodatu vrijednost u 2026. godini projektovan je u iznosu od 1,474,3 mil.€ ili 17,2% BDP-a. Ova projekcija zasnovana je na očekivanom rastu potrošnje domaćinstava i ukupne ekonomske aktivnosti, u skladu sa makroekonomskim okvirom koji uključuje rast zarada, potrošnje i investicija. Efekti sprovedenih reformi već su vidljivi, što ukazuje na jačanje domaće tražnje i rast životnog standarda. Dodatni prihod generisan je uvođenjem treće stope PDV-a od 15%, posebno kroz izjednačavanje poreske stope na usluge smještaja sa stopom za usluživanje hrane i pića, čime se obezbjeđuje konzistentnost poreskog sistema i očuvanje konkurentnosti turističkog sektora.

Prihodi od akciza u 2026. godini planirani su u iznosu od 429,3 mil.€ ili 5% BDP-a. Rast ove kategorije prihoda zasniva se na projektovanom povećanju ekonomske aktivnosti i potrošnje, uz dalju harmonizaciju akciznog kalendara sa propisima EU. Crna Gora je u 2025. godini dobila priznanje Blumberg fondacije za globalnu kontrolu duvana, što potvrđuje uspješnost akcizne politike i napore u suzbijanju sive ekonomije u sektoru duvana.

U 2026. godini, prihodi po osnovu **naknada** planirani su u iznosu od 171,1 mil.€ ili 2% BDP-a, prvenstveno kao rezultat očekivane primjene novog zakonskog rešenja u oblasti priređivanja igara na sreću.

Ostali prihodi u 2026. godini planirani su u iznosu od 85,5 mil.€ ili 1% BDP-a, a njihovo kretanje u srednjem roku zavisiće od budućih odluka Vlade i sprovedenih programa.

Prihodi od **donacija** u 2026. godini planirani su na nivou od 164,3 mil.€ ili 1,9% BDP-a. Ova sredstva se očekuju kroz povlačenje finansijske podrške u okviru Plana rasta za Zapadni Balkan, u skladu sa reformskim aktivnostima definisanim Reformskom agendom Crne Gore za period 2024–2027, kao i u skladu sa planiranim situacijama na rashodnoj strani po pitanju nastavka gradnje druge dionice autoputa, kroz sredstva i grantove koji su planirani u 2026. godini.

Javna potrošnja⁵ u 2026. godini projektovana je na nivou od 3.785,2 miliona eura, odnosno 44,2% procijenjenog BDP-a, i u odnosu na 2025. godinu veća je za 209,8 miliona eura ili 0,2%.

Ukupan rast izdataka u 2026. godini prevashodno je rezultat rasta tekuće budžetske potrošnje, koja iznosi 1.452,5 mil.€ odnosno 17% BDP-a, a što predstavlja uvećanje od 61 mil.€ u odnosu na 2025. godinu, pri čemu se najveći dio odnosi na mandatorne rashode čiju visinu opredjeljuju postojeća zakonska rješenja.

Poseban doprinos rastu javne potrošnje daju i Transferi za socijalnu zaštitu koji iznose 1.158,0 mil. € odnosno 13.5% BDP-a, a što predstavlja povećanje od 87 mil. € ili 8.2%, kao i Kapitalni izdaci: 490,1 mil. € ili 5.7%, što predstavlja povećanje od 31,1 mil. € ili 6.8%.

Ovi pokazatelji potvrđuju da je budžetska politika u 2026. godini usmjerena ka očuvanju socijalne stabilnosti, realizaciji infrastrukturnih projekata i poštovanju zakonskih obaveza, uz održavanje fiskalne discipline.

⁵ Procijenjeni podaci o izvršenju opšteg nivoa države za 2026. godinu

Na osnovu projektovanih prihoda i rashoda opšteg nivoa države (budžet države i lokalnih samouprava), projektuje se deficit javne potrošnje u 2026. godini u iznosu od 279,1 mil. €, odnosno procijenjenog 3,3% BDP-a.

4.4. Srednjoročni budžetski izgledi i politike podrške

Srednjoročni izgledi zasnivaju se na unapređenju efikasnosti javne potrošnje, optimizaciji funkcionisanje državne administracije i kreiranju adekvatnih socijalnih programa, čime se jača ukupna fiskalna stabilnost. U srednjem i dugom roku fokus je na realizaciji priorizovanih kapitalnih i infrastrukturnih investicija. Na ovaj način ostvaruje se doprinos održivom ekonomskom rastu, uz pažljivo upravljanje zaduživanjem. U prilog tome govori planirani suficit tekuće potrošnje koji je procijenjen u svim godinama srednjeg roka. Naime, Crna Gora ostvaruje suficit tekuće potrošnje u skladu sa „zlatnim pravilom“ javnih finansija, prema kojem se tekući budžetski rashodi u potpunosti pokrivaju iz tekućih prihoda. U skladu sa tim pravilom, novo zaduživanje se koristi isključivo za finansiranje kapitalnih projekata koji stvaraju novu vrijednost i podstiču dugoročni ekonomski rast, kao i za otplatu dugova iz prethodnog perioda.

Fiskalni okvir (u % BDP-a)		Ostvarenje	Preliminarno	Osnovni scenario			Scenario nižeg rasta		
		2024	2025	2026	2027	2028	2026	2027	2028
Fiskalni pokazatelji	Izvorni javni prihodi	41,7	40,6	40,9	40,4	39,7	40,5	39,6	38,5
	Javna potrošnja	45,0	44,0	44,2	43,1	42,5	44,2	43,1	42,5
	Deficit/Suficit	-3,3	-3,4	-3,3	-2,7	-2,8	-3,7	-3,6	-4,0
	Kamate	2,0	2,0	2,1	2,2	2,4	2,1	2,2	2,4
	Primarni deficit/suficit	-1,4	-1,4	-1,2	-0,5	-0,4	-1,7	-1,4	-1,6
	Javni dug (% BDP)	61,3	64,3	69,4	64,4	63,8	69,4	64,4	66,3

Polazeći od navedenog, u periodu 2026–2028. godine, **javni prihodi** nastavljaju rastući trend i kreću se u rasponu od 3.506,1 miliona € (40,9% BDP-a) u 2026. godini do 3.727, 0 miliona € (39,7% BDP-a) u 2028. godini, što potvrđuje stabilnost i održivost fiskalnog okvira.

Prihodi od poreza na dobit pravnih lica u periodu 2026-2028. godine kretaće se u intervalu od 243,7 miliona € u 2026. do 261,0 milion € u 2028. godini. Procjena prihoda od poreza na dobit urađena je na osnovu: projektovanog nominalnog rasta BDP-a, očekivanih efekata naplate reprogramiranih poreskih obaveza u skladu sa Zakonom o reprogramu poreskog potraživanja, dodatnih mjera poreske politike. U navedenom periodu, ova kategorija prihoda bilježi prosječnu godišnju stopu rasta od oko 5,9%.

Prihodi od PDV-a u periodu 2026-2028. godine planirani su na osnovu: rasta potrošnje domaćinstava i rasta uvoza, rasta zarada i potrošnje usljed sprovedenih poreskih reformi, i kretaće se u iznosu od 1.474,3 miliona € u 2026. do nivoa od 1.582,4 milona € u 2028. godini. U srednjem roku, očekuje se prosječan godišnji rast prihoda od PDV-a od oko 4,9%, uz stabilno učešće u BDP-u od oko 17%.

U srednjem roku, **prihodi od akciza** kretaće se u intervalu od 429,3 miliona € u 2026. do 456,9 miliona € u 2028. godini. Rast prihoda u srednjem roku temelji se na: rastu ekonomske aktivnosti i potrošnje, proširenju obuhvata akciznih proizvoda i nastavku borbe protiv nelegalnog prometa duvana i duvanskih proizvoda. U periodu 2026-2028. godine, prihodi od akciza bilježiće prosječan godišnji rast od oko 4,2%, uz učešće u BDP-u od oko 5%, dodatno podstaknuti izmjenama zakonske regulative i širenjem poreske osnovice.

Prihodi od donacija u posmatranom periodu kretaće se od 164,3 miliona € (1,9% BDP-a) u 2026. godini do 152,7 miliona € (1,6% BDP-a) u 2028. godini. Ova sredstva dominantno potiču iz grantova i donacija za izgradnju druge dionice autoputa Bar–Boljare i sredstava u okviru Plana rasta za Zapadni Balkan, u skladu sa Reformskom agendom Crne Gore za period 2024–2027.

Dodatne mjere i politike, uključujući Zakon o legalizaciji bespravnih objekata, koncesionu naknadu za aerodrome, izmjene i dopune više zakonskih rješenja, uključujući Zakon o igrama na sreću, pozitivno će uticati na fiskalni rezultat, dok se efekti pojedinih mjera tek očekuju u narednom periodu. Radi zadržavanja konzervativnog pristupa u planiranju javnih prihoda efekti ovih mjera nisu u potpunosti uključeni u srednjoročni fiskalni okvir. Od 2026. godine, Poreska uprava će u potpunosti preći na novi Integrirani sistem upravljanja prihodima, čime će se zamijeniti zastarjeli informacioni sistemi, olakšati usklađivanje obaveza i povećati dobrovoljna poreska disciplina. Ovaj korak predstavlja važan iskorak ka većoj efikasnosti, transparentnosti i smanjenju administrativnih barijera za privredu.

Kretanje javne potrošnje u periodu 2026-2028. godine karakteriše kontrolisani rast tekuće potrošnje uz stabilan rast mandatornih rashoda čije je kretanje determinisano redovnim usklađivanjem u skladu sa postojećim zakonskim rješenjima.

Nominalni rast rashoda u narednom trogodišnjem periodu prevashodno je uslovljen:

- značajnim rastom izdavanja za finansiranje kapitalnih izdataka kojima se finansiraju infrastrukturni projekti;
- rastom transfera za socijalnu zaštitu (po osnovu projektovanog usklađivanja penzionih i socijalnih davanja a u skladu sa rastom prosječne zarade i inflacije);
- transfera institucijama, pojedincima, NVO i javnom sektoru i to prije svega u dijelu finansiranja sistema zdravstvene zaštite.

Shodno očekivanim prihodima i rashodima opšteg nivoa Vlade, projektuje se da će se deficit javne potrošnje kretati u rasponu od 3.3% BDP-a u 2026. godini do 2.8% BDP-a u 2028. godini.

U narednoj tabeli je dat pregled osnovnih kategorija primitaka i izdataka i fiskalnih indikatora.

Godišnji BDP (u mil. €)	8.124,7		8.564,6		8.973,5		9.389,5		7.716,9		7.877,3		8.012,1	
	preliminarno				osnovni scenario				scenario nižeg rasta					
Procjena javnih finansija za 2023-2025. godine	2025		2026		2027		2028		2026		2027		2028	
	mil. €	% BDP	mil. €	%	mil. €	% BDP	mil. €	%	mil. €	%	mil. €	% BDP	mil. €	%
Javni prihodi, od čega:	3.296,3	40,6	3.506,1	40,9	3.624,6	40,4	3.727,0	39,7	3.464,8	40,5	3.549,4	39,6	3.611,7	38,5
Porez na dohodak	198,0	2,4	214,2	2,5	223,4	2,5	231,5	2,5	210,0	2,5	214,4	2,4	216,4	2,3
Porez na dodatu vrijednost	1.372,6	16,9	1.474,3	17,2	1.527,2	17,0	1.582,4	16,9	1.454,9	17,0	1499,8	16,7	1546,6	16,5
Akize	403,5	5,0	429,3	5,0	441,9	4,9	456,9	4,9	429,3	5,0	441,9	4,9	456,9	4,9
Lokalni porezi	22,9	0,3	23,2	0,3	25,8	0,3	25,0	0,3	23,2	0,3	25,8	0,3	25,0	0,3
Doprinosi	449,1	5,5	456,0	5,3	480,2	5,4	505,7	5,4	440,0	5,1	447,2	5,0	451,0	4,8
Javna potrošnja, od čega:	3575.4	44.0	3785.2	44.2	3869.4	43.1	3989.2	42.5	3785.2	44.2	3869.4	43.1	3989.2	42.5
Bruto zarade	794.3	9.8	806.0	9.4	820.0	9.1	832.1	8.9	806.0	9.4	820.0	9.1	832.1	8.9
Kamate	162.8	2.0	178.1	2.1	197.0	2.2	224.6	2.4	178.1	2.1	197.0	2.2	224.6	2.4
Transferi za socijalnu zaštitu	1070.3	13.2	1158.0	13.5	1204.2	13.4	1250.6	13.3	1158.0	13.5	1204.2	13.4	1250.6	13.3
Kapitalni izdaci	459.0	5.7	490.1	5.7	518.2	5.8	542.1	5.8	490.1	5.7	518.2	5.8	542.1	5.8
Transferi institucijama, pojedincima, NVO i javnom sektoru	545.5	6.7	600.6	7.0	593.9	6.6	605.6	6.4	600.6	7.0	593.9	6.6	605.6	6.4
Suficit/deficit	-279.1	-3.4	-279.1	-3.3	-244.8	-2.7	-262.2	-2.8	-320.4	-3.7	-320.0	-3.6	-377.5	-4.0
Primarni suficit/deficit	-116.3	-1.4	-101.0	-1.2	-47.8	-0.5	-37.6	-0.4	-142.3	-1.7	-123.0	-1.4	-153.0	-1.6
Otplata duga	835.9	10.3	400.3	4.7	1182.5	13.2	356.0	3.8	400.3	4.7	1182.5	13.2	356.0	3.8
Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	34.2	0.4	34.2	0.4	17.6	0.2	4.8	0.1	34.2	0.4	17.6	0.2	4.8	0.1
Finansiranje, od čega:														
Pozajmice i krediti	897.7	11.0	496.4	5.8	727.5	8.1	504.5	5.4	537.7	6.3	802.6	8.9	619.9	6.6
Korišćenje depozita	224.0	2.8	191.1	2.2	689.4	7.7	91.0	1.0	191.1	2.2	689.4	7.7	91.0	1.0

4.5. Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalni stav)

Ciklično prilagođeni bilans prikazuje stvarne disbalanse u javnoj potrošnji, izražene kroz realni suficit ili deficit u procentu BDP-a, koji bi postojao kada bi ekonomija funkcionisala na nivou svog potencijala. Drugim riječima, on omogućava uvid u fiskalni položaj države u kome je eliminisan uticaj privremenih efekata privrednih ciklusa, čime se bolje ocjenjuje stvarna fiskalna održivost.

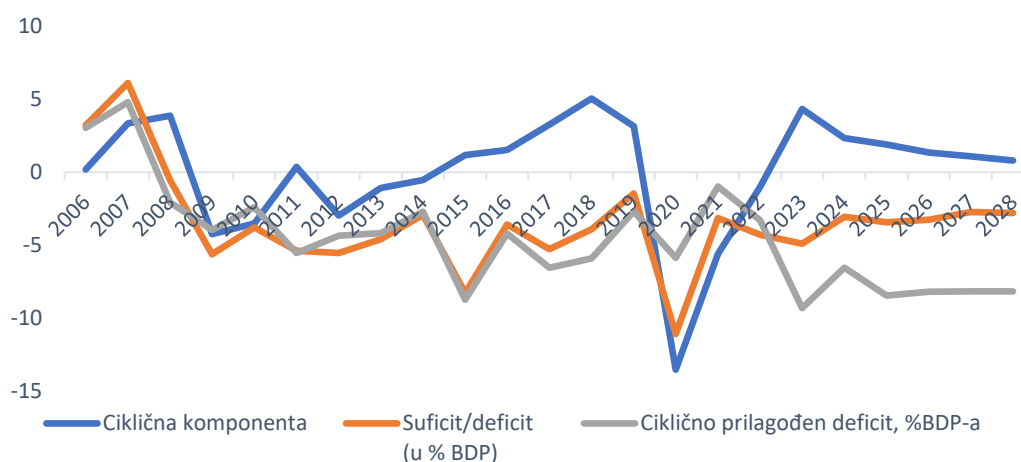
Izračunavanje cikličnih komponenti prilagođenog bilansa vrši se kao razlika između stvarnog suficita ili deficita u procentu BDP-a i procijenjene **ciklične komponente**, koja odražava uticaj privrednog ciklusa na fiskalne prihode i rashode.

Definicija ciklične komponente određena je metodologijom Evropske komisije i obuhvata dva osnovna koraka:

- **Procjena output gap-a**, kao razlike između stvarnog i potencijalnog BDP-a, što predstavlja indikator faze privrednog ciklusa (ekspanzija ili recesija);
- **Procjena elastičnosti javnih prihoda i rashoda** u odnosu na *output gap*, kako bi se kvantifikovao očekivani automatski fiskalni odgovor privrednog ciklusa.

Vrijednosti koje su neophodne za kalkulaciju, uključujući **potencijalnu stopu rasta**, **potencijalni BDP** i **output gap**, predstavljene su u poglavlju 3 – *Makroekonomski okvir* i ove vrijednosti služe kao osnova za precizno izračunavanje ciklički prilagođenog bilansa i omogućavaju dosljednu analizu fiskalne politike u odnosu na ekonomski potencijal.

Grafik 4 Kretanje suficita/deficita, ciklične komponente i ciklično prilagođenog deficita

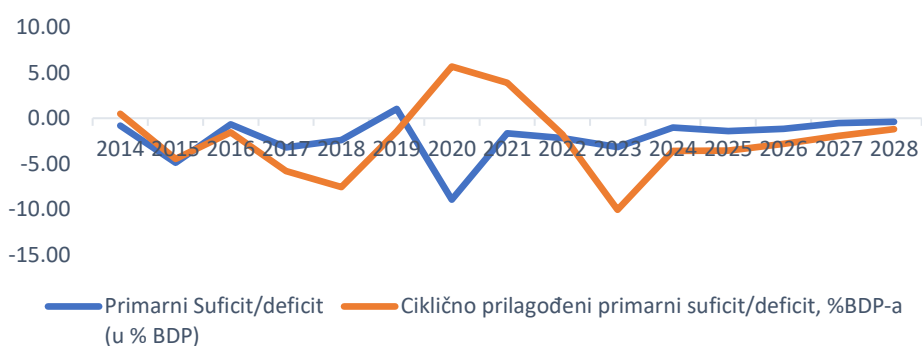

U drugom koraku određuju se koeficijenti elastičnosti ključnih kategorija prihoda poput indirektnih poreza, poreza na dohodak i doprinose, kao i poreza na dobit. Množenjem sa ponderom (udio konkretnih kategorija prihoda u ukupnim prihodima) dobija se elastičnost

prihoda prema *output gap*-u. Zatim se koeficijenti množe sa učešćem ukupnih prihoda u BDP-u, čime se određuje parametar osjetljivosti prihoda i , s obzirom na nisku elastičnost rashoda, i parametar osjetljivosti bilansa javnih finansija.

Rashodi za nezaposlene imaju minimalan uticaj zbog malog učešća u ukupnim rashodima, pa je ukupni parametar osjetljivosti rashodne strane praktično nula. Na osnovu kretanja ciklične komponente i ciklično prilagođenog deficita, može se zaključiti da fiskalna politika u 2025. godini ima stabilizacioni karakter uz pozitivan *output gap*, kao i da u 2026. godini poprima umjereno prociklična obilježja, dok od 2027. nadalje ponovo poprima stabilizacioni karakter usljed implementiranih fiskalnih mjera.

Grafik 5 Kretanje primarnog suficita/deficita

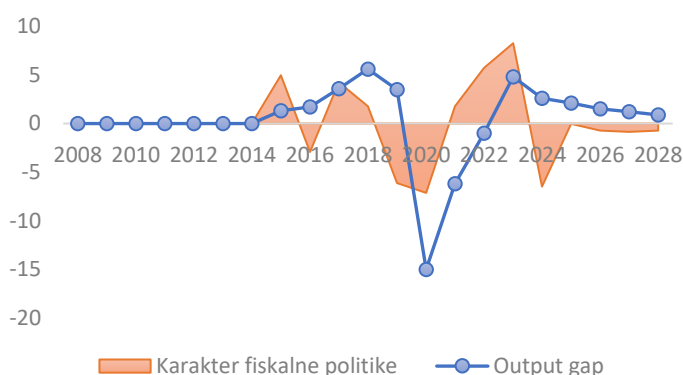

U periodu 2026-2028. godine, fiskalna politika pokazuje postepeno jačanje konsolidacije, pri čemu se i primarni i ciklično prilagođeni primarni deficit približavaju neutralnim vrijednostima odnosno postepeno se smanjuje i konvergira ka uravnoteženom fiskalnom bilansu, što ukazuje na slabljenje cikličnih uticaja i tranziciju ka još stabilnijem i održivijem fiskalnom položaju. Rezultati modela imaju ograničenja zbog specifičnosti zemlje, čestih promjena fiskalnih mjera i ograničene dužine vremenske serije korišćene za procjenu elastičnosti, ali i dalje odražavaju osnovna kretanja strukturnih i cikličnih komponenti javnih finansija. Pored toga, izvršena je i kalkulacija ciklično prilagođenog primarnog bilansa (suficit/deficit umanjeno za kategoriju kamata), koji je dodatno korigovan za jednokratne prihode i rashode.

Predznak kategorije godišnje promjene ciklično prilagođenog primarnog suficita/deficita odražava fiskalnu poziciju i ukazuje na karakter fiskalne politike u konkretnoj godini. Pozitivne vrijednosti na grafiku 4.5.3 odraz su ekspanzivne fiskalne politike, dok negativne vrijednosti odražavaju karakteristike restriktivne fiskalne politike.

U 2024. godini, uprkos pozitivnom output gap-u, fiskalna politika poprimila je restriktivan karakter, što potvrđuje njenu stabilizacionu (kontracikličnu) ulogu. U 2025. godini evidentan je ekspanzivni karakter fiskalne politike uz pozitivan output gap, dok se u 2026. i 2027. godini fiskalna politika kreće ka blago restriktivnom području, zadržavajući pozitivan output gap, čime se potvrđuje njen stabilizacioni karakter. U 2028. godini, uz output gap od oko 0,9% i fiskalnu politiku koja ostaje neutralno-restriktivna, potvrđuje se tranzicija fiskalne politike u neutralnu i dugoročno održivu poziciju, bez procikličnih pritisaka na ekonomiju.

Grafik 6 Karakter fiskalne politike

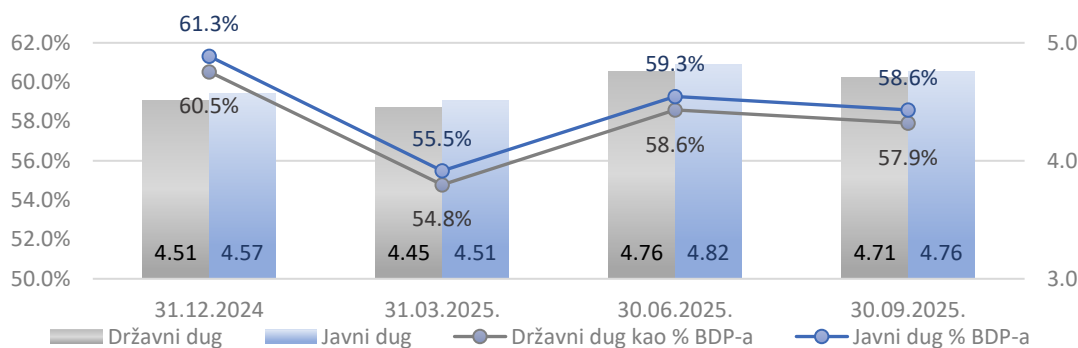
4.6. Nivoi i trendovi zaduživanja, analiza operacija "ispod crte" i prilagođavanja tokova stanja

4.6.1. Državni i javni dug tokom 2025. godine

Ukupan javni dug Crne Gore na dan 31.12.2024. godine, iznosio je 4.573,9 miliona €, odnosno 61,3% BDP-a⁶, i obuhvata državni dug koji je iznosio 4.514,8 miliona €, odnosno 60,5% BDP-a, i dug lokalne samouprave koji je iznosio 59,1 miliona €, odnosno 0,8% BDP-a.

Neto javni dug Crne Gore na dan 31.12.2024. godine, uključujući ukupne depozite Ministarstva finansija⁷, iznosio je 4.188,5 miliona €, odnosno 56,1% BDP-a.

Grafik 7 Državni i javni dug Crne Gore u mlrd. € i % BDP-a tokom 2025. godine

⁶ Prema podacima Monstata, BDP za 2024. godinu iznosi 7.459,21 miliona €

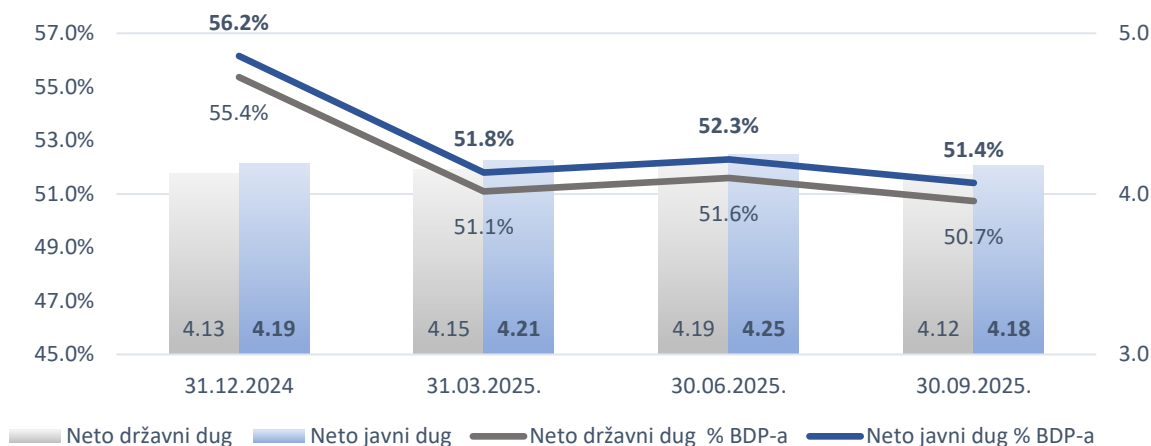
⁷ Ukupni depoziti Ministarstva finansija uključuju i 38.477 unci zlata, čija je vrijednost na dan 31.12.2024. godine iznosila 96,12 miliona €

Zaključno sa 30.09.2025. godine, došlo je do uvećanja javnog duga za 186,5 miliona €, u odnosu na kraj 2024. godine, što predstavlja neto efekat između povećanja duga usled novih zaduženja i smanjenja usled redovne otplate duga u 2025. godini. Međutim, uzevši u obzir iznos depozita na kraju trećeg kvartala, neto javni dug se, u odnosu na kraj godine smanjio za 11,7 miliona €.

Naime, krajem 2024. godine država je zaključila DPL kreditni aranžman i to sa Svjetskom bankom u iznosu od 80,0 miliona €, Francuskom razvojnom agencijom (AFD) u iznosu od 50,0 miliona € i sa OPEC fondom za međunarodni razvoj u iznosu od 50,0 miliona €. Sredstva navedenog zaduženja uključena su u ukupno stanje depozita na kraju 2024. godine, što je korišćeno za finansiranje otplate duga i kapitalnih izdataka u 2025. godini. Osim toga, početkom drugog kvartala, Država je emitovala obveznica na međunarodnom tržištu u iznosu od 850,0 miliona €. Iz navedenih sredstava, u drugoj polovini aprila, izvršena je otplata euroobveznica emitovanih 2018. godine u iznosu od 500,0 miliona €. Zahvaljujući navedenoj emisiji euroobveznica, Ministarstvo finansija je na kraju drugog i trećeg kvartala 2025. godine raspolagalo značajnim iznosom depozita, što se pozitivno odrazilo na neto vrijednosti duga tokom 2025. godine.

Na grafiku br. 2 prikazano je kretanje neto državnog i javnog duga u apsolutnom iznosu i u odnosu na BDP tokom 2025. godine.

Grafik 8 Neto državni i neto javni dug Crne Gore u mlrd. € i % BDP-a tokom 2025. godine

Na kretanje državnog i javnog duga tokom prva tri kvartala 2025. godine primarno je uticalo novo zaduženje, uz redovnu otplatu spoljnog i unutrašnjeg duga.

Kretanje spoljnog i domaćeg duga u apsolutnom iznosu i u odnosu na BDP, tokom 2025. godine, prikazano je u Tabeli br. 4.6.1.

Tabela 4.6.1: Kretanje spoljnog i domaćeg duga, kao i duga lokalne samouprave tokom 2025. godine

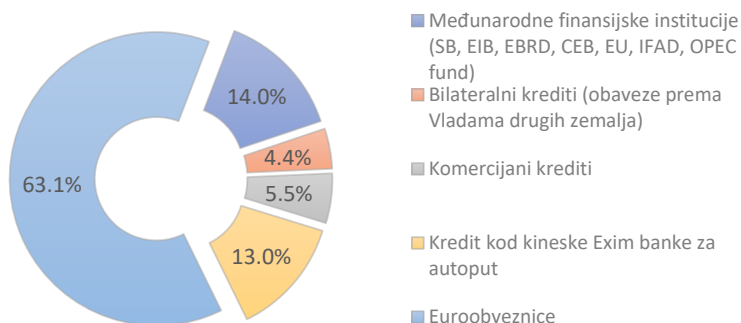
Period	Spoljni dug u mil. € i kao % BDP		Domaći dug mil. € i kao % BDP		Državni dug u mil. € i kao % BDP		Dug lokalne samouprave u mil. € i kao % BDP		Javni dug u mil. € i kao % BDP	
31.12.2024.	4.183,5	56.1%	331,3	4.4%	4.514,8	60.5%	59,1	0.8%	4.573,8	61.3%
31.03.2025.	4.129,8	50.8%	321,1	3.9%	4.450,8	54.8%	57,6	0.7%	4.508,4	55.5%
30.06.2025.	4.459,1	54.9%	300,8	3.7%	4.759,8	58.6%	55,8	0.7%	4.815,7	59.3%
30.09.2025.	4.417,7	54.4%	287,6	3.5%	4.705,3	57.9%	55,0	0.7%	4.760,3	58.6%

Ministarstvo finansija emitovalo je, početkom aprila 2025. godine, međunarodne obveznice u vrijednosti od 850,0 miliona €, sa rokom dospeljeća od sedam godina i kamatnom stopom od 4,875% godišnje. Takođe, u drugom kvartalu zaključen je kreditni aranžman sa Evropskom komisijom za Instrument za reforme i rast u ukupnom iznosu od 273,4 miliona €, od kojih je do kraja trećeg kvartala 2025. godine povučeno oko 21,0 milion €. Osim navedenog, tokom prva tri kvartala 2025. godine na povećanje duga uticala su i povlačenja iz postojećih kreditnih aranžmana za realizaciju infrastrukturnih i razvojnih projekata u iznosu od 92,1 miliona €. U istom periodu, izvršena je otplata spoljnog duga, u ukupnom iznosu od 705,3 miliona €.

U skladu sa navedenim, u odnosu na kraj prethodne godine došlo je do povećanja spoljnog duga za 234,2 miliona €, na šta je primarno uticala emisija prethodno pomenute eurske obveznice, dok je unutrašnji dug smanjen za 43,7 miliona €. Razlog značajnijeg smanjenja unutrašnjeg duga je realizacija redovne otplate duga i činjenice da tokom posmatranog perioda nije bilo novih zaduženja iz domaćih izvora. Kretanje spoljnog i unutrašnjeg duga rezultiralo je povećanjem državnog duga za 190,5 miliona €, dok je u odnosu na BDP isti smanjen za oko 2,6 procentnih poena.

U strukturi spoljnog duga, **Grafik 9 Struktura spoljnog duga na 30.09.2025. godine**

koji je na kraju trećeg kvartala iznosio 4.417,7 miliona €, dug kod međunarodnih finansijskih institucija⁸ iznosio je oko 14,0%, dug po bilateralnim

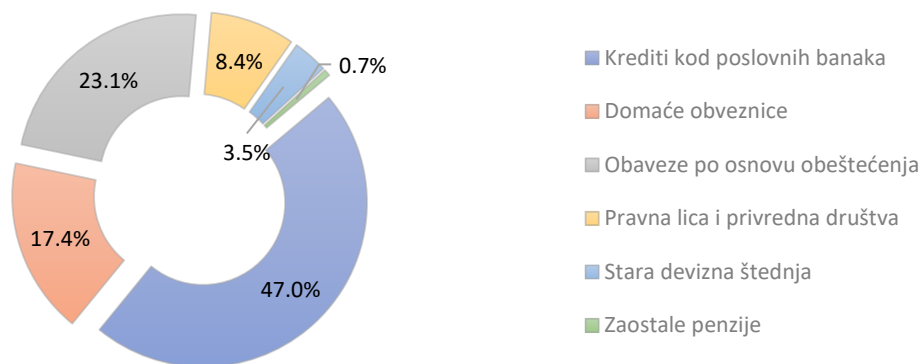
⁸ Svjetska banka (IBRD, IDA) EIB, EBRD, CEB, Evropska komisija, IFAD

(mekim) zajmovima⁹ iznosio je oko 5,5%, dug prema kineskoj Exim banci 13,0%, dug po osnovu komercijalnih kreditnih aranžmana za potrebe finansiranja budžeta iznosio je oko 5,5%, dok je dug po osnovu euroobveznica iznosio oko 63,1% ukupnog spoljnog duga.

U iznos spoljnog duga nisu uključene obaveze po osnovu neriješenih dužničko-povjerilačkih pitanja prema Libiji i Kuvajtu, u visini od oko 1% BDP-a. Dug prema vladama ove dvije zemlje Crnoj Gori je pripao po osnovu raspodjele nealociranog duga (5,88% od 38% za Srbiju i Crnu Goru), i shodno Sporazumu o pitanjima sukcesije iz Beča 29. juna 2001. godine, rješava se usaglašenim stavovima u okviru Komiteta za podjelu finansijske aktive i pasive bivše SFRJ.

Kada govorimo o strukturi unutrašnjeg duga, koji je na kraju trećeg kvartala tekuće godine iznosio 287,6 miliona €, najveće učešće su imale obaveze po osnovu kredita kod domaćih komercijalnih banaka u iznosu od 47,0%, domaće obveznice sa učešćem od 17,4%, dok se na obaveze pravnih lica i privrednih društava odnosilo 8,4%. Ostale obaveze iz unutrašnjeg duga odnose se na obaveze iz prethodnog perioda po osnovu stare devizne štednje, restitucije i zaostalih penzija i čine oko 24,3% ukupnog unutrašnjeg duga.

Grafik 10 Struktura domaćeg duga na 30.09.2025. godine

Dug lokalne samouprave je, tokom 2025. godine, pokazao trend blagog pada i ne očekuju se značajnija odstupanja.

Kada govorimo o otplati obaveza vezanih za državni dug tokom 2025. godine, ista je iznosila ukupno 853,2 miliona €, od čega se 741,7 miliona € odnosilo na otplatu glavnice, dok se 111,5 miliona € odnosilo na otplatu kamate. Pored otplate državnog duga, tokom 2025. godine Ministarstvo finansija je otplatilo i 4,1 miliona € po osnovu izdatih državnih garancija.

⁹ U bilateralne kreditore spadaju Pariski klub, ugovori sa KfW bankom, kineskom Exim bankom, Vladama Poljske, Francuske, Španije, Kanade i Izraela, ali je dug prema kineskoj Exim banci za autoput izdvojen u grafiku, zbog značajnog pojedinačnog učešća u spoljnjem dugu.

Tabela 4.6.1.1: Otplata državnog duga i duga po osnovu državnih garancija tokom prva tri kvartala 2025. godine

Kategorija	30.09.2025.
Otplata glavnice rezidentima	36.4
Otplata glavnice nerezidentima	705.3
Ukupna otplata glavnice	741,7
Otplata kamate rezidentima	8,5
Otplata kamate nerezidentima	103,0
Ukupna otplata kamate	111,5
Otplata ino državnih garancija	4.1
UKUPNO	857,3

Zaključno sa 30. septembrom 2025. godine zaključeni su sledeći kreditni aranžmani:

- Ugovor o kreditu sa Evropskom investicionom bankom (EIB) za finansiranje **Program unapređenja crnogorskog obrazovanja-dodatno finansiranje**, u iznosu od 18 miliona €;
- Ugovor o kreditu sa Evropskom komisijom za **Instrument za reforme i rast**, u iznosu od 273,4 miliona €;
- Ugovor o kreditu sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) za potrebe finansiranja **Izgradnje druge dionice autoputa Bar-Boljare (dionica Andrijevice-Mateševo)**, u iznosu od 200 miliona €;
- Ugovor o kreditu sa Svjetskom bankom za **Projekta modernizacije finansijske infrastrukture Crne Gore i njeno usklađivanje sa SEPA standardima -Tips Clone Project** u iznosu od 8 miliona €;
- Ugovor sa Crnogorskom komercijalnom bankom za **potrebe finansiranja nabavke vojnih logističkih vozila**, u iznosu od 20 miliona €;
- Ugovor sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope (CEB) za potrebe finansiranja projekta **Unapređenje zdravstvene infrastrukture u Crnoj Gori (izgradnja Opšte bolnice u Pljevljima, Doma zdravlja „City Kvart“ u Podgorici i Klinike za hematologiju u okviru Kliničkog centra Crne Gore u Podgorici)**, u iznosu od 83 miliona €.

4.6.2. Upravljanje dugom tokom 2025. godine

Krajem 2024. godine Vlada Crne Gore je usvojila Srednjoročnu strategiju za upravljanje dugom Crne Gore 2025-2027, u okviru koje su definisane smjernice za upravljanje dugom u narednom trogodišnjem periodu. Strategije je usmjerena na identifikovanje i prevazilaženje ključnih rizika u upravljanju dugom, koji se ogledaju u riziku refinansiranja, te upravljanja valutnim i kamatnim rizikom duga. Strategijom je definisan veći broj ciljeva, od kojih su ključni sledeći:

- Produženje prosječnog roka dospeljeća duga na 5–7 godina

- Održavanje minimalnog depozitnog bilansa (bafera) na iznos od 100,0 miliona €
- Diversifikacija izvora finansiranja
- Jačanje odnosa sa međunarodnim investitorima
- Obezbeđenje da najmanje 20% duga denominovanog u valutama različitim od € bude zaštićeno hedžing instrumentima.
- Ograničavanje duga sa varijabilnim kamatnim stopama na maksimalno 20% ukupnog portfolija duga u periodu od 2025. do 2027. godine

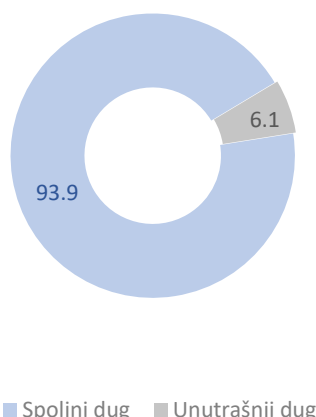
Proaktivan pristup Ministarstva finansija u obezbeđenju gotovinske rezerve za otplatu duga, zaključivanje kreditnih aranžmana sa dužom ročnošću i novim kreditorima, kao što su npr. DPL aranžmani, sindicirani aranžman iz 2025. godine, realizacija hedžing transakcija i drugi, zajedno su doprinijeli da se svi parametri kvaliteta duga poboljšaju i da struktura duga odražava ostvarenje postavljenih ciljeva Strategijom upravljanja dugom 2025-2027.

U strukturi državnog duga dominantno je učešće spoljnog duga, koje je na kraju trećeg kvartala 2025. godine iznosilo 93,9% ukupnog državnog duga, dok je učešće unutrašnjeg duga iznosilo 6,1% ukupnog državnog duga.

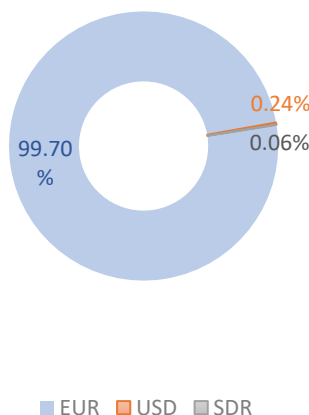
Na kraju trećeg kvartala 2025. godine, svega 0,30% postojećeg državnog duga je izraženo u ne-eurskoj valuti, od čega 0,24% u USD i 0,06% u SDR-u, dok je 99,7% u eurskoj valuti. Povoljna valutna struktura državnog duga je rezultat realizovanih aranžmana unakrsnog valutnog svopa za kreditni aranžman sa kineskom Exim bankom za izgradnju prve dionice autoputa Bar-Boljare, kao i za dolarsku obveznicu emitovanu 2024. godine.

Kada govorimo o kamatnoj strukturi duga, evidentno je dominantno učešće duga sa fiksnom kamatnom stopom, koje čini oko 85,8% ukupnog državnog duga, dok se 14,2% državnog duga odnosi na dug sa varijabilnom kamatnom stopom.

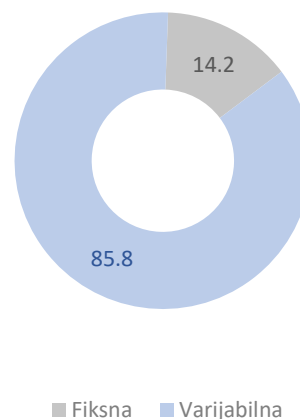
**Grafik 11 Odnos spoljnog i
domaćeg duga (30.09.2025)**

**Grafik 12 Valutna struktura
državnog duga (30.09.2025)**

**Grafik 13 Kamatna struktura
državnog duga (30.09.2025)**

4.6.3. Projekcije kretanja državnog i javnog duga u periodu 2025-2028. godine

Na nivo zaduživanja u predstojećem periodu prevashodno će uticati iznosi nedostajućih sredstava definisanih u fiskalnom okviru 2025-2028. godine, koji pokazuju da će se u narednom periodu Država zaduživati samo za potrebe otplate duga i finansiranje kapitalnog budžeta.

U strukturi dugova koje treba otplatiti u narednim godinama, najveće učešće imaju obaveze po osnovu ino i domaćih obveznica, otplate kredita kod kineske Exim banke za izgradnju prve dionice autoputa Bar-Boljare, komercijalni aranžmani podržani garancijama Svjetske banke iz 2018. i 2020. godine (PBG) i kredit kod Dojče banke iz 2023. godine. Najveće jednokratne otplate odnose se na euroobveznice koje su dospjele u aprilu 2025. godine u iznosu od 500,0 miliona €, domaće obveznice koje dospjevaju 2026. godine u iznosu od 50,0 miliona €, kao i euroobvezice koje dospjevaju 2027. godine u iznosu od 750,0 miliona €.

Nedostajuća sredstva za 2025. godinu procijenjena su na iznos od 1.140,8 miliona €. Zakonom o budžetu za 2025. godinu i Odlukom o zaduživanju Crne Gore za 2025. godinu (Sl. list Crne Gore br. 11/25) predviđeno je da se Država u 2025. godini može zadužiti do 900,0 miliona € za potrebe obezbjeđenja nedostajućih sredstava u 2025. godini. Takođe, predviđena je i mogućnost dodatnih 500,0 miliona € zaduživanja na domaćem ili inostranom tržištu za potrebe refinansiranja duga i stvaranja fiskalne rezerve za 2026. i 2027. godinu.

U aprilu 2025. godine, Država je emitovala obveznicu na međunarodnom tržištu u iznosu od 850,0 miliona € i navedena sredstva će se koristiti isključivo za finansiranje nedostajućih sredstava, odnosno otplate postojećeg duga i finansiranje kapitalnog budžeta.

U drugom kvartalu 2025. godine zaključen je i kreditni aranžman sa Evropskom komisijom za realizaciju Instrumenta za reforme i rast u iznosu od 273,4 miliona €, iz kojeg je do 30.09.2025. godine povučeno oko 21,0 milion €.

Takođe, Država je raspisala javni poziv za emisiju obveznica za stanovništvo na domaćem tržištu u iznosu do 50,0 miliona €, sa mogućnošću zaduženja do 100,0 miliona €. Obveznice su izdate sa rokom dospeljeća od dvije godine i godišnjom kamatnom stopom od 3,75%. Emisija je sprovedena u dva kruga, gdje je u prvom krugu emisija bila namijenjena isključivo građanima, dok je u drugom krugu emisija bila otvorena za sva pravna lica registrovana u Crnoj Gori. U prvom krugu, otvorenom za građane, realizovano je ukupno 22,2 miliona €, dok je u drugom krugu od strane pravnih lica upisano i uplaćeno ukupno 27,7 miliona €. Primarni cilj emisije domaćih obveznica jeste diversifikacija izvora finansiranja i razvoj domaćeg tržišta kapitala. Ova emisija će poslužiti kao osnov daljeg unapređenja domaćeg tržišta, kao i smanjenja zavisnosti od spoljnih izvora finansiranja.

Imajući u vidu da Zakon o budžetu i Odluka o zaduživanju za 2025. godinu predviđaju mogućnost dodatnog zaduživanja do 500,0 miliona €, u cilju stvaranja fiskalne rezerve za 2026. i 2027. godinu, Ministarstvo finansija razmotrilo je opcije realizacije potencijalnog kreditnog aranžmana do kraja godine, ukoliko uslovi na tržištu budu prihvatljivi. U skladu sa tim, Ministarstvo finansija sprovelo je istraživanje tržišta u pogledu interesovanja inostranih banaka za zaključivanje kreditnog aranžmana. Kao rezultat istraživanja i pregovora, krajem novembra zaključen je kreditni aranžman sa sindikatom banaka koji čine Merrill Lynch International, MUFG Bank, Ltd, Societe Generale, OTP Bank Plc, Erste Group Bank AG, AKA Ausfuhrkredit-Gesellschaft mbH, Eurobank Private Bank Luxembourg S.A, u iznosu od 450,0 miliona €, na period od 5 godina i sa godišnjom kamatnom stopom 6 mjesečni euribor uvećan za fiksnu marginu od 2,5%.

Zakonski okvir za zaduživanje za 2025. godinu predviđa i zaključivanje kreditnih aranžmana za različite razvojne projekte u iznosu do 1.137,0 miliona €. U prva tri kvartala 2025. godine zaključeni su kreditni aranžmani u ukupnom iznosu od oko 329 miliona €, i to za potrebe izgradnje druge dionice autoputa (sa EBRD-om u iznosu od 200,0 miliona €), izgradnje i modernizacije bolnica (sa CEB-om u iznosu od 83,0 miliona €), unapređenja sistema plaćanja sa inostranstvom – TIPS clone (sa IBRD-om u iznosu od 8,0 miliona €), rekonstrukcije i izgradnje obrazovnih institucija (sa EIB-om u iznosu od 18,0 miliona €), kao i nabavku vojnih logističkih vozila (sa CKB bankom u iznosu od 20,0 miliona €). Od ugovorenog iznosa iz novih kreditnih aranžmana povučeno je ukupno 20,1 miliona €.

U 2026. godini za otplatu duga potrebno je obezbjediti oko 383,6 miliona €, koja se u najvećem dijelu odnose na redovnu otplatu kredita kod kineske Exim banke iz 2014. godine, isplatu domaće obveznice iz 2019. godine, u iznosu od 50,0 miliona €, redovnu otplatu komercijalnih kredita zaključenih uz garanciju Svjetske banke (PBG 1 i PBG 2) iz 2018. i 2020. godine i Dojče banke iz 2023. godine.

Međutim, u 2027. godini za otplatu duga iz prethodnog perioda potrebno je obezbjediti oko 1.2 milijarde €, od čega se najveći dio odnosi na isplatu obveznice iz 2020. godine, u iznosu od 750,0 miliona €, redovnu otplatu kredita kod kineske Exim banke iz 2014. godine i PBG kredita iz 2020. godine.

Tabela 4.6.2: OSNOVNI SCENARIO: Projekcije kretanja državnog i javnog duga u periodu 2025-2028. godine, u milionima € i % BDP-a

	2025	2026	2027	2028
BDP ¹⁰	8.124,7	8.564,6	8.973,5	9.389,5
Državni dug	5.165,1	5.881,6	5.716,3	5.928,1
Državni dug % BDP	63.6	68.7	63.7	63.1
Dug loklnih samouprava	60,0	60,0	60,0	60,0
Javni dug	5.225,1	5.941,6	5.776,3	5.988,1
Javni dug % BDP	64.3	69.4	64.4	63.8
Depoziti ¹¹	598,4	906,6	350,0	197,6
Neto državni dug	4.566,6	4.975,1	5.366,3	5.730,5
Neto državni dug % BDP	56.2	58.1	59.8	61.0
Neto javni dug	4.626,6	5.035,1	5.426,3	5.790,5
Neto javni dug % BDP	56.9	58.8	60.5	61.7

U 2028. godini za otplatu duga potrebno je obezbjediti oko 338,3 miliona €, koja se u najvećem dijelu odnose na redovnu otplatu kredita kod kineske Exim banke iz 2014. godine, otplatu PBG kredita iz 2018. godine, otplatu DPL kredita iz 2024. godine, te otplatu obaveza po osnovu drugih kredita prema međunarodnim finansijskim institucijama i domaćim bankama.

Kao što se može vidjeti iz prethodne tabele, koja sadrži projekcije kretanje duga u periodu 2025-2028. godine, očekuje se značajniji rast bruto javnog duga u 2026. godini, kako u apsolutnom iznosu, tako i u odnosu na BDP. Ključni razlog ovog očekivanog porasta duga u 2026. godini je nastojanje Ministarstva finansija da unaprijed obezbijedi značajnije iznose depozita potrebne za otplatu duga u 2027. godini. Stoga, osim u bruto iznosu, vrlo je važno posmatrati dug i u neto iznosu, jer ukoliko se oduzmu depoziti, koji su u 2026. godini procijenjeni na ukupan iznos od 906,5 miliona €, neto javni dug će u 2026. godini iznositi 58,1% BDP-a. U periodu nakon 2026. godine očekuje se opadajući trend kretanja duga u odnosu na BDP.

U skladu sa navedenim, vrlo je važno naglasiti da će na povećanje duga uticati isključivo finansiranje kapitalnih, infrastrukturnih i razvojnih projekata, koji će u prosjeku iznositi oko 350,0 miliona € godišnje. U tom pogledu planirana su kreditna zaduženja za razvojne i infrastrukturne projekte iz oblasti obrazovanja, zdravstva, odbrane, putne i željezničke infrastrukture, komunalne infrastrukture, energetike, digitalne infrastrukture, zaštitne životne sredine itd.

¹⁰ Procijenjeni BDP za period 2025-2028. godine, prema projekcijama Ministarstva finansija.

¹¹ Uključujući i 38.477 unci zlata.

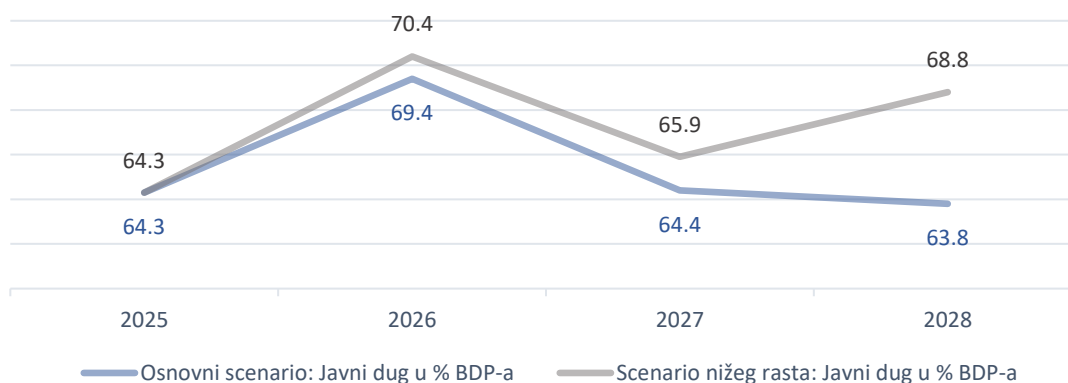
4.6.4. Scenario nižeg rasta

Ukoliko dođe do usporavanja ekonomskog rasta i smanjivanja nivoa prihoda, u odnosu na osnovni scenario, doći će do promjena u projekcijama državnog i javnog duga u srednjem roku, u odnosu na BDP, dok će u nominalnom iznosu doći do blagog rasta tek u 2028. godini usled potrebe za dodatnim zaduživanjem radi pokrića budžetskih potreba.

Tabela 4.6.4: Scenario nižeg rasta-Projekcije kretanja državnog i javnog duga u periodu 2025-2028. godine, u mil. € i % BDP-a

	2025	2026	2027	2028
BDP ¹²	8.124,7	8.434,1	8.756,3	9.049,1
Državni dug	5.165,1	5.881,6	5.716,3	6.163,1
Državni dug % BDP	63,6	69,7	65,3	68,1
Dug lokalnih samouprava	60,0	60,0	60,0	60,0
Javni dug	5.225,1	5.941,6	5.776,3	6.223,1
Javni dug % BDP	64,3	70,4	65,9	68,8
Depoziti ¹³	598,4	853,0	243,1	200,4
Neto državni dug	4.566,7	5.028,6	5.473,2	5.962,7
Neto državni dug % BDP	56,2	59,6	62,5	65,9
Neto javni dug	4.626,6	5.088,6	5.533,2	6.022,7
Neto javni dug % BDP	56,9	60,3	63,2	66,6

Grafik 14 Usporedni prikaz kretanja javnog duga u osnovnom i scenariju nižeg rasta, u % BDP-a, 2025-2028

4.6.5. Kretanje državnih garancija do 30. septembra 2025. godine

Ugovoreni iznos izdatih državnih garancija na kraju trećeg kvartala 2025. godine iznosi oko 475,4 miliona €. Stanje duga na kraju septembra 2025. godine, po osnovu garancija izdatih domaćim i ino kreditorima iznosi 121,2 miliona €, što predstavlja 1,5% BDP-a.

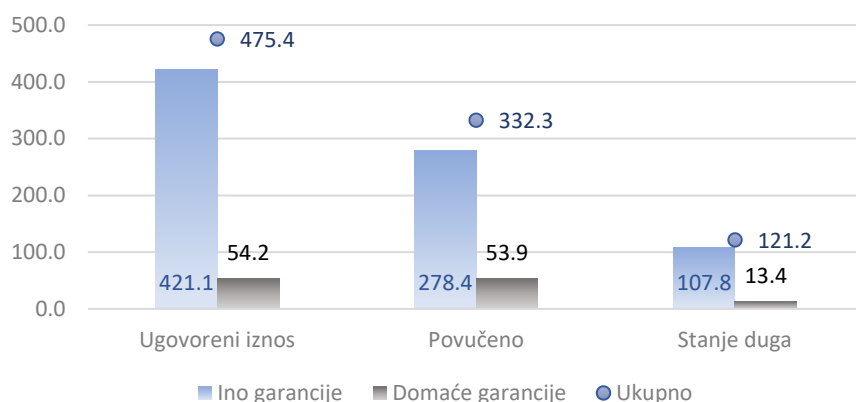
¹² Procijenjeni BDP u skladu sa scenarijem nižeg rasta za period 2024-2027. godine, prema projekcijama Ministarstva finansija.

¹³ Uključujući i 38.477 unci zlata.

Izdate garancije najvećim dijelom se odnose na kredite kojima su realizovani različiti infrastrukturni projekti za puteve, željeznice, vodovod i kanalizaciju, električnu energiju, obezbjeđenje podrške razvoju malih i srednjih preduzeća ili restrukturiranje.

Stanje duga po osnovu državnih garancija, izdatih inostranim kreditorima iznosi 107,8 miliona € ili 1,3% BDP-a, dok stanje duga po osnovu garancija izdatih domaćim kreditorima iznosi 13,4 miliona € ili 0,2% BDP-a.

Grafik 15 Pregled stanja državnih garancija na 30.09.2025.

Do 30. Septembra 2025. godine nije bilo izdatih državnih garancija.

4.6.6. Kreditni rejting Crne Gore

U toku 2024. godine kreditni rejting Crne Gore je poboljšán od strane agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard and Poor's (S&P) i Moody's.

Naime, agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard and Poor's (S&P) je u 2024. godini dva puta pozitivno ocijenila kreditni rejting Crne Gore i to, u martu 2024. godine, poboljšavajući izgled B kreditnog rejtinga iz stabilnog u pozitivan, i u avgustu 2024. godine kada je povećán kreditni rejting Crne Gore iz B u B+ sa stabilnim izgledima.

U septembru 2024. godine, i agencija za kreditni rejting Moody's, po prvi put, nakon 2013. godine, povećala je kreditni rejting Crne Gore sa „B1“ na „Ba3“, uz stabilne izgleda, čime je potvrdila da Crna Gora poboljšava svoje ekonomske parametre, da ima makroekonomsku stabilnost i da šalje pozitivne signale i sigurnost postojećim i potencijalnim investitorima.

Ocjene kreditnog rejtinga Crne Gore potvrđene su od strane obje Agencije za kreditni rejting i u 2025. godini.

4.7. Analiza osjetljivosti i poređenje s prethodnim programom

4.7.1. Osjetljivost projekcija javnih finansija na alternativne scenarije rizika

Važna strateška dokumenta i politike, pretpostavljena kretanja privrednog ciklusa u Evropskoj uniji, kao i planirane reformske mjere koje imaju za cilj realizaciju osnovnog scenarija prognoziranih tokova, predstavljaju osnov za planirano ostvarenje makroekonomskih i fiskalnih pokazatelja u srednjoročnom periodu. Međutim, kako se privredna aktivnost odvija u uslovima visoke neizvjesnosti naročito međunarodnog okruženja, tako projektovani makro-fiskalni pokazatelji ostaju podložni izmjenama usljed moguće materijalizacije identifikovanih rizika po makroekonomsku i finansijsku stabilnost.

Ključni rizici koji bi mogli uticati na makroekonomsku i finansijsku stabilnost u narednom periodu izloženi su u nastavku.

Tabela 4.7.1: Pregled fiskalnih rizika u srednjem roku

RIZIK	POZITIVNI	NEGATIVNI
Politički	Dobijanjem Izveštaja o ocjeni ispunjenosti privremenih mjerila za pregovaračka poglavlja 23 i 24 (IBAR) stvaraju se preduslovi za ubrzavanje procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji te samim tim i dobijanje finansijske pomoći EU Crnoj Gori i korišćenje strukturnih fondova EU, čime se osnažuje ekonomija zemlje i ubrzava implementacija strukturnih reformi, utiče na rast povjerenja investitora;	Geopolitički rizici na globalnom nivou mogu negativno uticati na cjelokupnu svjetsku, a posljedično, na crnogorsku ekonomiju;
Ekonomski	- Sprovođenjem Plana rasta EU za Zapadni Balkan obezbjeđuju se dodatni prihodi za finansiranje i sprovođenje ključnih reformi u prioritentnim oblastima; - Članstvom Crne Gore u Jedinstvenom području plaćanja u eurima (SEPA), omogućavaju se niži transakcioni troškovi i veća konkurentnost privrede; - Reformom Poreke uprave i Uprave carina utiče se na unaprjeđenje poslovnog ambijenta, efikasniju naplatu a samim tim i na povećanje javnih prihoda; - Intenziviranje aktivnosti na smanjenju neformalne ekonomije, kroz pojačan inspekcijski nadzor i efikasniju institucionalnu koordinaciju, utičaće pozitivno na javne prihode; - Reformama u procesu budžetiranja i jačanjem budžetske inspekcije povećava se fiskalna disciplina i transparentnost javnih finansija što se pozitivno odražava na glavne fiskalne pokazatelje; - Potencijalna naplata prihoda po osnovu davanja "Aerodroma Crne Gore" AD na dugoročno	- Kašnjenje u implementaciji pojedinih mjera usmjerenih na povećanje javnih prihoda, može uticati na povećanje projektovanog gotovinskog deficita budžeta i javnog duga u srednjem roku; - Usporavanjem evropske ekonomije i trajućim inflatornim pritiscima na globalnom nivou, ranjivosti domaće ekonomije ostaju snažno izražene. Efekti značajnijih promjena u privrednim trendovima EU se dominantno odnose na potencijalno niži rast turizma u Crnoj Gori, investicija i potrošnje, a posljedično i na niži ekonomski rast; - Klimatske promjene mogu imati efekte po dinamiku rasta ekonomije u srednjem roku, usljed uticaja na sektore turizma, poljoprivrede i energetike; - Ograničeni fiskalni prostor, slabija dinamika realizacije planiranih investicija kao i kašnjenje u realizaciji strukturnih reformi mogu negativno uticati na ekonomski rast u srednjem roku.

	korišćenje može uticati na uvećanje ukupnih javnih prihoda u srednjem i drugom roku; - Nastavak izgradnje autoputa uticaće pozitivno na bolju povezanost sjeverne sa centralnom i južnom regijom, veću turističku atraktivnost i ekonomsku aktivnost; - Legalizacijom bespravno izgrađenih objekata stvorice se uslovi za povećanje javnih prihoda i povećati stepen fiskalne i budžetske discipline.	
--	---	--

4.7.2. Upoređivanje sa prethodnim programom

Tabela 4.7.2. Upoređivanje sa prethodnim programom, u mil. €

PER 2025-2027				
	2025	2026	2027	2028
Javni prihodi	3.283,0	3.410,3	3527,2	-
Javna potrošnja	3.560,8	3.669,6	3.793,2	-
Suficit/deficit javnih finansija	-277,8	-259,3	-266	-
PER 2026-2028				
	2025	2026	2027	2028
Javni prihodi	3.296,3	3.506,1	3.624,6	3.727
Javna potrošnja	3.575,4	3.785,2	3.869,4	3.989,2
Suficit/deficit javnih finansija	-279,1	-279,1	-244,8	-262,2
RAZLIKA				
	2025	2026	2027	2028
Javni prihodi	13,3	95,8	97,4	-
Javna potrošnja	14,6	115,6	76,2	-
Suficit/deficit javnih finansija	-1,3	-19,8	21,2	-

Javni prihodi će tokom srednjeg roka biti ostvarivani na većem nivou u odnosu na pretpostavke prethodnog programa. Očekivani rast prihoda prvenstveno proizilazi iz implementacije programa **Reforme poreske politike**, snažnijeg ekonomskog rasta i rasta privatne potrošnje, zatim, unaprijeđene efikasnosti u suzbijanju sive ekonomije, kao i implementiranog i planiranog seta mjera na prihodnoj strani. Dodatno, povećanje prihoda je u direktnoj vezi sa sprovođenjem ključnih reformskih mjera predviđenih **Fiskalnom strategijom**, posebno onih koje se odnose na proširenje poreske baze, smanjenje poreskih rashoda, jačanje tehničkih i softverskih kapaciteta i alata Poreske uprave i unaprjeđenje digitalizacije poreskih procesa. Ove mjere doprinose stabilnijem i održivijem rastu prihoda, stvarajući prostor za realizaciju razvojnih politika i postepeno smanjenje strukturnog fiskalnog deficita.

U tom kontekstu, javni prihodi nastavljaju rastući trend i kreću se u rasponu od 3.506,1 miliona € (40,9% BDP-a) u 2026. godini do 3.727 miliona € (39,7% BDP-a) u 2028. godini. Gotovo sve glavne kategorije prihoda bilježiće rast u srednjem roku.

Prihodi budžeta po osnovu PDV-a bilježiće rast od oko 4,9% u srednjem roku uz stabilno učešće od oko 17% BDP-a, najviše kao rezultat ujednačavanja stope PDV-a i rasta potrošnje usljed većeg raspoloživog dohotka građana i porasta privredne aktivnosti.

Prihodi po osnovu poreza na dohodak fizičkih lica ostvariće stopu rasta od oko 5,5%, najviše kao efekat implementacije programa Evropa sad 2, kojim se povećavaju zarade zaposlenih i dolazi do jačanja baze po osnovu poreza na dohodak fizičkih lica, ali i usljed rasta stope zaposlenosti i smanjenja sive ekonomije na tržištu rada. Crna Gora je po prvi put ostvarila registrovanu **jednoci**frenu stopu nezaposlenosti u 2025. godini.

Prihodi budžeta po osnovu poreza na dobit pravnih lica će rasti po stopi od 6% u srednjem roku, a dominantno usljed rasta ekonomske aktivnosti, ali i daljeg jačanja poreske discipline, uz započinjanje novog investicionog ciklusa.

Akcize će u srednjem roku ostvariti rast po stopi od oko 4,2%, prevashodno kao rezultat širenja obuhvata akciznih proizvoda, ali i rasta potrošnje i daljeg usklađivanja akcizne politike.

Doprinosi će u srednjem roku ostvarivati prosječnu stopu rasta od oko 4%, nakon implementacije programa Evropa sad 2, širenjem baze za naplatu ove kategorije prihoda budžeta doći će do rasta u srednjem roku.

Sa druge strane, u 2026. i 2027. godini, javna potrošnja se projektuje na stabilnom rastućem nivou što je uslovljeno dominantno kretanjima izdataka mandatornog karaktera, i to transfera za socijalnu zaštitu i bruto zarada.

Imajući u vidu projektovane prihode i rashode, u 2026. godini, deficit je nominalno viši u odnosu na prethodni program, ali se očekuje da učešće deficita u BDP-u ostane stabilno zahvaljujući rastu ekonomske aktivnosti. U 2027. godini, iako je nominalni deficit nešto niži, razlika u odnosu na prethodni program ukazuje na blago pogoršanje fiskalne pozicije. U 2028. godini, deficit se stabilizuje, uz nastavak investicionih aktivnosti i održavanje fiskalne discipline.

4.8. Kvalitet javnih finansija

Od početka mandata, Vlada je jasno definisala kao jedan od svojih ključnih prioriteta unaprjeđenje životnog standarda građana kroz ciljane ekonomske mjere usmjerene na povećanje raspoloživog dohotka i jačanje održivog rasta. U tom kontekstu, sprovedene su reformske aktivnosti koje su suštinski rasteretile rad i doprinijele stvaranju konkurentnijeg i predvidivijeg poreskog okruženja.

Povećanje minimalne zarade na 600 € za zaposlene do V stepena kvalifikacije, odnosno 800 € za VI i više stepene obrazovanja, uz istovremeno smanjenje stope doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje na teret zaposlenih i poslodavaca, predstavlja jednu od najobuhvatnijih reformi tržišta rada u posljednjoj deceniji. Ovim mjerama postignut je dvostruki efekat: značajno je povećan raspoloživi dohodak građana i istovremeno je smanjen trošak rada za privredu, čime je stvoren jedan od najkonkurentnijih poreskih sistema rada u Evropi.

Rezultati sprovedenih politika reflektuju se i na makroekonomske i fiskalne pokazatelje. Tokom 2025. godine zabilježen je kontinuiran rast ukupnih budžetskih prihoda, pri čemu su prihodi po osnovu poreza na dobit pravnih lica već u septembru mjesecu premašili godišnje projekcije. Ovakva dinamika ukazuje na rast profitabilnosti preduzeća i potvrđuje povoljno poslovno i investiciono okruženje. Paralelno s tim, snažan rast naplate indirektnih poreza, uz uredno izmirivanje obaveza prema privredi, odražava povećanje domaće potrošnje i ekspanziju ekonomske aktivnosti.

Istovremeno, Ministarstvo finansija sa nadležnim poreskim i carinskim organom, ostaje posvećeno snažnoj borbi i preduzimanju odlučnih koraka na planu borbe protiv suzbijanja nezakonite trgovine duvanskim proizvodima, a sve u cilju poboljšanja javnog zdravlja građana i osiguranja stabilnih budžetskih prihoda po osnovu akciza na duvanske proizvode. Konkretno, zvanični podaci kojima raspolaže Ministarstvo finansija, govore u prilog ovoj činjenici, pa se u tom kontekstu od 2020. godine bilježe izuzetno dobri rezultati na tržištu duvanskih proizvoda, prije svega cigareta. Dakle, tržište se snažno oporavlja, a najviše zahvaljujući sveobuhvatnoj borbi protiv ilegalne trgovine, kao i strateškim mjerama Vlade Crne Gore, a o čemu najviše svjedoči činjenica da se prema preliminarnim podacima ilegalno tržište cigaretama u 2024. godini kretalo između 10-15 %.

Kada je u pitanju akcizna politika u oblasti duvanskih proizvoda, namjera Vlade u prethodnom periodu bila je usmjerena na povećanje akciznih stopa do nivoa u Evropskoj uniji, uz poštovanje dinamike postepenog povećanja akciznih stopa, kako bi se vodilo računa o stabilnosti tržišta i regionalnom aspektu usklađenosti cijena, jer bi velike razlike u cijenama duvanskih proizvoda među zemljama regiona dodatno pogoršala problem ilegalne trgovine, podstičući prekograničnu trgovinu kao i nelegalnu distribuciju.

Imajući u vidu da se preko Slobodne zone „Luka Bar“ vršilo krijumčarenje duvanskih proizvoda i time nanosila šteta Budžetu i međunarodnoj reputaciji Crne Gore, ključna mjera je bila odluka Vlade Crne Gore, iz 2021. godine, kojom se zabranilo skladištenje duvanskih proizvoda u Slobodnoj zoni Luke Bar, kao i odluka Vlade Crne Gore od 5. septembra 2024. godine, kojom se ukida Saglasnost za osnivanje slobodne zone „Novi duvanski kombinat“. Donošenjem predmetne odluke zabranjeno je skladištenje duvanskih proizvoda u Slobodnoj zoni „Luka Bar“, a duvanski proizvodi koji su se zatekli na prostoru Zone i koji nijesu iznijeti u propisanom roku su oduzeti od strane carinskog organa.

Od početka primjene Odluke o zabrani skladištenja duvanskih proizvoda na teritoriji Slobodne zone „Luka Bar“ i vođenjem akcizne politike na duvanske proizvode na ovaj način je dalo vidljive rezultate koji su donijeli višestruke efekte a to je suzbijanje nelegalne trgovine, kao i rezultati kod prometa cigareta legalnim kanalima, dok je paralelno ostvaren i rast prihoda budžeta od naplaćenih akciza.

Kontinuirano vršenje monitoringa i pojačane mjere kontrole koje carinski organ sprovodi zajedno sa ostalim institucijama iz bezbjednosno - obavještajnog sistema, i u saradnji sa međunarodnim

partnerima doprinose suzbijanju krijumčarenja i nelegalnih aktivnosti u Zoni. U tom smislu, prema podacima Direkcije za duvan, prodaja legalnih duvanskih proizvoda ima stalan rast u proteklih pet godina. U 2020. godini je prodato 607 tona cigareta, u 2024. godini 1.224 tone, a za deset mjeseci 2025. godine prodato je 1.119 tona, pa su očekivanja da će ukupna prodaja u 2025. godini znatno prevazići ostvarenu u 2024. godini.

Osim navedenog, važno je pomenuti da je Vlada Crne Gore 2018. godine, sa IBRD-om potpisala ugovor o kreditu za projekat Reforma poreske administracije u ukupnoj vrijednosti od 14,0 miliona EUR, dok je 2019. godine potpisala ugovor o dodatnom finansiranju kojim je odobreno dodatnih 4,8 miliona eura kreditnih sredstava za ovaj projekat. Projekat sprovodi Poreska uprava Crne Gore, sa predviđenim rokom realizacije od 2018 do 2025. godine, a razvojni cilj projekta je da poboljša djelotvornost operativnih funkcija Poreske uprave i smanji troškove poreskih obveznika prilikom izmirivanja poreskih obaveza.

Ključna aktivnost projekta je nabavka novog Integrisanog IT sistema za upravljanje prihodima (IRMS), usklađenog sa međunarodnim standardima. Do sada je pripremljena dokumentacija koja se odnosi na Konceptualni dizajn, Arhitekturu IRMS sistema, Plana migracije, i postavljeno je testno i razvojno okruženje. U pogledu funkcionalnosti budućeg sistema, u toku je izrada funkcionalnosti modula za registraciju, kao i sagledavanja modaliteta za migraciju registracionih podataka.

U okviru projekta ugovorena je i nabavka hardvera neophodnog za funkcionisanje novog IRMS, čija je ukupna vrijednost 1.1 miliona EUR, koji je isporučen, odrađena instalacija i integracija.

IRMS bi u potpunosti trebao biti implementiran i funkcionalan od januara 2026. godine i obezbijediće digitalnu konsolidaciju podataka, što će doprinijeti kvalitetnijoj i transparentnijoj analizi, kontroli i kvalitetu podataka. Osim toga, IRMS će dati punu podršku praćenju rizika, a u tom smislu biće i puna podrška i pomoć u borbi protiv sive ekonomije. Navedeno će rezultirati rastu povjerenja građana, kao i pravednijem i efikasnijem sistemu poreske administracije.

Novi kompjuterizovani tranzitni sistem (NCTS) je bespapirni tranzitni sistem koji se zasniva na elektronskom podnošenju tranzitnih deklaracija i elektronskoj razmjeni podataka između carinskih organa potpisnica Konvencije o zajedničkom tranzitnom postupku. Implementacija novog NCTS-a i pristupanje Konvenciji o zajedničkom tranzitnom postupku su veoma bitni u procesu pristupanja Crne Gore EU, s obzirom da predstavljaju jedan od uslova za pristupanje EU.

Crna Gora je pristupila Konvenciji o pojednostavljenju formalnosti u trgovini robom, i Konvenciji o zajedničkom tranzitnom postupku 1. novembra 2025. godine. Naime, Skupština je ratifikovala obje konvencije 30. jula 2025. godine.

Ovo znači da se međunarodni tranzit robe između Crne Gore i ostalih zemalja članica Konvencije o zajedničkom tranzitnom postupku (uključujući zemlje Evropske unije, EFTA-e, Ujedinjeno Kraljevstvo, Srbiju, Sjevernu Makedoniju, Tursku, Ukrajinu i Gruziju), sada obavlja preko elektronskog sistema NCTS.

Poseban doprinos stabilnosti javnih finansija ostvaren je i kroz unapređenje upravljanja javnim dugom, sa posebnim fokusom na smanjenje valutnog rizika i optimizaciju valutne strukture. Zaključivanjem hedžing aranžmana za dolarski dug prema kineskoj Exim banci u januaru 2024. godine, cjelokupan iznos obaveza konvertovan je u eure, uz istovremeno značajno povoljnije uslove zaduženja u odnosu na prethodne.

U skladu sa najboljom međunarodnom praksom aktivnog upravljanja dugom, realizovana je i dodatna transakcija unakrsnog valutnog svopa za dolarsku obveznicu emitovanu u martu 2024. godine. Ovom transakcijom obezbijeđeno je prevođenje duga iz dolara u eure i zamjena dotadašnje kamatne stope značajno nižom eurskom stopom iz hedžing aranžmana.

Ove mjere nijesu samo značajno smanjile izloženost države valutnom riziku, koja je na kraju trećeg kvartala 2024. godine svedena na manje od 1%, već su i vidno unaprijedile valutnu strukturu javnog duga, uz istovremeno smanjenje troškova po osnovu kamate. Na kraju trećeg kvartala 2025. godine, učešće eura u ukupnom dugu dostiglo je 99,7% i jasno potvrđuje da je upravljanje dugom u potpunosti usklađeno sa strateškim ciljem očuvanja fiskalne stabilnosti.

Dodatni kvalitet upravljanja javnim finansijama ogleda se i u uspješno realizovanoj emisiji državnih obveznica za stanovništvo na domaćem tržištu, u cilju diversifikacije izvora finansiranja i jačanjem baze domaćih investitora. Ova emisija dala je snažan podsticaj razvoju domaćeg tržišta kapitala i doprinijela smanjenju zavisnosti države od eksternih izvora finansiranja, čime se dodatno učvršćuje stabilnost i otpornost javnih finansija.

Kad je u pitanju efikasnije upravljanje i praćenje fiskalnih rizika koji dolaze od sektora državnih preduzeća, Ministarstvo finansija je preduzelo značajne aktivnosti na uspostavljanju efikasnog sistema procjene, monitoringa i izvještavanja o fiskalnim rizicima ali i na uspostavljanju novog regulatornog okvira. Agregatna analiza finansijskog poslovanja sektora državnih preduzeća za 2023. godinu sa Izjavom o fiskalnim rizicima je pripremljena i usvojena od strane Vlade Crne Gore i ovo je po prvi put da Vlada usvaja sličan dokument. Praksa sprovođenja pojedinačnih analiza za svaki privredno društvo u većinskom vlasništvu države i praćenje fiskalnih rizika je aktivnost koju je Ministarstvo finansija uspostavilo na redovnom nivou i agregatna analiza je dokument koji će najmanje jednom godišnje biti pripreman i dostavljan Vladi na upoznavanje i usvajanje.

Takođe, pripremljen je novi regulatorni okvir (Nacrt zakona o upravljanju privrednim društvima u državnoj svojini i Nacrt politike državnog vlasništva) kojim se formalizuje kontinuirano praćenje državnih preduzeća i fiskalnih rizika koji proizilaze iz njihovog poslovanja, kroz uvođenje koordinisanog centralizovanog upravljačkog mehanizma. Novim zakonom, po prvi put se uvode kriterijumi za osnivanje novih državnih preduzeća, kriterijumi za izbor članova organa upravljanja i drugi mehanizmi koji treba da omoguće permanentan nadzor i obezbijede rana upozorenja u dijelu fiskalnih i finansijskih rizika. Takođe, jasno se prepoznaje uloga Ministarstva finansija kao nadležnog organa preko kojeg se sprovodi koordinisano upravljanje i koje, između ostalog, vrši poslove: sprovođenja analiza finansijskog stanja društava u državnoj svojini; utvrđivanje i razvijanje metodologije za procjenu fiskalnih rizika društava u državnoj svojini; procjenu, praćenje

i izvještavanje o finansijskim i fiskalnim rizicima društava u državnoj svojini i razvijanje i unaprjeđenje odgovarajućih alata za te svrhe; pripremanje izjave o fiskalnim rizicima društava u državnoj svojini; pripreme sveobuhvatne strategije vršenja državnog vlasništva u društvima u državnoj svojini sa akcionim planom kao i sprovođenje periodične analize cjelokupnog portfolija državnih preduzeća u smislu ocjene ispunjenosti uslova za vlasništvo države u tim društvima. Donošenjem navedenog zakona, Crna Gora će u reformskom smislu napraviti snažan iskorak naprijed, čime će se osigurati zaštita državne imovine, poboljšanje rezultata poslovanja privrednih društava u državnoj svojini, smanjenje troškova i fiskalnih rizika, uz povećanje prihoda za državu, čime će se obezbijediti i veće povjerenje građana i javnosti u poslovanje privrednih društava u državnoj svojini.

Sve navedeno potvrđuje jačanje makroekonomskog ambijenta i ukazuje na to da se fiskalna konsolidacija ostvaruje uz očuvanje održivosti javnih finansija. Istovremeno, evidentno je rastuće povjerenje tržišnih aktera i poboljšanje fiskalne discipline, što zajedno stvara stabilne temelje za dalji ekonomski razvoj i realizaciju strateških prioriteta Vlade u srednjem roku.

4.9. Fiskalno upravljanje i budžetski okvir

Formalni okvir kojim se reguliše planiranje i sprovođenje fiskalne politike u Crnoj Gori, kao i definišu numerička fiskalna pravila, sadržan je u Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti. Naime, u okviru poglavlja Fiskalna politika i odgovornost, definišu se kriterijumi u skladu sa kojima se fiskalna politika i budžet države planiraju i izvršavaju.

U narednom periodu, razmotriće se potreba revidiranja definisanih fiskalnih pravila u cilju jačanja i unapređenja sistema odgovornog fiskalnog upravljanja javnim finansijama, kroz eventualno uvođenje dodatnih pravila, odnosno osnaživanje postojećih procesa godišnjeg i srednjoročnog planiranja. Planirana je saradnja sa MMF-om u cilju pripreme dokumenta koji će obuhvatiti opcije za unapređenje postojećih fiskalnih pravila. Takođe, u narednom periodu predviđene su i mjere za **upravljanje fiskalnim rizicima**, posebno u vezi sa državnim preduzećima.

Nezavisne fiskalne institucije:

Kada je u pitanju praćenje i evaluacija fiskalne politike i ostvarenih rezultata, posebno u dijelu ispunjenosti numeričkih fiskalnih pravila, u dosadašnjem periodu ocjenu istih vršila je Državna revizorska institucija kroz ex post evaluaciju numeričkih fiskalnih pravila, ali i davanje mišljenja na Budžet za tekuću godinu. Kako bi se ojačao nadzor nad sprovođenjem fiskalne politike, posebno u dijelu ex ante ocjene, uz podršku EU, u 2023. godini usvojene su izmjene Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti kojim su stvaraju pretpostavke za formiranje Fiskalnog savjeta. Naime, formiranje Fiskalnog savjeta sprovodi se u cilju unapređenja nezavisnosti i objektivnog nadzora nad upravljanjem javnim finansijama, kao i u cilju ispunjavanja obaveza Crne Gore u okviru poglavlja 17 – Ekonomska i monetarna politika, kojim je obuhvaćen prošireni okvir za pravnu tekovinu EU u dijelu ekonomskog, a posebno fiskalnog upravljanja, a koji se sastoji od seta pravnih

akata - Paket od šest regulativa (Six-pack), Fiskalni pakt (Fiscal Compact) i Paket od dvije regulative (Two-pack) od kojih svaki sadrži i odredbe koje se odnose na nacionalne fiskalne savjete. Izmjenama Zakona, Fiskalni savjet će biti definisan kao posebna, nezavisna institucija koja će davati ocjene o primjeni kriterijuma fiskalne odgovornosti (fiskalna pravila), ocjene makroekonomskih i fiskalnih projekcije, godišnjih zakona o budžetu i njegovih izmjena, kao i ocjene i mišljenja na druge propise i njihov uticaj na fiskalnu stabilnost i primjenu fiskalnih pravila.

Srednjoročni budžetski okvir:

Srednjoročni budžetski okvir utvrđuje se kroz usvajanje Fiskalne strategije od strane Skupštine, na predlog Vlade. Ona predstavlja krovni dokument fiskalne politike Vlade i obuhvata period trajanja njenog mandata.

Na osnovu Fiskalne strategije, Vlada svake godine donosi **Smjernice makroekonomske i fiskalne politike**, kojima se definišu srednjoročne politike i projekcije za trogodišnji period.

U septembru 2024. godine Vlada je utvrdila tekst Fiskalne strategije i uputila ga Skupštini Crne Gore na razmatranje i usvajanje. Dokument je usvojen u decembru 2024. godine i odnosi se na period 2024–2027.

Fiskalna strategija predstavlja ključni razvojni dokument u okviru mandata Vlade, u kojem se definišu osnovne ekonomske i fiskalne mjere, kao i reforme u oblasti poslovnog ambijenta. Njeno postojanje omogućava predvidljivost politika i vizije Vlade, kako za privredu i investitore, tako i za građane.

Tokom 2026. godine biće pripremljene Smjernice makroekonomske i fiskalne politike za period 2026–2029, koje će uključiti ažurirane makroekonomske projekcije i srednjoročne ciljeve fiskalne politike.

Program reforme upravljanja javnim finansijama (PFM Program) – mjere za 2025–2026

U okviru PFM Programa, u oblasti fiskalnog okvira i budžetskog planiranja predviđene su sljedeće mjere:

- razvoj procedura za funkcionisanje Fiskalnog savjeta,
- izrada metodologije o fiskalnim rizicima za sektor državnih preduzeća
- unapređenje srednjoročnog budžetskog planiranja izmjenama Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti,
- povećanje broja potrošačkih jedinica kod kojih je unaprijeđena funkcija planiranja srednjoročnog budžeta,
- unapređenje programskog budžetiranja sa aspekta rodne dimenzije,
- jačanje upravljanja javnim investicijama kroz pravni okvir, registar projekata, metodologiju za analizu troškova i koristi, te izradu **Master plana infrastrukturnih projekata**.

Dostupnost i kvalitet fiskalnih podataka i usklađivanje sa ESA standardima:

Dosljedno unaprjeđivanje i održavanje statistike javnih finansija predstavlja jednu od osnovnih pretpostavki za ispunjavanje mjerila u pregovaračkim poglavljima 17 – Ekonomska i monetarna unija i 18 - Statistika, te za dalji napredak Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji.

Kroz IPA 2022 GRANT projekat, Ministarstvo finansija, Uprava za statistiku - Monstat i Centralna banka Crne Gore (CBCG), nastavili su rad na uspostavljanju redovne proizvodnje podataka iz oblasti statistike državnih finansija. S tim u vezi, u aprilu 2025. godine Eurostatu su dostavljeni podaci o državnim finansijama i prekomjernom budžetskom deficitu za period 2017-2023. godine. U okviru projekta održane su četiri ekspertske misije koje su se zasnivale na daljem unaprjeđenju obračuna GFS/EDP¹⁴ statistike po podsektorima i elementima duga. Shodno radnom planu projekta, koji je pripremljen uz podršku dodijeljenog eksperta, Radna grupa intenzivno radi na aktivnostima obračuna i implementaciji podataka statistike državnih finansija. Za potrebe oktobarskog izvještavanja EDP statistike za 2025. godinu, obuhvat jedinica centralne države, lokalne države i fondova socijalne sigurnosti pratiće se odvojeno u cilju izdvajanja istih kao posebne podsektore. Svi podaci na nivou tri podsektora obračunavaju se za seriju od 2013-2025. godine u realnom vremenu. U skladu sa Radnim planom projekta, planirano je da se u novembru 2025. godine Eurostatu dostave podaci o državnim finansijama i prekomjernom budžetskom deficitu od 2023. godine nadalje za sektor opšte države, uključujući javna preduzeća koja su klasifikovana u sektor opšte države. Istovremeno, planirano je i pripremanje liste jedinica sektora opšte države i dostavljanje iste Eurostatu.

U kontekstu precizne podjele nadležnosti Uprave za statistiku, Ministarstva finansija i Centralne banke Crne Gore, u oblasti proizvodnje statistike državnih finansija u skladu sa metodologijom ESA 2010, usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike. Pomenuti zakon podrazumijeva transfer nadležnosti statistike državnih finansija sa Ministarstva finansija na Upravu za statistiku. S tim u vezi, a shodno članu 70a „Odložena primjena”, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike Uprava za statistiku je od 01.06.2025. godine zvanično počela da primjenjuje proizvodnju i diseminaciju predmetne statistike u okviru makroekonomske statistike i nacionalnih računa. Nakon usvajanja novog Zakona o statistici i sistemu zvanične statistike kao pravnom osnovu, potpisan je **novi Sporazum o saradnji između Uprave za statistiku, Centralne banke Crne Gore i Ministarstva finansija**, kojim su jasno i precizno definisane pojedinačne odgovornosti i nadležnosti navedenih institucija u pripremi i proizvodnji podataka statistike državnih finansija. Cilj je definisati sistemsku podjelu odgovornosti u predmetnoj oblasti, kako bi se država Crna Gora dugoročno obavezala na pravovremeno i efikasno ispunjavanje obaveza prema Eurostatu i Evropskoj komisiji. Nakon potpisivanja novog Trilateralnog Sporazuma o saradnji u oblasti statistike, potrebno je pristupiti i izradi nove Strategije za implementaciju

¹⁴ GFS – Statistika državnih finansija; EDP – Procedura prekomjernog deficita, definicije u skladu sa primjenom evropske ESA 2010 metodologije u oblasti javnih finansija.

ESA2010 metodologije u statistici javnih finansija i, kao sastavni dio strategije, pripremiti i Akcioni plan.

Aktivnosti usvajanja izmjena i dopuna sistemskog zakona i potpisivanje trilateralnog sporazuma, bile su ključne za dalje napredovanje i planirano zatvaranje mjerila u pregovaračkim poglavljima 17 i 18.

Kada je u pitanju **primjena numeričkih fiskalnih pravila** o ograničenosti deficita opšte države na nivou ispod 3% BDP-a, projekcije pokazuju da se deficit u srednjoročnom periodu kreće u granicama fiskalne održivosti. U 2026. godini deficit je projektovan na 279,1 mil. €, odnosno oko 3,3% BDP-a, dok se u 2027. godini očekuje njegovo smanjenje na 244,8 mil. € ili 2,7% BDP-a, što predstavlja približavanje propisanom nivou od 3% BDP-a. U 2028. godini deficit se stabilizuje na 262,2 mil. € ili 2,8% BDP-a, uz zadržavanje u okvirima fiskalne discipline.

Kada je u pitanju kriterijum javnog duga do nivoa od 60% BDP-a, u narednom srednjoročnom periodu očekuje se stabilan nivo javnog duga, sa prosječnim učešćem od oko 62–63% BDP-a, što ukazuje na održivost javnih finansija i postepeno približavanje evropskim standardima fiskalne odgovornosti.

4.10. Održivost javnih finansija

Dobro upravljanje javnim finansijama ostaje jedan od osnovnih preduslova ukupne makroekonomske i fiskalne stabilnosti, imajući u vidu da Crna Gora i dalje ne raspolaže instrumentima monetarne politike. U tom kontekstu, transparentna poreska politika, predvidiv poslovni ambijent i racionalno upravljanje rashodima ostaju ključni ciljevi kada je u pitanju kvalitet javnih finansija.

Shodno fiskalnom okviru za period 2026–2028. godine, stabilizacija ekonomskih tokova postiže se kroz projektovano povećanje javnih prihoda, optimizaciju diskrecionih rashoda i snažan investicioni ciklus što doprinosi dugoročnoj održivosti javnih finansija. Poseban značaj ima ostvarivanje suficita tekuće budžetske potrošnje u svim godinama projekcije, čime se obezbjeđuje da se novo zaduživanje vrši isključivo za finansiranje kapitalnih projekata i otplatu postojećih dugova.

Dinamične stope ekonomskog rasta doprinose rastu javnih prihoda, ali u uslovima snažnog rasta mandatornih rashoda, fiskalna disciplina ostaje ključna za balansiranje javnih finansija. U tom cilju, novom fiskalnom strategijom Vlade definisane su mjere poreske politike, politike rashoda i strukturne reforme koje treba da doprinesu ubrzanju ekonomskog rasta i jačanju otpornosti crnogorske ekonomije.

Stabilnost i dugoročna održivost javnih finansija u najvećoj mjeri determinišu poreska politika i politika upravljanja javnom potrošnjom.

Glavne karakteristike fiskalne politike u srednjem roku biće:

- nastavak smanjenja poreskog opterećenja na rad;
- sprovođenje programa za smanjenje „sive ekonomije“ i jačanje fer tržišne utakmice;
- reforma poreske i carinske administracije;
- efikasnija strategija smanjenja poreskog duga;
- usklađivanje akcizne politike sa EU direktivama u cilju oporezivanja proizvoda štetnih po zdravlje;
- uvođenje treće stope poreza na dodatu vrijednosti radi ujednačavanja PDV-a u turističkoj djelatnosti.

Shodno fiskalnom okviru, izvorni prihodi budžeta u periodu 2026–2028. godine prate pozitivan trend, krećući se od 3.084,4 mil. € u 2026. do 3.281,8 mil. € u 2028. godini, što predstavlja stabilan nivo od oko 35–36% BDP-a. Stabilnost prihoda obezbjeđuje se kroz implementaciju novih mjera poreske politike i unapređenje poslovnog ambijenta.

Na drugoj strani, budžetski rashodi centralnog nivoa kreću se uzlaznom putanjom, od 3.362,8 mil. € u 2026. do 3.543,5 mil. € u 2028. godini. Nominalni rast rashoda u narednom trogodišnjem periodu prevashodno je uslovljen:

- rastom izdvajanja za kapitalne projekte (autoput, željeznica, zdravstvo, obrazovanje);
- rastom transfera za socijalnu zaštitu (usklađivanje penzija i socijalnih davanja sa rastom zarada i inflacije);
- povećanjem izdvajanja za zdravstveni sistem i obrazovanje.

Strategija politike u oblasti javne potrošnje u periodu 2026–2028. godine baziraće se na racionalizaciji tekuće potrošnje, pod uticajem rasta mandatornih rashoda. Fokus će biti na preraspodjeli unutar potrošnje u cilju finansiranja rashoda koji pozitivno utiču na ekonomski rast i razvoj. Poseban značaj ima reforma penzionog i zdravstvenog sistema, optimizacija javne uprave, reforma sistema zarada u javnom sektoru i reforma državnih preduzeća, čime se smanjuju fiskalni rizici i povećava fiskalni potencijal.

U periodu 2026–2028. nastavlja se sprovođenje Programa za suzbijanje neformalne ekonomije, sa fokusom na sektore turizma, trgovine, saobraćaja, građevinarstva i poljoprivrede. Cilj je smanjenje neformalne ekonomije kroz efikasniju kontrolu i podsticajne mjere, promovisanje prednosti formalnog poslovanja i registraciju neregistrovanih aktivnosti.

U svim godinama projekcije ostvaruje se suficit tekuće budžetske potrošnje (od 2,5% BDP-a u 2026. do 3% BDP-a u 2028.), dok se budžetski deficit zadržava na prosječnom nivou od 2,9% BDP-a, generisan isključivo pod uticajem finansiranja kapitalnih projekata. Nivo neto javnog duga ostaje stabilan, na prosječnom nivou od oko 59% BDP-a, uz jasno definisano „zlatno pravilo“ da se novo zaduživanje vrši isključivo za kapitalne projekte i otplatu postojećih dugova.

5. REFORMSKA AGENDA CRNE GORE I UVEZANOST SA MAKROEKONOMSKIM OKVIROM

5.1. Uvod

Reformska agenda Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast u okviru Plana rasta EU za Zapadni Balkan je ključni dokument koji ima za cilj ubrzanje ekonomske konvergencije Crne Gore prema prosjeku Evropske unije i sprovođenje neophodnih reformi kako bi se ubrzala integracija u EU. Evropska komisija (EK) je usvojila regulativu koja se odnosi na Plan rasta za Zapadni Balkan, sa projekcijom da će reforme i finansijska podrška EU imati pozitivan efekat na ekonomski rast država kandidata. Plan predviđa kombinaciju bespovratnih sredstava i povoljnih kredita u ukupnom iznosu od 6 milijardi € za period 2024-2027, pri čemu je za Crnu Goru alocirano 383,5 miliona €, od čega oko 110 miliona € čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona € povoljni krediti.

Od ukupnog iznosa podrške, planirano je da 178,5 miliona € bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona € biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira.

Sredstva koja će biti dostupna Crnoj Gori uslovljena su uspješnom implementacijom reformskih mjera definisanih u Reformskoj agendi, zbog čega je ovaj dokument važan za ekonomski i politički razvoj Crne Gore, kao i za ubrzanje evropskih integracija. Nakon pripreme punog formata dokumenta usaglašena je finalna verzija Reformske agende, koju je Vlada usvojila 26. septembra 2024. godine.

Finalni dokument sadrži 32 indikativne prioritetne reformske mjere u okviru četiri oblasti politika, 14 podoblasti politika (sektora) i 130 koraka definisanih kao neophodni za ispunjavanje reformi. Definisani koraci ujedno sadrže i pokazatelje uspjeha (indikatore), koji će biti osnov za praćenje napretka u sprovođenju reformskih mjera i procjenu EU o ispunjenosti uslova za dodjelu sredstava.

5.2 Ciljevi Reformske agende

Imajući u vidu trenutnu situaciju i izazove u kontekstu ekonomskog razvoja, povezanih sa potrebom da se ubrzaju ključne reforme u procesu pristupanja Evropskoj uniji, opšti cilj Reformske agende Crne Gore je da se iskoriste podsticaji Evropske unije dostupni kroz Instrument za reformu i rast za Zapadni Balkan, radi sprovođenja ključnih reformskih mjera za ubrzanje konvergencije ka razvojnem prosjeku EU. Kako bi ostvarila ovaj ambiciozni cilj, Vlada je prepoznala i odredila reformske mjere koje se odnose na 4 ključne oblasti politika i to: **poslovnog okruženja i razvoja privatnog sektora, digitalne i energetske/zelene tranzicije, razvoja ljudskog kapitala i temeljnih prava/vladavine prava**. Uz to, snažna prioritizacija reformi neophodnih za ubrzanje procesa pristupanja Evropskoj uniji, reformi u temeljnim pravima, uključujući vladavinu prava i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, predstavljaju međusektorske reforme i od ključne su važnosti za sprovođenje Reformske agende.

Imajući u vidu ključne izazove sa kojima se crnogorska ekonomija suočava, sve mjere predložene Reformskom agendom su usklađene sa sljedećim ciljevima:

- ubrzanje tranzicije korisnika prema održivim i inkluzivnim ekonomijama koje su sposobne da izdrže konkurentne pritiske jedinstvenog tržišta Unije, te prema stabilnom investicionom ambijentu;
- podsticanje regionalnih ekonomskih integracija, posebno na osnovu napretka u uspostavljanju zajedničkog regionalnog tržišta;
- podsticanje ekonomskih integracija korisnika s jedinstvenim tržištem Unije;
- podrška regionalnoj ekonomskoj integraciji i većoj integraciji s jedinstvenim tržištem EU - a boljom povezanošću regije u skladu s transevropskim mrežama;
- ubrzanje zelene tranzicije u skladu sa Zelenom agendom za Zapadni Balkan iz 2020. u svim privrednim sektorima, posebno sektoru energetike, uključujući tranziciju prema dekarbonizovanoj, klimatski neutralnoj i cirkularnoj ekonomiji otpornoj na klimatske promjene;
- ubrzanje digitalne transformacije kao pokretača održivog razvoja i inkluzivnog rasta;
- podsticanje inovacija, posebno za MSP-ove, i podrška zelenoj i digitalnoj tranziciji;
- podsticanje kvalitetnog obrazovanja, osposobljavanja, prekvalifikacije i usavršavanja te politika zapošljavanja;
- dalje jačanje osnova na kojima počiva proces proširenja, uključujući vladavinu prava, demokratiju, poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, među ostalim promovisanjem nezavisnosti pravosuđa, ojačane sigurnosti i borbe protiv prevara, korupcije, organizovanog kriminala, finansiranja terorizma, pranja novca, utaje poreza i poreskih prevara; usklađenost s međunarodnim pravom; jačanje slobode medija i akademske slobode te podsticajnog okruženja za civilno društvo; podsticanje socijalnog dijaloga; promocija rodne ravnopravnosti, nediskriminacije i tolerancije kako bi se zagarantovalo i ojačalo poštovanje prava pripadnika manjina;
- jačanje djelotvornosti javne uprave i podsticanje transparentnosti, strukturnih reformi i dobrog upravljanja na svim nivoima, između ostalog i u oblastima upravljanja javnim finansijama, javne nabavke i kontrole državne pomoći; podrška inicijativama i tijelima uključenima u podsticanje i osiguravanje poštovanja međunarodne pravde među korisnicima sa Zapadnog Balkana.

Reforme u **oblasti poslovnog okruženja i razvoja privatnog sektora** biće posvećene unaprjeđenju poslovnog okruženja (uključujući reforme vezane za upravljanje preduzećima u vlasništvu države), omogućavanju lakšeg pristupa finansijskim sredstvima za kompanije, kao i sprovođenju nekoliko mjera vezanih za unaprjeđenje regulatornog okruženja i jačanje poslovne konkurentnosti. Razvoj privatnog sektora zahtijeva odgovarajući finansijski okvir koji ima za cilj da obezbijedi sektoru malih i srednjih preduzeća povoljan pristup finansijskim sredstvima, čineći pristupačnim dostupne modele finansiranja i stvarajući nove modele koji su osmišljeni tako da odgovaraju potrebama

malih i srednjih preduzeća. Takođe, dalje unapređenje regulatornog poslovnog okruženja i smanjenje tereta administracije kod kompanija ostaje važan cilj vladine politike.

Opšti prioritet u **oblasti digitalne i energetske/zelene tranzicije** je u skladu sa Evropskim zelenim dogovorom i energetsom politikom Evropske unije, što utiče na dalji razvoj energetskog sektora kroz zelenu energetska tranziciju i dekarbonizaciju, povećano korišćenje energije dobijene iz obnovljivih izvora, unaprjeđenje energetske efikasnosti i sprovođenje mehanizma za određivanje cijene za emisiju ugljenika, kao i unaprjeđenje infrastrukturnih kapaciteta radi povezivanja sa susjednim energetske sistemima. Stoga, cilj reforme je da se nastavi sa sprovođenjem mjera iz Trećeg energetskog paketa Evropske unije i Paketa za čistu energiju u sektorima električne energije i gasa, kao i da se napravi 7 funkcionalnih energetske tržišta koja će moći da se integrišu u jedinstveno energetske tržište Evropske unije.

Kako bi postala dio jedinstvenog tržišta znanja i vještina Evropske unije, razvijen je niz ključnih reformskih mjera kao **podsticaj razvoju ljudskog kapitala**, uglavnom kroz unaprjeđenje mogućnosti za zapošljavanje, podršku za aktivaciju, reformu socijalnih usluga zajedno sa obrazovanjem i razvojem vještina i unaprjeđenjem inovacionog okruženja. Istraživanje i inovacije idu ruku pod ruku sa predloženim reformama i, pod okriljem ključne strateške orijentacije Pametne specijalizacije, Crna Gora ima za cilj da unaprijedi istraživanje i inovacije među svim relevantnim stranama na svim nivoima, uz poseban fokus na pružanje podrške dvijema paralelnim tranzicijama. Sprovođenjem Strategije za digitalizaciju obrazovnog sistema 2022-2027, glavni akcenat je stavljen na uvođenju digitalnih tehnologija u nastavi, ali i digitalizaciju svih procesa u obrazovnom sistemu razvojem elektronskih usluga za učenike, nastavnike i roditelje i jačanjem digitalnih vještina i kompetencija.

Najzad, imajući u vidu da je potrebno ubrzati, ne samo ekonomsku kovergenciju već i proces pristupanja Evropskoj uniji, važno je obuhvatiti i ciljeve u oblasti **temeljnih prava**.

Kada je riječ o **vladavini prava**, sa usvajanjem završnih mjerila za poglavlja 23 i 24, Crna Gora je dobila podršku svih zemalja EU, ali i poruku da završna faza pregovora zahtijeva stalni fokus i isti nivo posvećenosti reformama, naročito u oblastima sudstva, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, slobode izražavanja i medija. Jedan od ključnih strateških ciljeva u ovoj oblasti biće unaprjeđenje pristupa pravosuđu, transparentnost i povjerenje u sudstvo, a time i omogućavanje pravne sigurnosti, reda i poretka kao horizontalnog preduslova za ekonomsku aktivnost i sprovođenje svih mjera definisanih Reformske agendom.

5.2.1. Sprovođenje Reformske agende tokom 2025. godine

Shodno odredbama Regulative EU 2024/1449 o uspostavljanju Instrumenta EU za reforme i rast, Crna Gora je tokom prve polovine 2025. godine ratifikovala Sporazum o pristupanju instrumentu i potpisala Sporazum o kreditu, čime su ispunjeni preduslovi za uplatu 7% ukupnih sredstava u vidu predfinansiranja. Stoga, iznos predfinansiranja od 26.84 miliona eura je odobren 15. maja

2025. godine. Od ovog iznosa, 14.355.398 eura je dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (od čega iznos od 7.704.063 u vidu donacije i 6.651.334 u vidu kredita). Preostala sredstva u iznosu od 12.489.196 su uplaćena Crnoj Gori u vidu kredita.

Dodatno, Evropskoj komisiji su dostavljena dva polugodišnja izvještaja o sprovođenju Reformske agende Crne Gore za instrument EU za reforme i rast 2024-2027 (15. marta i 15. jula 2025. godine) sa pripadajućim zahtjevima za plaćanje. Nakon ocjene prvog polugodišnjeg izvještaja i sprovedenih reformi, 7 od ukupno 14 reformskih koraka je ocijenjeno kao u cjelosti implementirano. Za uspješno ocijenjene korake, ukupno izdvajanje u vidu prve redovne tranše je iznosilo oko 10,17 miliona eura, nakon što je proporcionalno oduzet iznos dijela predfinansiranja, za koji država ima obavezu pravdanja uz svaku varijabilnu tranšu. Imajući to u vidu, iznos koji je uplaćen krajem avgusta 2025. godine Crnoj Gori je iznosio oko 4.73 miliona eura, dok će se preostala sredstva od oko 5.44 miliona eura opredijeliti za infrastrukturne projekte koje je Crna Gora kandidovala u okviru Zapadnobalkanskog investicionog okvira.

Nakon ocjene drugog polugodišnjeg izvještaja i sprovedenih reformi, 5 od ukupno 18 prispjelih reformskih koraka (od kojih je 7 prenijetih iz prvog izveštajnog perioda) je ocijenjeno kao u cjelosti implementirano, pa je ukupno izdvajanje za drugu redovnu tranšu iznosilo oko 8 miliona eura, nakon što je proporcionalno oduzet iznos dijela predfinansiranja. Iznos kredita koji je uplaćen krajem oktobra 2025. godine Crnoj Gori je iznosio oko 3.76 miliona eura, dok su preostala sredstva od oko 4.3 miliona eura opredijeljena za infrastrukturne projekte koje je Crna Gora kandidovala u okviru Zapadnobalkanskog investicionog okvira.

Treći polugodišnji izvještaj će biti dostavljen Evropskoj komisiji do sredine januara 2026. godine, a obuhvatiće 45 reformskih koraka – 32 koji dopijevaju krajem 2025. godine i 13 koraka prenesenih iz prethodna dva izvještajna perioda.

Kada su u pitanju infrastrukturni projekti čije je finansiranje predviđeno posredstvom Zapadnobalkanskog investicionog okvira, u okviru prva dva poziva za dostavljanje projekata, a imajući u vidu raspoložive alokacije iz već isplaćenih tranši podrške, pozitivno su ocijenjeni sljedeći projekti:

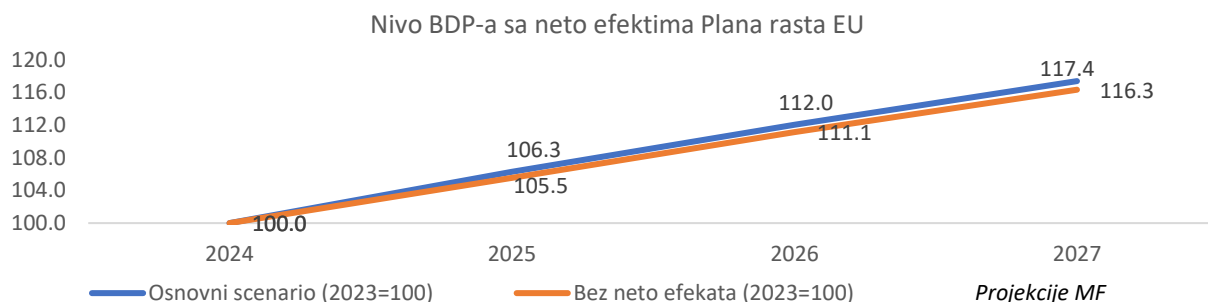
1. *Izgradnja 110 kV dalekovoda Herceg Novi – Vilusi, rekonstrukcija 110/35 kV TS Vilusi i proširenje 110/35 kV TS Herceg Novi, Crna Gora.* Ukupna vrijednost projekta iznosi **18,3 miliona €**, dok su kroz investicioni grant tražena bespovratna sredstva u iznosu od **3,22 miliona €**. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD);
2. *Uvođenje SCADA u distributivni sistem operatora u Crnoj Gori.* Ukupna vrijednost projekta iznosi **26,46 miliona €**, dok su kroz investicioni grant tražena bespovratna sredstva u iznosu od **5,16 miliona €**. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD);

3. *Izgradnja TS 400/110 kV Brezna – II faza, Crna Gora.* Ukupna vrijednost projekta iznosi **35,57 miliona €**, dok su kroz investicioni grant tražena bespovratna sredstva u iznosu od **6,46 miliona €**. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj. (EBRD);
4. *Predškolska infrastruktura u Crnoj Gori - 2: Bar, Berane, Podgorica, Ulcinj.* Ukupna vrijednost projekta iznosi **27,6 miliona €**, dok su kroz investicioni grant tražena bespovratna sredstva u iznosu od **5,7 miliona €**. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB);
5. *Program unapređenja crnogorskog obrazovanja.* Ukupna vrijednost projekta iznosi **29,50 miliona €**, dok su kroz investicioni grant tražena bespovratna sredstva u iznosu od **7,1 miliona €**. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska investiciona banka. (EIB).

5.3. Procjena uticaja Plana rasta EU na makroekonomska i fiskalna kretanja

Budući da Plan rasta za Crnu Goru donosi konkretne ekonomske i finansijske benefite, koji se odnose na dostupne finansijske instrumente za finansiranje projekata i reformi koji doprinose jačanju ekonomskog rasta i poboljšanju poslovnog ambijenta, izvršena je procjena sprovođenja Plana rasta na makroekonomski i fiskalni okvir u srednjem roku.

Simulacija projekata izvršena je putem razvijenih alata i modela u Ministarstvu finansija, sa pretpostavkom visokog stepena apsorpcije raspoloživih finansijskih sredstava i spremnosti projekata i reformi. Očekivani neto efekat projekata predviđenih Plana rasta na realni BDP Crne Gore iznosi oko 0,9%, odnosno nivo domaćeg BDP-a krajem 2027. godine bio bi za 0,9% niži da nije došlo do realizacije ovih investicija. Dodatni pozitivni efekti uključuju rast privatne potrošnje za oko 0,7%, povećanje izvoznog sektora, naročito usluga, za oko 0,8% te povećanje uvoza zbog slabe proizvodne baze za oko 1%. Projekti će takođe imati pozitivan uticaj na tržište rada, s

očekivanim rastom zaposlenosti od oko 0,4% do 2027. godine.

Grafički prikaz kretanja bruto domaćeg proizvoda u odnosu na početnu godinu (2023=100), sa i bez efekata investicija koje se finansiraju iz Plana rasta, dat je na grafiku 17.

Grafik 16 Efekti Plana rasta na BDP Crne Gore

Efekti i procjene modela daju aproksimativne simulacije, budući da je teško procijeniti efekte pojedinih reformi u kompleksnom makroekonomskom okviru, koje se ne mogu kvantifikovati ili

koje se ne klasifikuju kao javna investicija. Takođe je moguće da multiplikativni efekti regulatornih mjera, ulaganja u obrazovanje i digitalizaciju, dovedu do jačanja produktivnosti i većih efekata po ekonomiju, što modelom nije moguće precizno procijeniti.

Prilikom određivanja efekta uticaja Reformske agende na fiskalna kretanja u zemlji, odnosno na prihode budžeta, korišćen je model za projekcije prihoda budžeta u srednjem roku. Procjene su rađene na bazi dostupnih informacija, a imajući u vidu konzervativni princip procjene efekata i planiranja prihoda budžeta, a uzimajući u obzir procjenu uticaja Reformske agende na makroekonomske pokazatelje.

Tabela 5.3: Procjena fiskalnog uticaja Plana rasta EU

Prihodi budžeta (mil. €)	2025	2026	2027
Porez na dobit pravnih lica	243.7	254.7	261.0
Uticaj reformske agende	4.0	7.5	7.5
Porez na dohodak fizičkih lica	121.9	129.2	136.4
Uticaj reformske agende	1.0	3.5	2.5
Doprinosi	456.0	480.2	505.7
Uticaj reformske agende	3.0	5.5	3.5
Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	70.4	72.1	72.2
Uticaj reformske agende	2.50	2.50	2.50
Porez na dodatu vrijednost	1474.3	1527.2	1582.4
Uticaj Reformske agende	5.0	19.0	15.0

Izvor: Procjene Ministarstva finansija

Imajući u vidu karakter reformi, kao i značajan broj planiranih infrastrukturnih projekata, u obzir su uzete kategorije prihoda budžeta koje će ostvariti rast shodno rastu zaposlenosti i zarada, započinjanju novog investicionog ciklusa i shodno tome, očekivanom značajnom privrednom rastu. U skladu sa navedenim i uslijed očekivanog rasta uvoza zbog realizacije infrastrukturnih projekata, očekuje se rast PDV-a, posebno rast PDV-a pri uvozu, kao i poreza na međunarodnu trgovinu i transakcije. Sveukupno, očekivani fiskalni efekat Plana rasta na prihode budžeta je na nivou od oko 85 miliona € u periodu 2025-2027. godine ili oko 0,9% prihoda, pri čemu su efekti najveći u godinama kada se, shodno makroekonomskom scenariju, očekuje intenziviranje infrastrukturnih projekata i povlačenje sredstava po ovom osnovu.

Implementirane mjere iz Reformske agende, posebno one koje unaprjeđuju poslovno okruženje, doprinose jačanju ekonomske aktivnosti i indirektno rastu budžetskih prihoda. Eliminisanjem biznis barijera dodatno se ojačava povoljniji ambijent za investitore, što dugoročno rezultira većim prilivom prihoda budžeta, iako je taj uticaj teško precizno procijeniti. Digitalizacija administrativnih procesa povećava efikasnost i transparentnost, čime se posredno podstiče ekonomska dinamika i rast poreskih prihoda. Reformske mjere usmjerene na modernizaciju poslovnog ambijenta stvaraju preduslove za razvoj privatnog sektora, ali njihov pojedinačni

fiskalni efekat nije jednostavno kvantifikovati. Nedvosmisleno, olakšavanje procedura i smanjenje regulatornih prepreka utiče na poboljšanje poslovne klime, što se reflektuje i na stabilniji rast prihoda budžeta.

Iako efekti inovativnih digitalnih rješenja i administrativnih reformi nisu direktno mjerljivi kao kod investicionih projekata, njihov doprinos je evidentan. Modernizacija javnih usluga i veća dostupnost e-servisa stvaraju efikasniji ekonomski sistem koji posredno jača budžetske prihode.

6. INSTITUCIONALNA PITANJA I UČEŠĆE ZAINTERESOVANIH STRANA

Proces pripreme PER-a za period 2026-2028. otpočeo je u oktobru 2025. godine kada je Vlada usvojila informaciju o pripremi ovog programa. Nacionalna koordinacija PER-om organizovana je iz Ministarstva finansija. Pored Ministarstva finansija, u pripremi poglavlja 3 značajno učestvuje Centralna banka Crne Gore.

Proces izrade PER-a, shodno smjernicama Evropske komisije, mora da bude zajednički između Vlade i ostalih zainteresovanih strana. U tom cilju, javna rasprava je sprovedena u periodu od 02. do 22. decembra 2025. godine. Nacrt programa je bio na raspolaganju predstavnicima medija i široj javnosti na internet stranici Vlade: <https://www.gov.me/clanak/javna-rasprava-o-nacrtu-programa-ekonomskih-reformi-crne-gore-2026-2028-rasprava-ce-trajati-do-22-decembra-2025-godine>.

Okrugli sto u okviru javne rasprave Nacrta programa ekonomskih reformi održan je 16. decembra 2025. godine, na kojem su prisustvovali predstavnici Unije poslodavaca Crne Gore, Unije slobodnih sindikata, Američke privredne komore, Glavnog grada Podgorice, opštine Bijelo Polje, međunarodnih organizacija i druga zainteresovana javnost.

Pisani predlozi za unapređenje teksta nacrta PER-a dostavljeni od zainteresovanih stejkholdera su prikazani u prilogu 2 ovog dokumenta. Takođe, dokument je bio predmet razmatranja na Skupštinskom odboru za ekonomiju, finansije i budžet. Nakon dobijanja svih predloga i sugestija tokom konsultativnog procesa, i na osnovu istog, unapređenja teksta PER-a 2026-2028, dokument je finalizovan i predat u proceduru razmatranja i usvajanja na sjednici Vlade Crne Gore.

PRILOG 1: TABELE SADRŽANE U PROGRAMIMA EKONOMSKIH REFORMI I NJIHOVO AŽURIRANJE

BDP (u mil. €)	Centralni nivo države	8124.7		8564.6		8973.5		9389.5	
Ekonomska klasifikacija KOD	Naziv	2025 Rebalans		2026		2027		2028	
		mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP
	Izvorni prihodi	2886.1	35.5	3084.4	36.0	3188.6	35.5	3281.8	35.0
711	Porezi	2183.6	26.9	2356.7	27.5	2443.0	27.2	2527.5	26.9
7111	Porez na dohodak fizičkih lica	108.3	1.3	121.9	1.4	129.2	1.4	136.4	1.5
7112	Porez na dobit pravnih lica	219.9	2.7	243.7	2.8	254.7	2.8	261.0	2.8
7113	Porez na promet nepokretnosti	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7114	Porez na dodatu vrijednost	1372.6	16.9	1474.3	17.2	1527.2	17.0	1582.4	16.9
7115	Akcize	403.5	5.0	429.3	5.0	441.9	4.9	456.9	4.9
7116	Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	64.0	0.8	70.4	0.8	72.1	0.8	72.2	0.8
7118	Ostali državni prihodi	15.3	0.2	17.1	0.2	17.9	0.2	18.6	0.2
712	Doprinosi	449.1	5.5	456.0	5.3	480.2	5.4	505.7	5.4
7121	Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	397.3	4.9	399.7	4.7	419.1	4.7	446.5	4.8
7122	Doprinosi za zdravstveno osiguranje	6.0	0.1	5.0	0.1	7.0	0.1	2.0	0.0
7123	Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	26.0	0.3	29.8	0.3	31.3	0.3	33.9	0.4
7124	Ostali doprinosi	19.7	0.2	21.4	0.3	22.7	0.3	23.3	0.2
713	Takse	17.8	0.2	20.0	0.2	20.9	0.2	21.9	0.2
7131	Administrativne takse	10.8	0.1	11.6	0.1	12.2	0.1	12.8	0.1
7132	Sudske takse	1.5	0.0	1.9	0.0	2.0	0.0	2.1	0.0
7133	Boravišne takse	2.5	0.0	3.0	0.0	3.1	0.0	3.3	0.0
7136	Ostale takse	2.9	0.0	3.4	0.0	3.5	0.0	3.7	0.0
714	Naknade	74.2	0.9	81.9	1.0	74.5	0.8	76.0	0.8
7141	Naknade za korišćenje dobara od opšteg interesa	2.2	0.0	2.3	0.0	2.5	0.0	2.6	0.0
7142	Naknade za korišćenje prirodnih dobara	4.9	0.1	5.1	0.1	5.3	0.1	5.6	0.1
7143	Ekološke naknade	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7144	Naknade za priređivanje igara na sreću	40.0	0.5	39.3	0.5	42.8	0.5	43.3	0.5
7148	Naknada za puteve	3.6	0.0	4.1	0.0	4.3	0.0	4.5	0.0
7149	Ostale naknade	23.5	0.3	30.9	0.4	19.5	0.2	20.0	0.2
715	Ostali prihodi	52.3	0.6	64.8	0.8	70.0	0.8	60.7	0.6
7151	Prihodi od kapitala	24.5	0.3	25.5	0.3	29.5	0.3	25.5	0.3
7152	Novčane kazne i oduzete imovinske koristi	18.0	0.2	25.0	0.3	25.5	0.3	26.0	0.3
7153	Prihodi koje organi ostvaruju vršenjem svoje djelatnosti	2.3	0.0	2.3	0.0	2.3	0.0	2.4	0.0
7155	Ostali prihodi	7.4	0.1	12.0	0.1	12.7	0.1	6.8	0.1
74	Donacije i transferi	109.2	1.3	105.2	1.2	100.0	1.1	90.0	1.0
	Ukupni izdaci	3164.2	38.9	3362.8	39.3	3432.9	38.3	3543.5	37.7
41	Tekući izdaci	1252.8	15.4	1310.4	15.3	1321.6	14.7	1362.1	14.5
411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	717.4	8.8	726.1	8.5	737.5	8.2	749.0	8.0
412	Ostala lična primanja	24.5	0.3	24.6	0.3	25.2	0.3	25.7	0.3
413	Rashodi za materijal	50.0	0.6	46.4	0.5	46.3	0.5	47.1	0.5
414	Rashodi za usluge	101.3	1.2	103.4	1.2	90.2	1.0	88.6	0.9
415	Tekuće održavanje	38.6	0.5	61.0	0.7	58.9	0.7	59.0	0.6
416	Kamate	159.5	2.0	174.8	2.0	193.7	2.2	221.1	2.4
417	Renta	13.3	0.2	14.3	0.2	13.2	0.1	13.4	0.1
418	Subvencije	69.0	0.8	74.6	0.9	71.2	0.8	71.6	0.8
419	Ostali izdaci	79.3	1.0	85.3	1.0	85.4	1.0	86.7	0.9
42	Transferi za socijalnu zaštitu	1068.0	13.1	1155.7	13.5	1201.9	13.4	1248.2	13.3
421	Prava iz oblasti socijalne zaštite	221.5	2.7	249.2	2.9	255.0	2.8	260.8	2.8
422	Sredstva za tehnološke viškove	27.0	0.3	27.0	0.3	27.1	0.3	27.1	0.3
423	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja	777.2	9.6	837.2	9.8	877.1	9.8	917.1	9.8
424	Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite	25.6	0.3	25.6	0.3	26.0	0.3	26.5	0.3
425	Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja	16.7	0.2	16.7	0.2	16.7	0.2	16.7	0.2
	Transferi institucijama pojedincima nevladinom i javnom sektoru	446.5	5.5	500.3	5.8	490.9	5.5	499.4	5.3
44	Kapitalni izdaci	326.2	4.0	351.2	4.1	377.0	4.2	397.2	4.2
462	Otplata garancija	4.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
463	Otplata obaveza iz prethodnog perioda	23.6	0.3	5.2	0.1	6.5	0.1	6.5	0.1
47	Rezerve	43.1	0.5	39.9	0.5	35.0	0.4	30.0	0.3
	Gotovinski suficit/deficit	-278.1	-3.4	-278.3	-3.2	-244.3	-2.7	-261.7	-2.8
	Primarni suficit/deficit	-118.6	-1.5	-103.5	-1.2	-50.7	-0.6	-40.6	-0.4
	Gotovinski suficit/deficit tekuće potrošnje	48.0	0.6	72.9	0.9	132.7	1.5	135.5	1.4
	Otplata duga	820.9	10.1	383.6	4.5	1165.4	13.0	338.3	3.6
4611	Otplata hartija od vrijednosti i kredita rezidentima	56.8	0.7	97.8	1.1	143.3	1.6	23.3	0.2
4612	Otplata hartija od vrijednosti i kredita nerezidentima	764.1	9.4	285.8	3.3	1022.1	11.4	315.0	3.4
4418	Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	34.2	0.4	34.2	0.4	17.6	0.2	4.8	0.1
45	Pozajmice i krediti	7.5	0.1	8.0	0.1	7.5	0.1	7.5	0.1
	Nedostajuća sredstva	-1140.8	-14.0	-704.1	-8.2	-1434.7	-16.0	-612.3	-6.5
	Finansiranje	1140.8	14.0	704.1	8.2	1434.7	16.0	612.3	6.5
751	Pozajmice i krediti	885.0	10.9	488.3	5.7	719.0	8.0	496.5	5.3
7511	Pozajmice i krediti iz domaćih izvora	100.0	1.2	100.0	1.2	100.0	1.1	100.0	1.1
7512	Pozajmice i krediti iz inostranih izvora	785.0	9.7	388.3	4.5	619.0	6.9	396.5	4.2
72	Primici od prodaje imovine	6.0	0.1	6.0	0.1	6.0	0.1	6.0	0.1
73	Primici od otplate kredita	9.7	0.1	9.7	0.1	9.7	0.1	9.7	0.1
	Povećanje/smanjenje depozita	240.0	3.0	200.0	2.3	700.0	7.8	100.0	1.1

Lokalni nivo države	8124.7		8564.6		8973.5		9389.5	
Naziv	2025		2026		2027		2028	
	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP
Izvorni prihodi	410.2	5.0	421.6	4.9	436.0	4.9	445.2	4.7
Porezi	239.9	3.0	246.1	2.9	254.0	2.8	259.6	2.8
Porez na dohodak fizičkih lica	89.7	1.1	92.3	1.1	94.2	1.0	95.1	1.0
Porez na nepokretnosti	99.9	1.2	100.8	1.2	102.8	1.1	105.9	1.1
Porez na promet nepokretnosti	27.5	0.3	29.8	0.3	31.2	0.3	33.5	0.4
Lokalni porezi i ostali prihodi od egalizacionog fonda	22.9	0.3	23.2	0.3	25.8	0.3	25.0	0.3
Takse	6.3	0.1	6.4	0.1	6.6	0.1	6.6	0.1
Naknade	86.7	1.1	89.3	1.0	93.0	1.0	94.7	1.0
Ostali prihodi	19.1	0.2	20.7	0.2	21.3	0.2	21.8	0.2
Donacije i transferi	58.2	0.7	59.1	0.7	61.2	0.7	62.7	0.7
Ukupni izdaci	411.1	5.1	422.4	4.9	436.6	4.9	445.7	4.7
Tekući izdaci	138.5	1.7	141.9	1.7	148.7	1.7	150.6	1.6
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	76.9	0.9	79.9	0.9	82.5	0.9	83.2	0.9
Ostala lična primanja	6.6	0.1	6.5	0.1	6.5	0.1	6.7	0.1
Rashodi za materijal	0.0							
Rashodi za usluge	23.4	0.3	23.3	0.3	26.6	0.3	27.1	0.3
Tekuće održavanje	7.7	0.1	8.7	0.1	8.9	0.1	9.1	0.1
Kamate	3.3	0.0	3.3	0.0	3.4	0.0	3.4	0.0
Renta	0.7	0.0	0.7	0.0	0.8	0.0	0.8	0.0
Subvencije	7.9	0.1	8.0	0.1	8.2	0.1	8.4	0.1
Ostali izdaci	12.1	0.1	11.5	0.1	11.8	0.1	12.0	0.1
Transferi za socijalnu zaštitu	2.3	0.0	2.3	0.0	2.3	0.0	2.4	0.0
Transferi institucijama, pojedincima nevladinom i javnom sektoru	99.1	1.2	100.2	1.2	103.0	1.1	106.2	1.1
Kapitalni izdaci	132.9	1.6	138.9	1.6	141.3	1.6	144.9	1.5
Otplata garancija	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	35.4	0.4	36.0	0.4	37.0	0.4	37.0	0.0
Rezerve	3.1	0.0	3.1	0.0	4.3	0.0	4.6	0.0
Gotovinski suficit/deficit	-0.9	0.0	-0.8	0.0	-0.5	0.0	-0.5	0.0
Korigovani suficit/deficit	-0.9	0.0	-0.8	0.0	-0.5	0.0	-0.5	0.0
Primarni suficit/deficit	2.3	0.0	2.5	0.0	2.9	0.0	3.0	0.0
Gotovinski suficit/deficit tekuće potrošnje	132.0	1.6	138.1	1.6	140.7	1.6	144.4	1.5
Otplata duga	15.0	0.2	16.7	0.2	17.1	0.2	17.7	0.2
Otplata duga rezidentima	12.5	0.2	12.8	0.1	13.0	0.1	13.5	0.1
Otplata duga nerezidentima	2.5	0.0	3.8	0.0	4.1	0.0	4.2	0.0
Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Pozajmice i krediti	1.5	0.0	1.8	0.0	2.1	0.0	2.2	0.0
Nedostajuća sredstva	-17.5	-0.2	-19.3	-0.2	-19.8	-0.2	-20.4	-0.2
Finansiranje	17.5	0.2	19.3	0.2	19.8	0.2	20.4	0.2
Pozajmice i krediti	12.7	0.2	8.1	0.1	8.5	0.1	8.0	0.1
Pozajmice i krediti iz domaćih izvora	3.1	0.0	4.1	0.0	3.5	0.0	3.0	0.0
Pozajmice i krediti iz inostranih izvora	9.7	0.1	4.0	0.0	5.0	0.1	5.0	0.1
Primici od prodaje imovine	10.5	0.1	10.0	0.1	11.4	0.1	11.0	0.1
Primici od otplate kredita	0.3	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Transferi iz budžeta CG	10.0	0.1	10.1	0.1	10.5	0.1	10.5	0.1
Povećanje/smanjenje depozita	-16.0	-0.2	-8.9	-0.1	-10.6	-0.1	-9.0	-0.1

Opšti nivo države	8124.7		8564.6		8973.5		9389.5	
	2025		2026		2027		2028	
Naziv	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP	mil.€	% BDP
Izvorni prihodi	3296.3	40.6	3506.1	40.9	3624.6	40.4	3727.0	39.7
Porezi	2423.5	29.8	2602.8	30.4	2697.0	30.1	2787.1	29.7
Porez na dohodak fizičkih lica	198.0	2.4	214.2	2.5	223.4	2.5	231.5	2.5
Porez na dobit pravnih lica	219.9	2.7	243.7	2.8	254.7	2.8	261.0	2.8
Porez na nepokretnosti	99.9	1.2	100.8	1.2	102.8	1.1	105.9	1.1
Porez na promet nepokretnosti	27.5	0.3	29.8	0.3	31.2	0.3	33.5	0.4
Porez na dodatu vrijednost	1372.6	16.9	1474.3	17.2	1527.2	17.0	1582.4	16.9
Akcize	403.5	5.0	429.3	5.0	441.9	4.9	456.9	4.9
Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	64.0	0.8	70.4	0.8	72.1	0.8	72.2	0.8
Lokalni porezi i ostali prihodi od egalizacionog fonda	22.9	0.3	23.2	0.3	25.8	0.3	25.0	0.3
Ostali državni prihodi	15.3	0.2	17.1	0.2	17.9	0.2	18.6	0.2
Doprinosi	449.1	5.5	456.0	5.3	480.2	5.4	505.7	5.4
Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	397.3	4.9	399.7	4.7	419.1	4.7	446.5	4.8
Doprinosi za zdravstveno osiguranje	6.0	0.1	5.0	0.1	7.0	0.1	2.0	0.0
Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	26.0	0.3	29.8	0.3	31.3	0.3	33.9	0.4
Ostali doprinosi	19.7	0.2	21.4	0.3	22.7	0.3	23.3	0.2
Takse	24.1	0.3	26.4	0.3	27.5	0.3	28.4	0.3
Naknade	160.9	2.0	171.1	2.0	167.5	1.9	170.7	1.8
Ostali prihodi	71.3	0.9	85.5	1.0	91.3	1.0	82.4	0.9
Donacije i transferi	167.4	2.1	164.3	1.9	161.2	1.8	152.7	1.6
Ukupni izdaci	3575.4	44.0	3785.2	44.2	3869.4	43.1	3989.2	42.5
Tekući izdaci	1391.3	17.1	1452.3	17.0	1470.3	16.4	1512.8	16.1
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	794.3	9.8	806.0	9.4	820.0	9.1	832.1	8.9
Ostala lična primanja	31.0	0.4	31.1	0.4	31.7	0.4	32.4	0.3
Rashodi za materijal	50.0	0.6	46.4	0.5	46.3	0.5	47.1	0.5
Rashodi za usluge	124.7	1.5	126.7	1.5	116.8	1.3	115.7	1.2
Tekuće održavanje	46.2	0.6	69.6	0.8	67.8	0.8	68.1	0.7
Kamate	162.8	2.0	178.1	2.1	197.0	2.2	224.6	2.4
Renta	14.0	0.2	15.0	0.2	14.0	0.2	14.2	0.2
Subvencije	76.9	0.9	82.5	1.0	79.4	0.9	80.0	0.9
Ostali izdaci	91.3	1.1	96.8	1.1	97.2	1.1	98.7	1.1
Transferi za socijalnu zaštitu	1070.3	13.2	1158.0	13.5	1204.2	13.4	1250.6	13.3
Transferi institucijama pojedincima nevladinom i javnom sektoru	545.5	6.7	600.6	7.0	593.9	6.6	605.6	6.4
Kapitalni izdaci	459.0	5.7	490.1	5.7	518.2	5.8	542.1	5.8
Otplata garancija	4.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	58.9	0.7	41.2	0.5	43.5	0.5	43.5	0.5
Rezerve	46.2	0.6	43.0	0.5	39.3	0.4	34.6	0.4
Gotovinski suficit/deficit	-279.1	-3.4	-279.1	-3.3	-244.8	-2.7	-262.2	-2.8
Primarni suficit/deficit	-116.3	-1.4	-101.0	-1.2	-47.8	-0.5	-37.6	-0.4
Gotovinski suficit/deficit tekuće potrošnje	180.0	2.2	211.0	2.5	273.4	3.0	279.9	3.0
Otplata duga	835.9	10.3	400.3	4.7	1182.5	13.2	356.0	3.8
Otplata duga rezidentima	69.3	0.9	110.7	1.3	156.3	1.7	36.8	0.4
Otplata duga nerezidentima	766.6	9.4	289.6	3.4	1026.2	11.4	319.2	3.4
Izdaci za kupovinu hartija od vrijednosti	34.2	0.4	34.2	0.4	17.6	0.2	4.8	0.1
Pozajmice i krediti	9.0	0.1	9.8	0.1	9.6	0.1	9.7	0.1
Nedostajuća sredstva	-1158.2	-14.3	-723.4	-8.4	-1454.5	-16.2	-632.7	-6.7
Finansiranje	1158.2	14.3	723.4	8.4	1454.5	16.2	632.7	6.7
Pozajmice i krediti	897.7	11.0	496.4	5.8	727.5	8.1	504.5	5.4
Primici od prodaje imovine	16.5	0.2	16.0	0.2	17.4	0.2	17.0	0.2
Primici od otplate kredita	10.0	0.1	9.8	0.1	9.7	0.1	9.7	0.1
Transferi iz budžeta CG	10.0	0.1	10.1	0.1	10.5	0.1	10.5	0.1
Povećanje/smanjenje depozita	224.0	2.8	191.1	2.2	689.4	7.7	91.0	1.0

Tabela 1a: Makroekonomski izgledi

Procenata ako nije naznačeno drugačije	ESA kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2024	2025	2026	2027	2028
		Nivo (mlrd. EUR)	Stopa promjene				
1. Realni BDP u tržišnim cijenama	B1*g	7,293	15,2	8,3	6,2	5,3	4,9
2. BDP tekuće cijene	B1*g	7,645	8,1	6,3	5,4	4,8	4,6
Komponente realnog BDP-a							
3. Potrošnja domaćinstava	P3	6	19,2	8,9	6,1	4,6	4,2
4. Potrošnja države	P3	1	16,2	7,9	3,8	4,0	1,0
5. Bruto kapital u osnovna sredstva	P51	2	10,6	8,3	6,0	5,0	6,0
6. Promjena zaliha i neto nabavka vrijednosti (% of BDP)	P52+P53	0	3,8	4,7	4,4	4,2	4,0
7. Izvoz roba i usluga	P6	3	0,4	-0,8	5,3	5,8	7,1
8. Uvoz roba i usluga	P7	5	6,0	4,3	4,4	4,1	4,5
Učešće u realnom rastu BDP							
9. Domaća tražnja		8,7	20,1	10,3	6,9	5,5	4,9
10. Promjena zaliha i neto nabavka vrijednosti	P52+P53	0,3	-0,6	1,3	0,0	0,0	0,0
11. Neto izvoz	B11	-2	-4,3	-3,3	-0,7	-0,2	0,1

Tabela 1b: Kretanje cijena

Procentna promjena, godišnji prosjeci	ESA kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
1. BDP deflator		-6,1	-1,8	-0,7304	-0,5	-0,3
2. Potrošnja domaćinstava deflator		-4,6	0,1	-0,8	-0,2	-0,3
3. HICP ¹⁵		-6,1	-1,8	-0,7	-0,5	-0,3
4. Nationalni CPI - promjena ¹⁶		-4,6	0,1	-0,8	-0,2	-0,3
5. Deflator potrošnje države		-8,1	-3,6	0,2	-1,9	-0,5
6. Investicioni deflator		0,8	-1,2	0,0	0,0	0,0
7. Izvoz cijene deflator (roba i usluga)		-4,3	2,2	-0,4	0,0	0,0
8. Uvoz cijene deflator (roba i usluga)		0,0	1,0	0,0	0,0	0,0

¹⁵ Monstat ne objavljuje podatke o HICP.

¹⁶ 2015=100

Tabela 1c: Kretanje na tržištu rada

	ESA	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
	kod	2024	2024	2025	2026	2027	2028
		Nivo	Nivo/stopa promjene				
1. Stanovništvo (hiljada)			623,5	:	:	:	:
2. Stanovništvo (stopa rasta u %)			0,0	-100,0	:	:	:
3. Radno sposobno stanovništvo (fizička lica)			501	:	:	:	:
4. Stopa učešća			63,7	:	:	:	:
5. Zaposlenost, fizička lica			283	290	296	302	307
6. Zaposlenost, radni sati			:	:	:	:	:
7. Zaposlenost (stopa rasta %))			1,5	2,6	2,1	2,0	1,7
8. Javni sektor - Zaposlenost (fizička lica)			54,4	:	:	:	:
9. Javni sektor- Zaposlenost (rast u %)			1,1	:	:	:	:
10. Stopa nezaposlenosti			11,5	10,5	9,8	9,0	8,1
11. Produktivnost rada (fizička lica)		25,8	13,5	5,5	4,0	3,2	3,2
12. Produktivnost rada, radni sati			:	:	:	:	:
13. Naknade zaposlenih	D1	3,0	1,9	6,3	6,9	6,7	6,7

Tabela 1d: Sektorski bilanci

Procenata BDP	ESA kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
1. Neto zaduživanje prema ostatku svijeta	B.9	:	:	:	:	:
<i>od čega:</i>						
- Bilans roba i usluga		-22,5	-23,9	-23,5	-22,6	-21,5
- Bilans primarnih prihoda I transfera		22,5	23,9	23,5	22,6	21,5
- Kapitalni račun		:	:	:	:	:
2. Neto zaduživanje/zaduživanje privatnog sektora	B.9/ EDP B.9	3,3	3,4	3,3	2,7	2,8
3. Neto zaduživanje/zaduživanje javnog sektora		-3,3	-3,4	-3,3	-2,7	-2,8
4. Statistička razlika		:	:	:	:	:

Tabela 1e: BDP, investicije i bruto dodata vrijednost

	ESA Kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
BDP¹⁷ i investicije						
BDP nivo u tekućim tržišnim cijenama u nacionalnoj valuti	B1g	7,6	8,1	8,6	9,0	9,4
Učešće investicija (% BDP)		21,1	21,2	21,3	21,4	21,6
Rast bruto dodate vrijednosti u procentima-stalne cijene						
1. Poljoprivreda						
2. Industrija (isključujući građevinarstvo)						
3. Građevinarstvo						
4. Usluge						

Tabela 1f: Kretanje spoljnog sektora¹⁸

mlrd. € ako nije naznačeno drugačije		Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
1. Bilans tekućeg računa (% of BDP)	% of BDP	-17,1	-17,8	-17,1	-16,0	-14,6
2. Izvoz roba	mlrd. EUR	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7
3. Uvoz roba	mlrd EUR	4,0	4,2	4,4	4,6	4,9
4. Trgovinski bilans	mlrd EUR	-3,3	-3,6	-3,8	-4,0	-4,2
5. Izvoz usluga	mlrd EUR	2,7	2,8	2,9	3,1	3,3
6. Uvoz usluga	mlrd EUR	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2
7. Bilans usluga	mlrd EUR	1,6	1,7	1,8	1,9	2,2
8. Neto kamate iz inostranstva	mlrd EUR	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
9. Ostali neto transferi iz inostranstva	mlrd EUR	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10. Tekući transferi	mlrd EUR	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6
11. Od čega iz EU	mlrd EUR	:	:	:	:	:
12. Bilans tekućeg računa	mlrd EUR	-1,3	-1,4	-1,5	-1,4	-1,4
13. Kapitalni i finansijski račun	mlrd EUR	-1,2	:	:	:	:
14. SDI	mlrd EUR	-0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
15. Inostrane rezerve	mlrd EUR	0,2	:	:	:	:
16. Ukupni spoljni dug	mlrd EUR	9,7	:	:	:	:
17. od čega: javni	mlrd EUR	4,3	:	:	:	:

¹⁷ Preliminarne procjene Ministarstva finansija.

¹⁸ Procjene Ministarstva finansija.

18. od čega: denominovan u stranoj valuti	mlrd EUR	:	:	:	:	:
19. od čega dospjele otplate	mlrd EUR	:	:	:	:	:
20. Devizni kurs vis-à-vis EUR (godišnji prosjek)	NCU/EUR	:	:	:	:	:
p.m. kurs u odnosu na EUR (godišnji prosjek)	%, year-on-year	:	:	:	:	:
21. Devizni kurs vis-à-vis EUR (kraj godine)	NCU/EUR	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
p.m. devizni kurs vis-à-vis EUR (kraj godine) % promjene	%, year-on-year	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
22. Neto devizna štednja	% of GDP	:	:	:	:	:
23. Domaća štednja	% of GDP	:	:	:	:	:
24. Domaće privatne investicije	% of GDP	:	:	:	:	:
25. Domaća javna štednja	% of GDP	:	:	:	:	:
26. Domaće javne investicije	% of GDP	:	:	:	:	:

Tabela 1g: Indikatori održivosti

	Dimenzija	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2021	2022	2023	2024	2025
1. Bilans tekućeg računa	% of BDP	-9,3	-12,9	-11,2	-17,1	-17,8
2. Neto inostrana investiciona pozicija	% of BDP	-158,6	-123,7	-104,4	-104,3	:
3. Učešće u ukupnom izvoznom tržištu	%, g/g	:	:	:	:	:
4. Realni efektivni devizni kurs	%, g/g	:	:	:	:	:
5. Nominalni jedinični troškovi rada	%, g/g	:	:	:	:	:
6. Privatni krediti	% BDP	:	:	:	:	:
7. Privatni dug	% BDP	116,5	96,5	77,0	70,5	:
8. Javni sektor- Dug	% BDP	:	:	84053,4	75561,2	73702,3

Tabela 2a: Budžetski proračun opšte Vlade

	ESA kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2024	2025	2026	2027	2028
		Nivo (mlrd NCU)	% BDP				

Neto zaduživanje (B9) po sektorima							
1. Opšta Vlada	S13	-0,25	-3,3	-3,4	-3,3	-2,7	-2,8
2. Centralna Vlada	S1311	1,74	22,8	22,8	22,9	22,1	21,8
3. Državna Vlada	S1312	:	:	:	:	:	:
4. Lokalna uprava	S1313	0,43	5,7	5,1	4,9	4,9	4,7
5. Fondovi socijalne sigurnosti	S1314	1,25	16,4	16,1	16,4	16,1	15,9
Opšta Vlada (S13)							
6. Ukupni prihodi	TR	3,19	41,7	40,6	40,9	40,4	39,7
7. Ukupni rashodi ¹⁹	TE	3,44	45,0	44,0	44,2	43,1	42,5
8. Neto zaduživanje/pozajmice	EDP.B9	-0,25	-3,3	-3,4	-3,3	-2,7	-2,8
9. Rashodi za kamate	EDP.D41 incl. FISIM	0,15	2,0	2,0	2,1	2,2	2,4
10. Primarni saldo ²⁰		-0,10	-1,3	-1,4	-1,2	-0,5	-0,4
11. Jednokratne i ostale privremene mjere ²¹		:	:	:	:	:	:
Komponente prihoda							
12. Ukupni porezi (12 = 12a+12b+12c)		2,10	27,4	28,3	28,9	28,6	28,2
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1,69	22,2	23,1	23,5	23,2	23,0
12b. Tekući porezi na dohodak i bogatstvo	D5	0,40	5,3	5,1	5,3	5,3	5,2
12c. Porez na kapital	D91	0,00	:	:	:	:	:
13. Socijalni doprinosi	D61	0,58	7,6	5,5	5,3	5,4	5,4
14. Prihodi od imovine	D4	0,12	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		0,38	5,0	5,2	5,2	5,0	4,6
16 = 6. Ukupni prihodi	TR	3,19	41,7	40,6	40,9	40,4	39,7
p.m.: Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		2,68	35,1	33,8	34,2	33,9	33,6
Odabrane stavke rashoda							
17. Zajednička potrošnja	P32	:	:	:	:	:	:
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	1,01	13,2	13,2	13,5	13,4	13,3
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	:	:	:	:	:	:
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1,01	13,2	13,2	13,5	13,4	13,3

¹⁹ Prilagođeno za sljedeći tok koji se odnosi na tokove od svop operacija, tako da je TR-TE = EDP.B9.

²⁰ Primarni saldo izračunava se kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41 + FISIM koji se knjiži kao međufazna potrošnja, stavka 9).

²¹ Znak + označava jednokratne mjere za smanjenje deficita

19 = 9. Rashodi za kamate (uklj. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	0,15	2,0	2,0	2,1	2,2	2,4
20. Subvencije	D3	0,09	1,2	0,9	1,0	0,9	0,9
21. Bruto investicije u fiksni kapital	P51	0,44	5,8	5,7	5,7	5,8	5,8
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		1,74	22,7	22,2	21,9	20,8	20,2
23. Ukupni rashodi	TE [1]	3,44	45,0	44,0	44,2	43,1	42,5
p.m. Naknade zaposlenih u javnom sektoru	D1	0,76	9,9	9,8	9,4	9,1	8,9

Tabela 2b: Budžetski proračun opšte Vlade

	ESA kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
		Nivo (mlrd NCU)				
Neto kreditiranje (B9) po sektorima						
1. Opšta Vlada	S13	-0,25	-0,28	-0,28	-0,24	-0,26
2. Centralna Vlada	S1311	1,74	1,85	1,96	1,98	2,05
3. Državna Vlada	S1312	:	:	:	:	:
4. Lokalna uprava	S1313	0,43	0,41	0,42	0,44	0,45
5. Fondovi socijalne sigurnosti	S1314	1,25	1,31	1,40	1,44	1,49
Opšta Vlada (S13)						
6. Ukupni prihodi	TR	3,19	3,30	3,51	3,62	3,73
7. Ukupni rashodi ²²	TE	3,44	3,58	3,79	3,87	3,99
8. Neto zaduživanje/pozajmljivanje	EDP.B9	-0,25	-0,28	-0,28	-0,24	-0,26
9. Rashodi za kamate	EDP.D41 incl. FISIM	0,15	0,16	0,18	0,20	0,22
10. Primarni saldo ²³		-0,10	-0,12	-0,10	-0,05	-0,04
11. Jednokratne i ostale privremene mjere ²⁴		:	:	:	:	:
Stavke prihoda						
12. Ukupni porezi (12 = 12a+12b+12c)		2,10	2,30	2,47	2,56	2,65
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1,69	1,88	2,01	2,08	2,16
12b. Tekući porezi na dohodak i bogatstvo	D5	0,40	0,42	0,46	0,48	0,49
12c. Porez na kapital	D91	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

²² Prilagođeno za sljedeći tok koji se odnosi na tokove od svop operacija, tako da je TR-TE = EDP.B9.

²³ Primarni saldo izračunava se kao (EDP.B9, stavka 8) plus (EDP D41 + FISIM koji se knjiži kao međufazna potrošnja, stavka 9).

²⁴ Znak + označava jednokratne mjere za smanjenje deficita

13. Socijalni doprinosi	D61	0,58	0,45	0,46	0,48	0,51
14. Prihodi od imovine	D4	0,12	0,13	0,13	0,13	0,14
15. Ostalo (15 = 16- (12+13+14))		0,38	0,42	0,45	0,45	0,43
16 = 6. Ukupni prihodi	TR	3,19	3,30	3,51	3,62	3,73
p.m.: Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		2,68	2,75	2,93	3,04	3,15
Odabrane stavke rashoda						
17. Zajednička potrošnja	P32	:	:	:	:	:
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	1,01	1,07	1,16	1,20	1,25
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31 = D63	:	:	:	:	:
18b. Ostali socijalni transferi osim novčanih	D62	1,01	1,07	1,16	1,20	1,25
19 = 9. Rashodi za kamate (uklj. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	0,15	0,16	0,18	0,20	0,22
20. Subvencije	D3	0,09	0,08	0,08	0,08	0,08
21. Bruto investicije u fiksni kapital	P51	0,44	0,46	0,49	0,52	0,54
22. Ostalo (21 = 22- (16+17+18+19+20))		1,74	1,81	1,88	1,87	1,89
23. Ukupni rashodi	TE	3,44	3,58	3,79	3,87	3,99
p.m. Naknade zaposlenima u javnom sektoru	D1	0,76	0,79	0,81	0,82	0,83

Tabela 3: Rashodi opšte Vlade po funkciji

% BDP-a	COFOG kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
1. Opšte javne usluge	1	9,3	10,9	10,5	10,2	9,7
2. Odbrana	2	1,0	1,3	1,1	1,0	1,1
3. Javni red i bezbjednost	3	2,8	2,6	2,7	2,9	2,8
4. Ekonomski poslovi	4	3,7	5,2	5,0	5,0	4,9
5. Zaštita životne sredine	5	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
6. Usl. unapr. stanovanja i zajednice	6	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2
7. Zdravstvo	7	5,9	6,0	5,8	6,1	5,7
8. Rekreatija, kultura i religija	8	0,8	0,7	0,7	0,8	0,7
9. Obrazovanje	9	3,9	4,1	4,1	3,9	3,8
10. Socijalna zaštita	10	12,2	13,8	13,5	14,0	13,8

11. . Ukupni rashodi (stavka 7 = 23 u Tabeli 2)	TE	3,4	45,0	44,0	44,2	43,1
---	----	-----	------	------	------	------

Tabela 4: Kretanje zaduženja opšte Vlade

% BDP-a	ESA kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
1. Bruto zaduženost ²⁵		59831,8	64311,2	69373,7	64370,9	63774,3
2. Promjena koeficijenta bruto zaduženosti		1451,4	4479,4	5062,5	-5002,8	-596,6
Doprinosi promjeni bruto duga						
3. Primarni saldo ²⁶		1,3	1,4	1,2	0,5	0,4
4. Rashodi za kamate ²⁷	EDP D.41	2,0	2,0	2,1	2,2	2,4
5. Efekat stvarnog rasta		-8213,7	-4663,3	-3776,5	-3482,7	-3043,2
6. Efekat inflacije		-583,8	-598,3	-643,1	-693,7	-643,7
7. Usklađivanje toka i stanja		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>od čega:</i>						
- Razlike obračunskog i novčanog pristupa ²⁸		:	:	:	:	:
- Neto akumulacija finansijskih sredstava ²⁹		:	:	:	:	:
<i>od čega:</i>						
- Prihodi od privatizacije		:	:	:	:	:
- Efekti vrednovanja i ostalo ³⁰		:	:	:	:	:
p.m. implicitna kamatna stopa na dug ³¹		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostale relevantne promjenljive						
8. Likvidna finansijska sredstva ³²		:	:	:	:	:
9. Neto finansijski dug (9 = 1 - 8)		:	:	:	:	:

Tabela 5: Ciklična kretanja

% BDP	ESA Kod	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
1. Realni rast BDP (% g/g)	B1g	15,2	8,3	6,2	5,3	4,9

²⁵ Kao što je definisano u Regulativi 3605/93 (ne prema ESA konceptu).

²⁶ Cf. stavka 10 u Tabeli 2.

²⁷ Cf. stavka 9 u Tabeli 2.

²⁸ Razlike koje se odnose na rashode za kamate, ostali rashodi i prihodi mogu biti pobliže označeni prema potrebi.

²⁹ Likvidna imovina, imovina u trećim državama, javna preduzeća i razlika između imovine koja kotira i one koja ne kotira mogu se, prema potrebi, pobliže označiti.

³⁰ Promjene izazvane kretanjima deviznog kursa i operacijama na sekundarnom tržištu mogu se prema potrebi pobliže označiti.

³¹ Procijenjeno prema rashodima za kamate podijeljeno sa stanjem duga prethodne godine.

³² AF1, AF2, AF3 (konsolidovano prema tržišnoj vrijednosti, AF5 (ukoliko kotira ne berzi; uključujući udjele u zajedničkim fondovima).

2. Neto pozajmice javnog sektora	EDP.B.9	-3,3	-3,4	-3,3	-2,7	-2,8
3. Rashodi za kamate	EDP.D.41	2,0	2,0	2,1	2,2	2,4
4. Jednokratne i ostale privremene mjere		:	:	:	:	:
5. Potencijalni rast BDP (% g/g)		2,9	3,2	3,2	3,1	3,2
Učešće						
- rad		0,8	1,8	1,4	1,3	1,5
- kapital		1,1	1,5	1,6	1,4	1,3
- ukupna faktorska produktivnost		1,0	-0,1	0,2	0,4	0,4
6. Output gap		2,6	2,1	1,5	1,2	0,9
7. Ciklična budžetska komponenta		:	:	:	:	:
8. Ciklični budžetski balans (2-7)		:	:	:	:	:
9. Ciklični primarni budžetski balans (8+3)		:	:	:	:	:
10. Strukturni balans (8-4)		:	:	:	:	:

Tabela 6: Razlike u odnosu na prethodni program

	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
	2024	2025	2026	2027	2028
1. BDP rast (% g/g)					
Prethodni program	-0,6	-1,5	0,0	0,0	:
Posljednje ažuriranje	15,2	8,3	6,2	5,3	4,9
Razlika	15,8	9,8	6,2	5,3	:
2. Javni sektor deficit (% BDP)					
Prethodni program	:	:	:	:	:
Posljednje ažuriranje	-3,3	-3,4	-3,3	-2,7	-2,8
Razlika	:	:	:	:	:
3. Javni sektor bruto dug (% BDP)					
Prethodni program	:	:	:	:	:
Posljednje ažuriranje	59831,8	64311,2	69373,7	64370,9	63774,3
Razlika	:	:	:	:	:

Tabela 7: Dugoročna stabilnost javnih finansija

Procenti BDP-a	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Ukupni rashodi							
od toga: izdaci povezani sa starosnom dobi	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Rashodi za penzije	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a

Penzija socijalnog osiguranja	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Starosne i prijevremene penzije	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Ostale penzije (invalidske, porodične)	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Profesionalne penzije (ako su u opštoj vladi)	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Zdravstvena zaštita	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Dugotrajna njega (ovo je ranije bilo uključeno u zdravstvenu zaštitu)	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Rashodi za obrazovanje	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Ostali izdaci povezani sa starosnom dobi	:	:	:				
Rashodi za kamate	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Ukupni prihodi od čega:	:	:	:				
prihod od imovine	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
prihodi od trgovine	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
tantijemi, koncesije, itd.	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
iz penzijskih doprinosa (ili socijalnih doprinosa, ako je potrebno)	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Imovina penzijskog rezervnog fonda	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
od toga: konsolidovana imovina javnog penzijskog fonda (imovina koja nije državna obaveza)	:	:	:	n/a	n/a	n/a	n/a
Pretpostavke							
Rast produktivnosti rada ³³	4,2	5,1	-5,9				
Realni rast BDP-a ³⁴	7,1	2,8	-15				
Stopa učešća muškaraca (starosti 20-64)	69,1	67,1	74,6	:	:	:	:
Stope učešća žene (starosti 20-64)	53	51,7	59,9	:	:	:	:
Ukupne stope učešća (20-64)	61	59,3	67,2	:	:	:	:
Stopa nezaposlenosti	19,4	19,8	17,8	:	:	:	:
Stanovništvo starosti 65+ i više od ukupnog stanovništva ³⁵	12,9	12,9	15,6				

Tabela 7a: Potencijalne obaveze

Mjere	Datum usvajanja	Maksimalni iznos potencijalnih obaveza (% BDP-a)	Procijenjeno preuzimanje (% BDP-a)
Kao odgovor na Covid-19		36	
	Međuzbir		
Ostalo		37	
	Međuzbir		

³³ Projekcije rasta produktivnosti: dugoročne procjene Ministarstva finansija.

³⁴ Projekcije rasta BDP-a: dugoročne procjene Ministarstva finansija.

³⁵ Populacija 65+ projekcije: Monstat publikacija iz 2014, varijanta srednje stope fertiliteta: <http://monstat.org/cg/page.php?id=210&pageid=210>

³⁶ U prethodnim godinama, ova tabela je zahtijevala samo informacije o garancijama vezanim za COVID. S obzirom na to da je obrazac promijenjen, unijeti su podaci o stanju duga po osnovu državnih garancija na kraju 2024. godine, kao i iznos aktiviranih garancija tokom godine. Stanje duga na kraju 2024. godine po osnovu državnih garancija iznosilo je 131,5 miliona €, dok je tokom godine aktiviran i isplaćen iznos od 4,1 milion €. Ne očekuje se aktiviranje dodatnih garancija.

³⁷ Ugovoreni iznos izdatih državnih garancija na dan 30. septembar 2025. iznosio je 475,4 miliona €. Stanje duga po osnovu državnih garancija na dan 30. septembar 2025. iznosilo je 121,2 miliona €.

	Ukupno			
--	---------------	--	--	--

Tabela 8: Osnovne pretpostavke spoljnog okruženja

	Dimenzija	Godina	Godina	Godina	Godina	Godina
		2024	2025	2026	2027	2028
Kratkoročne kamatne stope	godišnji prosjek	3,6	2,2	1,9	2	:
Dugoročne kamatne stope	godišnji prosjek	2,3	2,6	2,7	2,9	:
USD/EUR Devizni kurs	godišnji prosjek	1,08	1,13	1,16	1,16	:
Nominalni efektivni devizni kurs	godišnji prosjek	2,95	4,59	2,28	0	:
Devizni kurs vis-à-vis EUR	godišnji prosjek	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Global BDP rst isključujući EU	godišnji prosjek	3,7	3,4	3,4	3,5	:
EU BDP rast	godišnji prosjek	1,1	1,4	1,4	1,5	:
Rast relevantnih stranih tržišta	godišnji prosjek	3,4	3,1	3,1	4	:
Vrijednost svjetskog uvoza isključujući EU	godišnji prosjek	4,3	3	2	3	:
Cijene nafte (Brent, USD/barrel)	godišnji prosjek	80,5	68,9	62,4	63,3	:

PRILOG 2: SPOLJNI DOPRINOS PER-u ZA PERIOD 2026-2028. GODINE

Oblast na koju je dat komentar	Dobijeni komentar (uključujući datum kada je dobijen, format i glavni sadržaj)	Stejkhoder koji je uputio komentar/doprinos (uključujući instituciju, kontakt osobu i ostale kontakt detalje)	Status komentara (prihvaćen/neprihvaćen)	Komentar (obrazloženje za prihvatanje/odbijanje)
Opšti komentari	Komentari dobijeni 17.12.2025. godine Komentari su sljedeći: EKONOMSKA POLITIKA - povećanje obračunske vrijednosti koeficijenta (OVK) sa 90 na 100 eura (bruto), a koja se nije mijenjala punih 14 godina, smatramo nužnim kako bi se sačuvali pozitivni efekti Programa Evropa sad 1 i 2, koji su narušeni inflatornim kretanjima u prethodnom periodu. Pri tom, imali smo u vidu stav Svjetske banke koja od nas zahtijeva smanjenje javne potrošnje i zadržavanje zarada u 2026. godini na nivou iz 2025.g. Međutim, smatramo da bi se izdaci iz Budžeta za zarade zaposlenih, koji bi uslijedili nakon povećanja OVK, mogli kompenzovati iz unutrašnjih rezervi, kako ne bi došlo do rasta Budžeta. Prethodno se odnosi na uštede pojedinih budžetskih stavki na rashodnoj strani Budžeta, posebno onih koje su značajno i nepotrebno povećane u prethodne dvije godine, kao što su troškovi: konsultantskih usluga, ugovora o djelu, izrade i održavanja softvera, trasfera političkim partijama, itd. kao i stavka „ostali troškovi“, koja se pojavljuje kod svake budžetske jedinice i koja u pojedinim	Stejkhoder: Unija slobodnih sindikata Kontakt osoba: Marko Subotić Kontakt detalji: usscg@usscg.me	Komentari se ne prihvataju	EKONOMSKA POLITIKA Kada je riječ o povećanju obračunske vrijednosti koeficijenta sa 90 na 100 eura (bruto), važno je istaći da su programi Evropa sad 1 i Evropa sad 2 u prethodnom periodu već imali značajan pozitivan uticaj na rast zarada i životni standard u Crnoj Gori, kroz povećanje minimalnih i prosječnih zarada, sa minimalnom zaradom koja je kroz dva programa kumulativno porasla sa 250 € na 600 €, odnosno 800 €, i prosječnom zaradom koja je krajem prošle godine, u okviru Programa Evropa sad 2, premašila 1 000 €. Ključno je istaći da rast zarada nije samo predstavljao nominalno

	slučajevima iznosi i do 80% planiranih glavnih troškova za tu budžetsku jedinicu. Takođe, važno je napomenuti da je predloženim Budžetom za 2026. godinu već planirano povećanje zarada u iznosu od 24 miliona neto, u odnosu na tekuću godinu, što dodatno argumentuje osnovanost našeg predloga; proces privatizacije preostale društvene svojine i valorizacija prirodnih resursa mora biti transparentan, s tim da sistemi poput Instituta "Dr Simo Milosevic", Elektroprivrede, rudnika, Željeznice, Luke Bar, Plantaža, Aerodroma, komunalnih usluga, itd., koji su od posebne vrijednosti i značaja za stanovništvo, ostanu u većinskom vlasnistvu države (prilog: Rezolucija o zaštiti privrednih subjekata od nacionalnog interesa). Ujedno je neophodno preispitati dosadašnje procese privatizacije sa posebnim osvrtom na strateški najznačajnija preduzeća/zemljišta koja su privatizovana; depolitizovati upravljanje javnim preduzećima i limitirati zarade i otpremnine članovima menadžmenta tih preduzeća; sprovedi odlučnu i beskompromisnu borbu na suzbijanju sive ekonomije kroz projektovanje mjera za efikasnu legalizaciju radnog odnosa zabrinjavajuće velikog broja lica koja rade "na crno", inspekcijским nadzorom nad online trgovinom i omogućavanjem ulaska inspektora u privatne objekte u kojima se vrši neregistrovana privredna djelatnosti čime bi se proširila poreska baza, a počinioci "neformalne ekonomije" adekvatno kaznili. Izmjena zakonskih rješenja u ovom smislu nužno mora podrazumijevati uključenost socijalnih partnera;			povećanje, već je realan rast plata ostvaren i u uslovima inflacije (koja je u skladu sa nivoima inflacije u regionu), što ukazuje da povećanja reflektuju stvarni dohodak građana. Dodatno, uvećanje OVK sa 90 na 100 €, odnosno za okvirno 11% je značajno iznad projektovane inflacije, te nema utemeljenje posmatrano sa aspekta ekonomskih tokova. Takođe, uvećanje bi imalo značajan fiskalni efekat na budžet države, koji nije analiziran i dostavljen uz inicijativu, uz napomenu da bi uvećanje zarada imalo dugoročni karakter za razliku od eventualnih kompezatornih koje se predlažu kroz umanjenje drugih budžetskih pozicija, koje su jednogodišnjeg karaktera. Kada je u pitanju predlog umanjenaj pojedinih budžetskih pozicija, predlog je potrebno da bude konkretan, jer budžetske pozicije su računovodstveni
--	---	--	--	---

	- transformisati nestabilne ugovore o radnom angažmanu zaposlenih (ugovori na određeno vrijeme, ugovori o privremenim i povremenim poslovima, agencijski ugovori, ugovori o djelu...) u stabilne ugovore o radu (ugovor na neodređeno vrijeme), posebno u javnom sektoru, kako bi se tim zaposlenima obezbijedili dostojanstveni uslovi rada i života. Procjene su da samo u turizmu Crna Gora godisnje gubi cca 86 miliona eura zbog neregistrovanog privatnog smještaja; - povećati visinu osnivačkog uloga prilikom osnivanja Društva sa organičenom odgovornošću iii povećati odgovornost osnivača licnom imovinom prilikom stečaja iii likvidacije istog; - utvrditi odgovornost Države za obeštećenje zaposlenih čiji poslodavci nijesu isplatili zarade, odnosno naknade zarade zaposlenima uključujući i obaveze po osnovu obaveznog socijalnog osiguranja, posebno u slučaju korišćenja trudničkog, porodijskog i roditeljskog odsustva, na način što su gasili društva sa ograničenom odgovornošću, a otvarali nova privredna drustva pod drugim nazivom zarad izbjegavanja obaveza prema zaposlenima i Državi; - podstaći razvoj poljoprivrede, obezbijediti i garantovati "siguran otkup" domaćim poljoprivrednicima i stočarima, i tako pospješiti razvoj ovih privrednih grana, dati šansu domaćoj i zdravoj proizvodnji, te na taj način smanjiti uvoz životnih namirnica; - sačuvati od dalje devastacije zemljište koje je prostornim planom definisano kao poljoprivredno zemljište a koje se sve više koristi za gradnju poslovnih i stambenih objekata;			iskaza impementacije pojeidnih politika. Ako se predlaže odustajanje od određene politike Vlade kako bi se stvorio fiskalni efekat za navedeno povezanje zarada, taj predlog bi morao biti konkretan. Sa druge strane, predlaganje smanjena računovodstvenih kategorija budžetskih izdataka nema bez konkretnog osnova ili povezanosti sa politikama bi moglo narušiti implementaciju određenih cjelokupnih politika, pr predloženo smanjenje konsultatnskih bi moglo uticati na nedovoljno opredjeljena sredstva izradu projektne dokumentacije za značajan broj kapitalnih projekata (imajući u vidu da 2/3 ovih izdataka su opredjena u okviru Kapitanog budžeta), smanjene izdataka za održavanje i izradu softvera bi značio odustajanje od određenih procesa digitalizaicije kao i
--	---	--	--	---

	- oformiti poseban "zeleni fond" iz kojeg bi se bespovratno finansirale politike naseljavanja ruralnih podrucja, posebno podsticajnih mjera za mlade bračne parove koji planiraju ostanak na selu, sve do postizanja strateških ciljeva u poljoprivredi; - pojednostaviti proceduru apliciranja na javne pozive za korišćenje IPA sredstava za poljoprivrednike; - obezbijediti racionalno trošenje budžetskih sredstva uvođenjem mehanizama odgovornosti svih korisnika ovih sredstava kroz transparentno i adekvatno sankcionisanje svakog neodgovornog i nezakonitog postupanja u upravljanju tim sredstvima; - ograničiti privilegiju javnih funkcionera da godinu dana, odnosno dvije godine ukoliko im je toliko preostalo do penzije, primaju naknade zarada iz budžeta; - donijeti zakon o preispitivanju porijekla imovine kako bi se stvorili uslovi za efikasnije otkrivanje i konfiskacija nelegalno stečene imovine u korist socijalnih fondova i Budžeta; - izmijeniti Zakon o privrednim društvima tako da se dio stranog društva prepozna kao posebno pravno lice u kojem je moguće izvršiti inspekcijsku kontrolu. Neophodno je usaglasiti Zakon o privrednim društvima sa Direktivom 2017/1132 o određenim aspektima prava društava, posebno članom 133 u smislu omogućavanja zaposlenima da imaju svoje predstavnike u organima odlučivanja poslodavca (upravnim i nadzornim odborima); - hitno pristupiti formiranju Zavoda za medicinu rada kao referentne ustanove za utvrđivanje profesionalnih oboljenja, preventivnog djelovanja i prikupljanja statističkih podataka neophodnih za			potencijalnu nemogućnost plaćanja postojećih važećih ugovora za održavanje softverskih rješenja i sl. Zaključno, dalje povećanje zarada mišljenja smo da treba da bude razmatrano kroz sistemske izmjene regulatornog okvira koji uređuje pitanje zarada u javnom sektoru U dijelu preporuka za suzbijanje sive ekonomije, borba protiv neformalne ekonomije predstavlja prioritet ekonomske i fiskalne politike, koji se sistematski adresira kroz unaprjeđenje fiskalnog okvira i jačanje poreske discipline. Sprovedena reforma smanjenja doprinosa za PIO, sa ukupno 20,5% na 10%, dovela je do povećanja neto zarada zaposlenih i istovremenog smanjenja bruto troškova za poslodavce, značajno doprinoseći jačanju formalne zaposlenosti i smanjenju podsticaja za rad „na crno“, što se odrazilo i na postepeno proširenje
--	--	--	--	--

	unapređenje jedne od ključne oblasti kakvo je zdravlje radno sposobnog stanovništva. Crna Gora je jedna od rijetkih zemalja koja, iako pretenduje da postane prva naredna punopravna članica EU, nema referentnu ustanovu za utvrđivanje i verifikaciju profesionalnih oboljenja sto radno sposobno stanovništvo dovodi u situaciju da ne mogu utvrditi profesionalno oboljenje, pa samim tim ni uživati druga prava koja bi im po tom osnovu pripala, a koja su u službi dalje zaštite njihovog života i zdravlja. Sredstva iz Plana rasta i sredstva predviđena za jačanje zdravstvenog sistema kroz Sporazum između Evropske unije i Crne Gore o uclanjenju u "EU4Health" program, vrijednom 5,3 milijarde eura, nužno bi trebalo usmjeriti dijelom na formiranje Zavoda za medicinu rada kao jednog od ključnih preduslova za poboljšanje produktivnosti, očuvanja i zaštite zdravlja zaposlenih ali i kao jednog od koraka od suštinske važnosti za ukupan društveno-ekonomski, pravičan i održiv razvoj; - definisati 2049. i 2050. godinu kao godinu izlaska iz uglja, odnosno kao krajnji datum zatvaranja Rudnika uglja Pljevlja. Ovaj vremenski okvir omogućava dovoljno prostora za planiranje pravedne tranzicije, prekvalifikaciju radnika i razvoj alternativnih ekonomskih sektora. Do navedenog perioda, USSCG zahtijeva vođenje kontinuiranog i konstruktivnog socijalnog dijaloga koji podrazumijeva direktno uključivanje sindikata (ali i svih socijalnih partnera) i zaposlenih u Rudniku uglja i Termoelektrani, u sve procese pocev od planiranja do donosenja odluka, a koji su od znacaja za tranziciju. - obezbijediti sredstva za formiranje radnih sudova i posebnih odjeljenja za radne sporove u			poreske baze. Efekti ove reforme prepoznati su u kretanjima na tržištu rada, koje cijele godine pokazuje izrazito pozitivne trendove. Takođe, u Nacrtu Programa ekonomskih reformi 2026-2028. godina, u segmentu '4.8 Kvalitet Javnih finansija' na stranama 55-58 dokumenta, date su aktivnosti i ključni rezultati operativnih organa, kao i rezultati u sprovođenju akcizne politike i naplate javnih prihoda i reformama u oblasti upravljanja privrednim društvima u većinskom vlasništvu države. Dodatne aktivnosti odnose se na usvojene izmjene i dopune Zakona o sprječavanju legalnog poslovanja, koje donose niz novih mjera usmjerenih na suzbijanje sive ekonomije i povećanje poreske discipline, o čemu je takođe bilo riječi od strane predstavnika Ministarstva finansija na organizovanom okruglom stolu u toku
--	--	--	--	--

	okviru postojećih sudova radi unapređenja pristupa pravosuđu i unapređenja efikasnosti u postupanju. Osim što bi omogućili pravnu sigurnost u pogledu trajanja radnih sporova, radni sudovi bi doprinijeli i smanjenju milionskih izdvajanja iz Budžeta po osnovu izgubljenih sudskih sporova od kojih, prema zvaničnim izveštajima Državne revizorske institucije, preko 90% otpada na sporove iz radnog odnosa; - unaprijediti rad inspekcija sa posebnim fokusom na Inspekciju rada i Poresku inspekciju. Osmisliti mjere koje vode ka unapređenju kapaciteta i uslova rada inspeksijskih organa radi njihovog snažnijeg i efikasnijeg rada; - kreirati ambijent za otvaranje novih radnih mjesta i uvesti podsticaje za zapošljavanje novih radnika; - uključivanje socijalnih partnera u sve procese koji se tiču pravedne tranzicije jer ista može biti stvarno pravedna isključivo ukoliko oni kojih se najviše tiče budu uključeni u proces donošenja odluka (socijalni partneri nijesu uključeni u Savjet za pravednu tranziciju!); - pravno urediti rad platformskih radnika i frilensera posebno s aspekta ostvarivanja radnih i socijalnih prava i poreske politike; - obezbijediti blagovremenu informisanost i uključenost socijalnih partnera u planiranje potrošnje sredstava pomoci i podrške iz evropskih fondova. PORESKA POLITIKA - zaustaviti nastajanje novog poreskog duga kroz politiku nulte tolerancije prema neizvršavanju			trajanja javne rasprave. Zakon jasno definiše šta se smatra nelegalnim poslovanjem, uvodi zabrane za osnivanje novih privrednih društava za lica s finansijskim blokadama, kao i značajno više novčane kazne za prekršaje. Posebno je značajno da lica koja imaju više od 30 odsto udjela u firmama nad kojima je pokrenut stečaj ili likvidacija, ili čiji su računi blokirani zbog poreskih dugova, neće moći osnivati nova privredna društva, registrovati se kao preduzetnici niti sticati udio u drugim kompanijama. Kada govorimo o digitalizaciji i segmentu nedostatka kadra u toj oblasti u tom smislu je Uprava za ljudske resurse je uspostavila saradnju sa Regionalom školom za javnu upravu (ReSPA), u okviru kojeg će između ostalog biti osmišljeni programi (do)edukacije u oblasti digitalizacije. Sredstva su opredijeljena za
--	--	--	--	--

obaveze uplate poreza i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje; - povećati stopa porez na dobit pravnih lica koja je i dalje jedna od najnižih u Evropi; - revidirati Zakon o porezu na dohodak fizičkih lica kako bi se određena davanja iz radnog odnosa poput zimnice, bonusa, nagrada i dr. prepoznali kao neoporezivi prihod sto bi za rezultat imalo i pospjesivanje kolektivnog pregovaranja; uvesti porez na finansijske transakcije koje prelaze određeni limit; - ukinuti poreske i druge olaksice povlascenim kompanijama, tim prije što mnoge od njih ostavljaju prostor za manipulacije na stetu budžeta; - oporezovati na teret investitora novoizgrađeni poslovno-stambeni prostor ukoliko se ne valorizuje u roku od 6 mjeseci od dana završetka gradnje; - ukinuti iznos najveće godišnje osnovice za plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje (propisan članom 14, stav 2 Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje), kako se ne bi vršio povraćaj doprinosa licima koja ostvaruju primanja iznad te osnovice. SOCIJALNA POLITIKA - reformisati socijalnu politiku kroz uvođenje sistema socijalnog kartona za sva domaćinstva kako bi adekvatno odgovorila potrebama lica koja su u stanju stvarne socijalne ugroženosti kroz pravičnu i svrsishodnu raspodjelu sredstava; - reformisati politiku stanovanja kroz gradnju stanova u državnom vlasništvu kako bi zaposleni i			te namjene i tokom sljedeće godine će se aktivnosti na ovom polju intezivirati. PORESKA POLITIKA Mjere usmjerene na sprječavanje nastajanja novog poreskog duga već su preduzete, o čemu svjedoče ostvareni rezultati u naplati budžetskih prihoda po osnovu ključnih poreskih oblika. Takvi rezultati predstavljaju jasan dokaz istovremenog širenja poreske baze i jačanja fiskalne discipline. Paralelno sa tim, u kontinuitetu se sprovode aktivnosti na naplati zaostalih poreskih potraživanja, u skladu sa ranije usvojenim Zakonom o reprogramu poreskih potraživanja, kao i Zakonom o otpisu kamate, koji je kao mjera implementirana kroz Fiskalnu strategiju, višestruko premašila projektovane efekte. Fiskalnom strategijom, kao i novim mjerama poreske politike, izvršena je reforma
---	--	--	---

	građani Crne Gore, koji po tržišnim uslovima to nijesu u mogućnosti, mogli riješiti stambeno pitanje kroz zakup po pristupacnim cijenama (prilog: Rezolucija o nužnosti reforme stambene politike); - nastaviti sa podrškom i podsticajem stambenim zadrugama, odnosno stambenim fondovima koji su kreirani za potrebe zaposlenih u određenim sektorima (poput prosvjete, zdravstva, MUP-a, Univerziteta, studentskih i dackih domova,...); - uvesti obavezu poslodavaca da određeni procenat iz dobiti usmjeravaju u fondove za rješavanje stambenih potreba zaposlenih kod tih poslodavaca; - izmijeniti Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju kako bi se minimalna zarada utvrdila kao najniža osnovica za određivanje naknade za privremenu spriječenost za rad; - produžiti rok za legalizaciju odnosno za upis nelegalnih objekata u katastar nepokretnosti. USSCG posebno naglašava važnost blagovremenog i adekvatnog uključivanja socijalnih partnera u sve aktivnosti koje se tiču ukupnih reformskih mjera (izmjena i kreiranje zakonodavnog i strateskog okvira; praćenje i nadzor Reformske agende sa fokusom na procese dekarbonizacije i digitalizacije koji procesi najveći uticaj imaju na tržište rada i zaposlenost...).			sistema PDV-a, umanjena su poreska izuzeća i povoljniji tretman za pojedine privredne djelatnosti na tržištu. Istovremeno, povećan je obuhvat oporezivanja u dijelu oporezivanja akciznih proizvoda i poreza na dohodak fizičkih lica. U pogledu sugestija koje se odnose na povećanje poreza na dobit pravnih lica, kao i ostalih prijedloga dostavljenih od strane USSCG, važno je istaći da je poreska politika Crne Gore jedna od najkonkurentnijih u Evropi. Ovo je slučaj i kada je u pitanju korporativno oporezivanje, ali i po pitanjima oporezivanja rada, budući da je poresko opterećenje rada u Crnoj Gori, shodno posljednjoj reformi Evropa sad 2, najniže u Evropi. Posebno je važno naglasiti da je poreska politika Crne Gore značajno usklađena sa regulativom Evropske unije, uz redovno usklađivanje sa preostalim važećim EU
--	--	--	--	---

				direktivama. Imajući u vidu sve navedeno, zaključak je da Crna Gora vodi predvidivu i odgovornu poresku politiku, u skladu sa obavezama koje proizilaze iz relevantnih pregovaračkih poglavlja, kao i sa definisanim nacionalnim prioritetima, a sve u cilju očuvanja povoljnog poslovnog ambijenta i jačanja investicionog okruženja. SOCIJALNA POLITIKA U vezi reforme socijalne politike, resorno ministarstvo intenzivno radi na novim i izmjena postojećih zakonskih rješenja. Nedavno je usvojen zakon o Zakon o jedinstvenom vještačenju invaliditeta kojim se sprovodi kompleksna sistemska reformai konacno uređuje sistem od koga direktno zavisi korišćenje raznih prava za oko 50.000 gradana i njihovih porodica. Ovim zakonom se propisuje primjena modela
--	--	--	--	---

				jedinstvenog vjestačenja invaliditeta kojim će se pravednije i lakše ostvarivati prava korisnika, kao i obračun s mogućim zloupotrebama socijalnih davanja i drugih prava. Pored ovog zakona u finalnoj pripremi su izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, a za sljedeću godinu je planirano donošenje Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, i navedenim rješenjima se vrši kompleta refoma sistema socijalne zaštite.
	Komentari dobijeni 21.12.2025. godine Komentari su sljedeći: Potrebno je unijeti dio oko ispunjavanja Mاستrihtskih kriterijuma. Naime, od 4 Mاستrihtska kriterijuma Crna Gora ispunjava samo jedan – devizni kursevi jer koristi valutu euro već 25 godina. Stabilnost cijena: Države članice treba da imaju kretanje cijena koje je održivo, te prosječnu stopu inflacije koja, tokom perioda od jedne godine prije ocjenjivanja, ne prelazi za više od 1,5 procentnih poena stopu inflacije tri države članice koje su najbolje ostvarile rezultate u pogledu stabilnosti cijena. Crna Gora ne ispunjava ovaj kriterijum,	Stejkholder: Miloš Vuković Kontakt osoba: Kontakt detalji: milos.vukovic@me.com	Komentari se ne prihvataju	Potrebno je unijeti dio oko ispunjavanja Mاستrihtskih kriterijuma. Naime, od 4 Mاستrihtska kriterijuma Crna Gora ispunjava samo jedan – devizni kursevi jer koristi valutu euro već 25 godina. Komentar se ne prihvata. Kriterijumi konvergencije su propisani za pristupanje eurozoni. Prema projekcijama, Crna Gora na kraju projektovanog horizonta ostvaruje deficit

	Budžetska pozicija Vlade: Države članice treba da izbjegavaju situacije prekomjernog budžetskog deficita, odnosno odnos planiranog ili ostvarenog deficita države prema bruto domaćem proizvodu ne treba da bude veći od 3%, a odnos (opšte) državnog duga prema BDP-u ne treba da bude veći od 60%, osim ako je prekoračenje referentne vrijednosti isključivo izuzetno ili privremeno, ili su se ti odnosi znatno i kontinuirano smanjivali. Crna Gora ne ispunjava ovaj kriterijum, Devizni kursevi: Države članice treba da su poštovale uobičajene margine fluktuacije u okviru Mehanizma deviznog kursa (ERM), bez ozbiljnih tenzija, najmanje dvije godine prije ocjenjivanja. Naročito, država članica ne smije, na sopstvenu inicijativu, devalvirati bilateralni centralni kurs svoje valute u odnosu na valutu bilo koje druge države članice u istom period. Crna Gora koristi euro od 2001. godine. Dugoročne kamatne stope: Države članice treba da su, tokom perioda od jedne godine prije ocjenjivanja, imale prosječnu nominalnu dugoročnu kamatnu stopu koja ne prelazi za više od 2 procentna poena dugoročnu kamatnu stopu tri države članice koje su najbolje ostvarile rezultate u pogledu stabilnosti cijena. Crna Gora ne ispunjava ovaj kriterijum. Potrebno je unijeti dio oko primjene kriterijuma fiskalne odgovornosti u 2024. Godini iz nalaza DRI Ocjena kriterijuma fiskalne usklađenosti zasnovanoj na analizi strategije, smjernica i godišnjeg zakona o budžetu: Zakono budžetu Crne Gore i Zakon o izmjenama i dopunama zakona o budžetu Crne Gore za godinu			javnih finansija ispod 3% BDP, inflaciju na oko 2%. Takođe, pored ispunjavanja formalnih kriterijuma, potrebno je pokazati jasnu namjeru konvergencije ka kriterijumima iz Mastrohta, što projekcije Vlade i potvrđuju. Primjeri pojedinih država članica pokazuju jasna odstupanja od ovih pravila kada je u pitanju javni dug kao % BDP, što potvrđuju primjeri Hrvatske, Kipra i drugih država prilikom ulaska u EU. Dodatno, Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti predviđa primjenu kriterijuma iz mastrihta u dijelu budžetskog deficita i javnog duga, kao i potrebu postupanja u slučaju da ovi kriterijumi nisu ispunjeni. S tim u vezi, u cilju obezbjeđivanja stabilnosti javnih finansija, uz istovremeno definisanje fiskalne politike za period trajanja mandata Vlade, Skupština je, ne predlog Vlade, usvojila Fiskalnu strategiju kojom su
--	--	--	--	---

	nijesu usklađeni sa obavezujućim limitom potrošnje definisanim Smjernicama makroekonomske i fiskalne politike za period 2023 - 2026. godine. Vlada Crne Gore nije u skladu sa članom 17 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti pripremila predlog fiskalne strategije za vrijeme trajanja mandata vlade. Fiskalnom strategijom za period od 2024 do godine planirano je: Ostvarenje gotovinskog budžetskog deficita u većem iznosu od 3% BDP-a; Ostvarenje primarnog budžetskog deficita do 2027. godine; Ostvarenje rasta javnog duga u iznosu od 21,81% do 2027. godine; Da se rast BDP-a značajno oslanja na javnu potrošnju finansiranu kroz povećanje neto javnog duga. Vlada Crne Gore nije u skladu sa članom 18 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti donijela Smjernice fiskalne politike za period 2024 – 2027. godine. Predlog Zakona o završnom računu budžeta Crne Gore za 2024. godinu je usklađen sa obavezujućim limitom potrošnje utvrđenim Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu Crne Gore za 2024. godinu. Smjernice makroekonomske i fiskalne politike za period 2025 - 2028. godine su u najvećem dijelu usklađene sa Fiskalnom strategijom za period 2024 – 2027. godine. Zakon o budžetu Crne Gore i Zakon o izmjenama Zakona o budžetu Crne Gore za 2025. godinu su usklađeni sa obavezujućim limitom potrošnje definisanim Smjernicama makroekonomske i fiskalne politike za period 2024 - 2027. godine.			definisane mjere fiskalne i ekonomske politike koje obezbijavaju konvergenciju ka ispunjavanju kriterijuma fiskalne odgovornosti definisanih članovima 19 i 20 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, u narednom periodu. Potrebno je napraviti poređenje prihoda budžeta od PDV-a u Crnoj Gori i zemljama članicama EU Naime, prihod od PDV-a u Crnoj Gori čini 50% prihoda budžeta, dok je to svega 17% na nivou EU. Dodatno, prihod budžeta od PDV-a u odnosu na BDP u Crnoj Gori iznosi oko 17%, dok je na nivou EU oko 7%. Iz navedenog se zaključuje da je enormna zavisnost budžeta od PDV-a jedan od ključnih pokretača značajno veće inflacije nego u EU. Komentar se ne prihvata. Prihodi budžeta po osnovu PDV-a nisu opredijeljeni samo rastom lične potrošnje građana, već i rastom ekonomske
--	---	--	--	--

	Ocjena kriterijuma fiskalne usklađenosti zasnovanoj na ocjeni indikatora: Da je kod statičkih indikatora, u procesu planiranja budžeta, realizovan jedan od četiri indikatora, i to indikator koji se odnosi na planiranje tekućih prihoda i donacija u većem iznosu od tekućih izdataka i transfera, dok indikatori koji se odnose na planiranje primarnog budžetskog suficita, budžetskog gotovinskog deficita ispod 3% BDP-a i javnog duga ispod 60% BDP-a nijesu realizovani. Da su kod statičkih indikatora, u procesu izvršenja budžeta, realizovana tri od četiri indikatora i to indikatori koji zahtijevaju ostvarenje budžetskog gotovinskog deficita ispod 3% BDP-a, javnog duga ispod 60% BDP-a i indikator koji obavezuje da tekući prihodi i donacije budu veći od tekućih izdataka i transfera, a indikator koji se odnosi na ostvarenje primarnog budžetskog suficita nije realizovan. Da su kod dinamičkih indikatora, posmatranih kao odnos plana i izvršenja 2024. godine, realizovana dva od tri indikatora i to indikatori koji se odnose na stopu rasta kapitalnog budžeta i budžetske rezerve, dok indikator stope rasta tekućeg budžeta i budžeta državnih fondova nije realizovan. Da kod dinamičkih indikatora, posmatranih kao odnos izvršenja 2023. i 2024. godine, nije bilo realizovanih indikatora, odnosno indikatori koji se odnose na stope rasta tekućeg budžeta i budžeta državnih fondova, kapitalnog budžeta i budžetske rezerve nijesu realizovani. Da kriterijum lokalne uprave u procesu planiranja nije realizovan kod 12 opština, a u procesu izvršenja budžeta nije realizovan kod 13 opština.			aktivnosti, koji je evidentan uzimajući u obzir makroekonomske i fiskalne indikatore, snažnom fiskalnom disciplinom, kao i smanjenjem sive ekonomije. Naplaćeni prihodi po osnovu PDV-a u prvih 10 mjeseci 2025. godine su veći za 14% u odnosu na isti period 2024, dok je inflacija u 2025. godini na nivou od 4% prosječno. Ovo potvrđuje snažnu naplatu PDV kao rezultat mjera Vlade budući da je naplata prihoda značajno iznad stope inflacije u državi. Poreske stope u Crnoj Gori, uključujući stope PDV su izuzetno konkurentne i slične stopama u ključnim državama EU u kojima turizam ima značajno učešće. Sa druge strane, poresko opterećenje rada je u pojedinim državama EU višestruko veće u odnosu na Crnu Goru, što je značajan pokazatelj domaće konkurentnosti. Imajući u vidu veoma ograničen broj
--	--	--	--	---

	Potrebno je napraviti poređenje prihoda budžeta od PDV-a u Crnoj Gori i zemljama članicama EU Naime, prihod od PDV-a u Crnoj Gori čini 50% prihoda budžeta, dok je to svega 17% na nivou EU. Dodatno, prihod budžeta od PDV-a u odnosu na BDP u Crnoj Gori iznosi oko 17%, dok je na nivou EU oko 7%. Iz navedenog se zaključuje da je enormna zavisnost budžeta od PDV-a jedan od ključnih pokretača značajno veće inflacije nego u EU. Kod analize sektora turizma (strana 12), potrebno je konstatovati da je rast prihoda od turizma manji od stope inflacije. Takođe, potrebno je obuhvatiti ukupan sektor turizma a ne samo kolektivni smještaj. Na strani 39 potrebno je pojasniti strukturu javnih prihoda i javnih rashoda jer zbir podkategorija ne daje navedenu sumu Potrebno je dati preliminarne podatke o deficitu i javnom dugu shodno ESA2010 standardima Potrebno je pripremiti i obrazložiti odstupanja između projekcija PER 2025 – 2027 i ovogodišnjeg PER u dijelu deficita i javnog duga Ne postoji plan za smanjenje primarnog deficita. Dokument je potrebno dopuniti planom za smanjenjem primarnog deficita. Potrebno je korigovati document na strani 54 "Crna Gora je po prvi put ostvarila registrovanu jednocifrenu stopu nezaposlenosti u 2025. godini." Ovo nije tačno, prvi put je registrovana jednocifrena stopa nezaposlenosti 2008. godine. Ne postoji detaljna analiza neostvarivanja plana naplate doprinosa za PIO. Dokument je potrebno doraditi istom.			stranica za izradu Programa ekonomskih reformi, kao i propisanu metodologiju pisanja dokumenta od strane Evropske komisije, kao i činjenicu da su komparativne analize pretežno predmet drugih strateških dokumenata i analiza, komentar se ne prihvata. Stopa PDV-a od 15% u Crnoj Gori, koja se primjenjuje na ugostiteljske i turističke usluge, neće negativno uticati na konkurentnost destinacije. Naprotiv, ona je u skladu sa praksom u regionu i Evropi, a u poređenju sa konkurentskim zemljama Crna Gora zadržava povoljniji fiskalni ambijent: Usporedni pregled sniženih stopa PDV-a u turizmu: Hrvatska: 13%, ali uz opštu stopu od 25%; Grčka: 13%, uz opštu stopu od 24%; Italija: 10%, uz opštu stopu od 22%; Španija: 10%, uz opštu stopu od 21%;
--	--	--	--	--

	U dokumentu se na jednom mjestu pominje reforma penzionog sistema, bez ikakve razrade. Potrebno je predstaviti pomenutu reformu, obzirom da se radi o najosjetljivijoj reformi. Dokument obećava značajno suzbijanje sive ekonomije i poboljšanje fiskalne discipline, ali ne pokazuje konkretnu kvantifikaciju tih efekata, već se oslanja na opšte tvrdnje. Potrebno je doraditi dokument u tom kontekstu. U dokumentu se nigdje se pominje mogući pad konkurentnosti Crne Gore kao destinacije zbog povećanja PDV-a za 114% u sektoru turizma. Ne postoje mjere koje Vlada treba da sprovede kako bi ublazila pad konkurentnosti. Dokument je potrebno doraditi u tom kontekstu. Ne postoji detaljna analiza i uticaja na budžet zbog pada broja dolazaka turista koji će se dogoditi kada uvedemo vize državama kao što su Ruska Federacija i Republika Turska a čiji građani čine 25% ukupnog broja noćenja. Dokument je potrebno doraditi istom. Obzirom da strane direktne investicije takođe u najvećoj mjeri dolaze iz Ruske Federacije i Republike Turske, potrebno je napraviti analizu uticaja pada SDI na crnogorsku ekonomiju.			Francuska: 10%, uz opštu stopu od 20%. Kada je u pitanju kompletan poreski ambijent moramo dodati I podatke za porez na dobit i opterećenje rada: Crna Gora: stope 9, 12 I 15% Hrvatska: 18%; Slovenija: 19%; Grčka: 22%; Italija: 24%; Španija: 25%; Francuska: 25%; Njemačka: ~30%; Austrija: 23%; Mađarska: 9% (najniža u EU, ali uz najviši PDV od 27%). Crna Gora ima jednu od najnižih stopa poreza na dobit u regionu, što je značajna prednost. Opterećenje rada Crna Gora: oko 11-16.10%; Hrvatska: oko 22%; Njemačka: oko 30%; Francuska: oko 33%; Italija: oko 28%; Španija: oko 27%; Grčka: oko 25%; Austrija: oko 31%; Slovenija: oko 24%; Mađarska: oko 28%.
--	---	--	--	---

				Opterećenje rada u Crnoj Gori je duplo manje nego prije nekoliko godina i znatno niže nego u većini EU zemalja. PDV nije trošak privrede, već ga plaća krajnji korisnik – u turizmu to su gosti hotela, od kojih je oko 90% stranaca. Sredstva od PDV-a se vraćaju kroz infrastrukturu, avio povezanost, produženje sezone, obuku kadrova i kvalitetnu uslugu – sve faktore koji dugoročno povećavaju konkurentnost Crne Gore. Kada se sagleda PDV, porez na dobit i opterećenje rada, Crna Gora ima povoljniji poreski ambijent od većine evropskih destinacija, što je snažan argument da povećanje PDV-a ne ugrožava konkurentnost, već se kompenzuje kroz sistemske mjere. Predlog za mjere: Stopa PDV-a od 15% u sektoru turizma neće ugroziti konkurentnost Crne
--	--	--	--	---

				Gore kao destinacije, jer je poreski ambijent u cjelini povoljniji od većine evropskih zemalja. Međutim, da bi se očuvala i dodatno unaprijedila konkurentnost, potrebno je jasno definisati mjere koje prate fiskalnu politiku i usmjeravaju sredstva od PDV-a u razvojne projekte. Mjere za očuvanje i jačanje konkurentnosti koje su u fokusu Vlade • Ulaganje u infrastrukturu Modernizacija puteva, komunalne opreme, turističkih zona i digitalne infrastrukture radi podizanja kvaliteta destinacije. • Avio dostupnost Jačanje avio povezanosti kroz otvaranje novih linija i subvencionisanje strateških ruta ka ključnim emitivnim tržištima.
--	--	--	--	---

				• Razvoj kadrova Obuka i profesionalizacija zaposlenih u turizmu, stvaranje sistema za kontinuirano obrazovanje i sertifikaciju. • Produženje turističke sezone Razvoj sadržaja van ljetnjih mjeseci – kulturni, sportski, kongresni i zimski turizam. • Diverzifikacija usluga -Etno turizam (autentična sela, lokalna gastronomija), Zdravstveni turizam (wellness, spa, rehabilitacioni centri), Aktivni turizam (planinarenje, biciklizam, nautika) • Otvaranje i privlačenje zapadnog tržišta
--	--	--	--	---

				Ciljane kampanje i partnerstva sa zapadnoevropskim i sjevernoameričkim tržištima radi povećanja broja turista sa visokom platežnom moći. • Digitalizacija i inovacije Razvoj pametnih turističkih aplikacija, online rezervacionih sistema i promocija kroz digitalne kanale. • Održivi razvoj i zelena tranzicija Ulaganje u ekološki prihvatljive projekte, energetske efikasne hotele i zaštitu prirodnih resursa, čime se Crna Gora pozicionira kao "zelena destinacija". Kod analize sektora turizma (strana 12),
--	--	--	--	--

				potrebno je konstatovati da je rast prihoda od turizma manji od stope inflacije. Takođe, potrebno je obuhvatiti ukupan sektor turizma a ne samo kolektivni smještaj. Komentar se ne prihvata. Crna Gora prati sektor turizma kroz sveobuhvatne statističke izvore, pri čemu se analiza u okviru PER-a fokusira na dostupne zvanične podatke koji pružaju reprezentativan prikaz doprinosa turizma BDP-u. Kolektivni smještaj je prikazan imajući u vidu pozitivne trendove i ostvareni rast, uprkos činjenici pomenutog povećanja stope PDV na usluge smještaja u hotelima, što pokazuje da je očuvana konkurentnost. Dodatno, realni pokazatelj u turizmu koji se odnosi na broj dolazaka turista je u porastu u 2025. godini, prema raspoloživim podacima od 5.5% u ukupnom smještaju (privatni i individualni).
--	--	--	--	---

				Navod o tome da rast prihoda od turizma ne prelazi stopu inflacije nije uključiv u PER, jer bi takva konstatacija mogla biti pogrešno interpretirana, s obzirom da dostupni indikatori i trendovi pokazuju pozitivan doprinos turizma ukupnoj ekonomiji i javnim prihodima. Na strani 39 potrebno je pojasniti strukturu javnih prihoda i javnih rashoda jer zbir podkategorija ne daje navedenu sumu. Na strani 39. navedene su glavne kategorije prihoda i rashoda. U tabelama anexa navedene su sve pojedinačne kategorije. Dakle, sve podkategorije su već dio dokumenta. Potrebno je dati preliminarne podatke o deficitu i javnom dugu shodno ESA2010 standardima. Komentar se ne prihvata. Unaprjeđenje statistike javnih finansija ključno je za ispunjavanje obaveza Crne Gore u pregovorima sa EU
--	--	--	--	--

				(poglavlja 17 i 18). Kroz IPA 2022 projekat, Ministarstvo finansija, Uprava za statistiku i Centralna banka Crne Gore nastavili su uspostavljanje redovne proizvodnje GFS/EDP statistike, uz dostavljanje podataka Eurostatu za period 2017–2023 i sprovođenje ekspertske misije. U 2026. godini planirano je dalje izvještavanje Eurostatu, uključujući odvojeno praćenje podsektora opšte države i pripremu liste jedinica sektora opšte države. Usvajanjem izmjena i dopuna Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike, nadležnost nad statistikom državnih finansija prenijeta je sa Ministarstva finansija na Upravu za statistiku, koja je od 1. juna 2025. preuzela proizvodnju i diseminaciju ovih podataka. Potpisan je novi trilateralni sporazum kojim su jasno definisane nadležnosti institucija, a
--	--	--	--	---

				naredni korak je izrada pratećih protokola i procedura za implementaciju ESA metodologije. Preliminarni podaci o deficitu i javnom dugu shodno ESA 2010 standardima su u eksperimentalnoj fazi i nisu javno dostupni. Potrebno je pripremiti i obrazložiti odstupanja između projekcija PER 2025 – 2027 i ovogodišnjeg PER u dijelu deficita i javnog duga. Shodno smjernicama Evropske komisije, tabela i obrazloženje kretanja javnih finansija (prihodi, potrošnja, suficit/deficit) sastavni dio dokumenta u segmentu: 4.7.2. Upoređivanje sa prethodnim programom, na str. 53-54. Potrebno je korigovati document na strani 54 "Crna Gora je po prvi put ostvarila registrovanu jednocifrenu stopu nezaposlenosti u 2025.
--	--	--	--	--

				godini." Ovo nije tačno, prvi put je registrovana jednocifrena stopa nezaposlenosti 2008. godine. Izvor statističkog podatka za stopu registrovane nezaposlenosti: Izvještaj o radu ZZZCG za prvo polugodište 2025. godine, str. 5 dokumenta: 2025 - Zavod za zapošljavanje Crne Gore ZZZCG Ne postoji detaljna analiza neostvarivanja plana naplate doprinosa za PIO. Dokument je potrebno doraditi istom. Komentar se ne prihvata. Ministarstvo finansija mjesečno kroz Izvještaj o izvršenju budžeta navodi odstupanja naplate PIO doprinosa u odnosu na plan. Procjena mogućeg odstupanja za 2025. godinu dio internih izvještaja Ministarstva finansija kroz registar fiskalnih rizika. U dokumentu se na jednom mjestu pominje reforma penzionog sistema, bez ikakve razrade. Potrebno je
--	--	--	--	---

				predstaviti pomenutu reformu, obzirom da se radi o najosjetljivijoj reformi. Komentar se ne prihvata. Penziona reforma nije sastavni dio dokumenta. Ministarstvo finansija je usljed demografskih izazova i pitanja emigracija započelo razgovore sa međunarodnim organizacijama u kontekstu procjene dugoročnog uticaja i pritisaka finansiranja penzionog sistema. Tehnička podrška se očekuje tokom 2026. godine sa očekivanim preporukama reformi. Dokument obećava značajno suzbijanje sive ekonomije i poboljšanje fiskalne discipline, ali ne pokazuje konkretnu kvantifikaciju tih efekata, već se oslanja na opšte tvrdnje. Potrebno je doraditi dokument u tom kontekstu. Komentar se ne prihvata. Procjene svih zakonskih rješenja i mjera sastavni su dio procjena uticaja propisa
--	--	--	--	--

				Ministarstva finansija. PER je strateški dokument koji sagledavanje stanje i projekciju izgleda javnih prihoda na bazi postojeće regulative, novih mjera i politika i makroekonomskog okvira. <i>U dokumentu se nigdje se pominje mogući pad konkurentnosti Crne Gore kao destinacije zbog povećanja PDV-a za 114% u sektoru turizma. Ne postoje mjere koje Vlada treba da sprovede kako bi ublazila pad konkurentnosti. Dokument je potrebno doraditi u tom kontekstu.</i> Komentar se ne prihvata. Ne može se govoriti o padu konkurentnosti niti o stvarnom povećanju poreskog opterećenja u turizmu, budući da je promjena PDV stope rezultat usklađivanja kroz uvođenje treće stope, pri čemu je standardna stopa istovremeno snižena sa 21% na 15%, dok je snižena stopa povećana sa 7% na 15%.
--	--	--	--	---

				U hotelskom smještaju je u prvih 10 mjeseci 2025. godine povećan broj dolazaka za 4.8%, dok je broj noćenja tek nešto iznad (0.2%) u odnosu na 2024. Ovo potvrđuje da povećanje stope PDV na hotelski smještaj nije imalo uticaja na konkurentnost u turizmu. Nominalno poređenje stopa koje dovodi do zaključka o „povećanju PDV-a od 114%“ metodološki nije prihvatljivo, jer ne odražava rast poreskog opterećenja, već harmonizaciju sistema PDV-a i preraspodjelu oporezivanja između postojećih stopa, bez negativnih implikacija po cjenovnu konkurentnost destinacije. Ne postoji detaljna analiza I uticaja na budžet zbog pada broja dolazaka turista koji će se dogoditi kada uvedemo vize državama kao što su Ruska Federacija i Republika Turska a čiji građani čine 25% ukupnog
--	--	--	--	---

				broja noćenja. Dokument je potrebno doraditi istom. Komentar djelimično sadržan u dokumentu, u segmentu 3.3.1. Makroekonomski i fiskalni scenario nižeg rasta 2026-2028 (stres test scenario) na str. 30-31. Obzirom da strane direktne investicije takođe u najvećoj mjeri dolaze iz Ruske Federacije i Republike Turske, potrebno je napraviti analizu uticaja pada SDI na crnogorsku ekonomiju. Komentar djelimično sadržan u dokumentu. Uprkos značajnom učešću investicija iz Ruske Federacije i Republike Turske, posljednji dostupni podaci ukazuju da je struktura investicija dovoljno diversifikovana da fluktuacija pojedinih investicionih tokova ne predstavlja sistemski rizik za ekonomiju, pogotovo imajući u vidu da Crna Gora trenutno ima SDI od zemalja poput Njemačke, SAD,
--	--	--	--	--

				Ujedinjenih Arapskih Emirata, Velike Britanije i drugih država. Program ekonomskih reformi, poglavlje 3.3.1. Makroekonomski i fiskalni scenario nižeg rasta 2026-2028 (stres test scenario) na strani 31 sadrži makrofiskalni scenario nižeg rasta, koji uključuje navedene efekte.
	Komentari dobijeni 22.12.2025. godine Komentari su sljedeći: U dijelu Ekspozea predsjednika Vlade Crne Gore pod nazivom "SNAŽNE JAVNE FINANSIJE ZA SNAŽNU CRNU GORU" navedeno je: "Poseban fokus 44. Vlade biće na: reformi penzionog sistema." U dijelu Ekspozea pod nazivom "SOLIDARNO DRUŠTVO ZA DOSTOJANSTVEN ŽIVOT" navedeno je: "Pristupićemo reformi PIO sistema." Međutim, Nacrtom Programa ekonomskih reformi za period 2026-2028. godina uopšte nije predviđena reforma penzijskog sistema i pored činjenice da su urušeni osnovni principi na kojima se temelji penzijski	Stejkholder: Jovo Pajović Kontakt osoba: Kontakt detalji: jovo8pajovic@gmail.com	Komentari se ne prihvataju.	Povećanje životnog standarda svih građana Crne Gore je nedvosmisleno ključni cilj ekonomske politike 44. Vlade. U tom kontekstu, ovaj cilj naveden kroz Ekspoze predsjednika Vlade direktno je implementiran povećanjem minimalne penzije na 450 eura od 1. januara 2024. godine i usvajanjem i sprovođenjem Fiskalne strategije Vlade. Na ovaj

	sistem, kao i načela pravičnosti i ravnopravnosti, pa gotovo istu visinu penzije ostvaruju lica koja su 40 godina plaćala doprinos za PIO na prosječnu zaradu (koja trenutno iznosi preko 1000 EUR-a) i lica koja su svega 15 godina plaćala doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje na najniže osnovice, što ne samo da je nonsens, već je sporno sa ustavno-pravnog aspekta. Na navedeno je više od godinu dana prije povećanja najniže penzije na iznos od 450 € i prije usvajanja Fiskalne strategije Crne Gore za period 2024-2027. godine upozorila Svjetska banka, koja predstavlja autoritet u svijetu u pogledu penzijskih reformi. U Redovnom ekonomskom izvještaju Svjetske banke za Zapadni Balkan, br. 22 za jesen 2022. godine, vezano za crnogorski penzijski sistem, navedeno je: „Skupština je u decembru 2021. povećala minimalne penzije za 36%, nakon čega je uslijedilo još jedno povećanje od 10%. Oba povećanja će biti sprovedena u septembru. Ova prilagođavanja, bez komplementarnih reformskih mjera, značajno povećavaju izdatke za penzije i ugrožavaju održivost i pravičnost penzionog sistema." Uz sve to, nakon selektivnog povećanja samo najnižih penzija u Crnoj Gori od 1.01.2025. godine, dok ostale penzije nijesu linearno usklađene, iako su njihovi korisnici platili veći doprinos od korisnika najniže penzije, znatno se pogoršao položaj penzionera koji su penzionisani po opštim propisima, čija visina penzije je određena na osnovu zarade, odnosno osnovice osiguranja na koju su platili doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.			način, snažno je povećan raspoloživi dohodak penzionera i unaprijeđen životni standard. Kao rezultat povećanja minimalne penzije i reformi iz kojih je proizašlo dalje usklađivanje penzija po osnovu rasta zarada, prosječna penzija u Crnoj Gori je u oktobru 2025. godine iznosila 554 eura i veća je za preko 30% u odnosu na 425 eura iz novembra 2023. godine kada je izabrana 44. Vlada. Osnovni principi penzionog sistema i finansiranja istog, apsolutno su identični kao i prije mandata ove Vlade i zasnovani su na prvom stubu međugeneracijske solidarnosti. Dodatno, u budžetu za 2026. godinu opredijeljena su rekordna sredstva za
--	---	--	--	---

	U cilju, bar donekle, popravljjanja jako lošeg položaja penzionera koji su pravo na penziju ostvarili po opštim propisima i njihovog neravnopravnog položaja u odnosu na penzionere koji su pravo ostvarili pod povoljnijim uslovima (odnosno na znatno veću penziju od one za koju su platili doprinos), a imajući u vidu predizborna obećanja sa predsjedničkih i parlamentarnih izbora da će nakon povećanja iznosa najniže penzije na iznos 450 EUR-a uslijediti značajno povećanje svih drugih penzija, tako da će prosječna penzija u Crnoj Gori iznositi 600 EUR-a (na primjer link: https://www.vijesti.me/vijesti/politika/659192/spajic-nakon-konsolidacije-slijedi-povecanje-minimalne-penzije-na-450-eura), obratio sam se Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije (aktom broj 01-136/24-681/1 od 17.09.2024. godine) i Vladi Crne Gore (aktom broj 01-040/24-3436 od 19.09.2024. godine) i predložio da Vlada HITNO utvrdi i predloži Skupštini na usvajanje Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju kojim će se propisati: 1) da se izvrši značajno vanredno povećanje penzija i vrijednosti penzije za jedan lični bod od 1.10.2024. godine, na način i u procentu kako sam objasnio u aktu od 7.08.2024. godine kojim sam Vladi Crne Gore i resornim ministarstvima, uz analizu, slao primjedbe, predloge i sugestije na Nacrt Fiskalne strategije (samo da su sredstva upotrijebljena za posljednje usklađivanje najnižih penzija od 1.01.2024. godine za 51,85%, umjesto za njihovo selektivno povećanje, iskorišćena za povećanje svih penzija u Crnoj Gori, sve penzije bi bile povećane za oko 17%, kao i vrijednost penzije za jedan lični bod) i			izdvajanja po osnovu prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, koja su pojedinačno najveća stavka budžeta za narednu godinu. Samim tim, finansiranje Fonda PIO je stabilno i sigurno i apsolutno nijesu narušeni principi penzionog sistema u Crnoj Gori. U kontekstu usklađivanja penzija, postojeća regulativa predviđa automatsko redovno uvećanje penzija kroz usklađivanje sa kretanjima inflacije i prosječne zarade, a koje se vrši tri puta godišnje, po takozvanoj švajcarskoj formuli, čime se osigurava realan rast penzija. U tom smislu, u 2025. godini, u januaru mjesecu došlo je do usklađivanja penzija u iznosu od 6,85%, u maju
--	---	--	--	--

	2) da se redovna usklađivanja penzija i vrijednosti penzije za jedan lični bod, od 1.01.2025. i 1.05.2025. godine, izvrše uzimanjem statističkih podataka o rastu prosječnih neto, umjesto bruto zarada - kako postojeći i budući penzioneri ne bi bili trajno oštećeni (kao to se desilo na početku primjene Programa Evropa sad 1). Međutim, preduzimanja mjera po navedenim predlozima uopšte nije bilo, pa se znatno pogoršao položaj penzionera koji su penzionisani po opštim propisima, čija visina penzije je određena na osnovu zarade, odnosno osnovice osiguranja na koju su platili doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje. U međuvremenu su izvršena dva redovna usklađivanja penzija i vrijednosti penzije za jedan lični bod, od 1.01.2025. godine - za 6,85%/o i od 1.05.2025. godine - za 3,1%/o. Da je usklađivanje penzija i vrijednosti penzije za jedan lični bod izvršeno, uz izmjenu zakonskih propisa, na način kako sam predložio (što bi bilo pravično) uzimanjem u penzijskoj formuli statističkih podataka o rastu prosječnih neto, umjesto bruto zarada (kako korisnici penzija ne bi bili u nepovoljnijem položaju u odnosu na zaposlene), usklađivanje penzija od 1.01.2025. godine iznosilo bi 9,87%, a od 1.05.2025. godine 4,24%. Prema tome, da su izvršene zakonske izmjene, u skladu sa osnovnim principom na kom se temelji penzijski sistem da prava zavise od dužine ulaganja i visine osnovice na koju je plaćen doprinos, na način kako sam (kao lice koje je bilo nosilac aktivnosti na ranijim			3.1%, a u septembru 1.98%, odnosno u 2025. godini kumulativno usklađivanje je iznosilo oko 12.15%. Rastući trend, uz nešto umjereniji rast u januaru mjesecu, očekivan je i u narednom periodu. Takođe, od 2026. godine će shodno Zakonu, penzije biti usklađene za sve penzionere, uključujući i korisnike minimalne penzije. Dugoročna demografska kretanja preduslov su daljeg privrednog rasta i razvoja, kao i održivosti penzionog, zdravstvenog i socijalnog sistema. Kao što pokazuju trendovi u razvijenim državama Evrope, demografska pitanja opterećuju sistem javnih finansija i cjelokupnu društveno-ekonomsku situaciju i uslovljavaju nove politike. Imajući u vidu
--	--	--	--	---

	reformama penzijskog sistema), uz temeljne i javno objavljene analize predložio Vladi Crne Gore, Ministarstvu socijalnog staranja, brige o porodici i demografije i Ministarstvu finansija penzije u Crnoj Gori, koje su ostvarene na osnovu uplaćenih doprinosa i vrijednost penzije za jedan lični bod bile bi veće za više od 20% i time bi, bar donekle, bio popravljen loš položaj u penzijskom sistemu korisnika koji su po opštim propisima ostvarili pravo na penziju i njihov neravnotežan tretman u odnosu na penzionere koji su penzionisani pod povoljnijim uslovima, odnosno kojima je penzija određena u većem iznosu od one za koju su platili doprinos. Predlažem da se u Programu ekonomskih reformi za period 2026-2028. godina, u skladu sa Ekspozeom predsjednika Vlade Crne Gore, obavezno uključi reforma penzijskog sistema koja će, između ostalog, obuhvatiti povećanje penzija i vrijednosti penzije za jedan lični bod na način i u procentu kako je gore objašnjeno. Podsjetiću da sam koncept reforme penzijskog sistema izložio u javnoj raspravi povodom Fiskalne strategije izlaganjem na okruglom stolu održanom 26.07.2024. godine, kao i u aktu od 7.08.2024. godine podnesenom Ministarstvu finansija, kojim sam pisanim putem, dostavio primjedbe, predloge i sugestije na Nacrt Fiskalne strategije, koje su, i pored svega, u potpunosti ignorisane od strane nadležnih državnih organa, što za posljedicu ima postojeće stanje u penzijskom sistemu Crne Gore. S druge strane, iako su penzioneri u Crnoj Gori zbog velikih propusta nadležnih državnih organa			ovaj izazov i u Crnoj Gori, Ministarstvo finansija je otpočelo razgovore sa MMF-om i Svjetskom bankom, u kontekstu sagledavanja ovih efekata u srednjem i dugom roku, a naročito po pitanjima fiskalnog opterećenja izdvajanja za penzioni sistem. Implementaciju tehničke podrške po ovom pitanju očekujemo tokom 2026. godine. Demografski faktori i emigracije stanovništva vode ka stvaranju pritiska održivosti budući da sve manji broj zaposlenih po trenutnom principu međugeneracijske solidarnosti uplaćuje doprinose za populaciju penzionera. Očekujemo da će ekspertska saradnja sa međunarodnim organizacijama rezultirati konkretnim preporukama u pravcu
--	---	--	--	---

	(prvenstveno resornog ministarstva i Fonda PIO) u 2023. godini oštećeni zbog neadekvatnog usklađivanja penzija za oko 5,6 miliona €, a odluke o vanrednim usklađivanjima (koje predstavljaju potcijenjenu osnovicu za buduća usklađivanja penzija) nezakonite i ništave, termini usklađivanja proizvoljni, a pojedini procenti pogrešni (na štetu penzionera), od strane nadležnih državnih organa nijesu preduzimane, niti predložene bilo kakve mjere da se nezakornitosti otklone i penzionere obeštete (iako su, nakon mog upozorenja, rebalansom državnog budžeta za to bila obezbijedena sredstva u budžetu Fonda PIO za 2023. godinu, ali su očigledno iskorišćena za drugu namjenu, a ne da se obeštete crnogorski penzioneri). Stoga, predlažem da se i pitanje ispravljanja ozbiljnih propusta i grešaka napravljenih od strane nadležnih državnih organa, na štetu penzionera u Crnoj Gori, obuhvati reformom penzijskog sistema, koja svakako treba da bude sadržana u Programu ekonomskih reformi za period 2026-2028. godina.			daljih reformi, kako bi se obezbijedila dugoročna održivost.
--	---	--	--	---